

Keltaliivien mielenosoitukset – vastademokratiaa Pariisin historiallisesti
kerrostuneessa kaupunkitilassa

Irinja Bickert
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Talous- ja sosiaalhistoria
Maisterintutkielma
Toukokuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Yhteiskunnallisen muutoksen maisteriohjelma	
Tekijä – Författare – Author Irinja Matilda Bickert			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Keltaliivien mielenosoitukset – vastademokratiaa Pariisin historiallisesti kerrostuneessa kaupunkitilassa			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Talous- ja sosiaalhistoria			
Työn laji – Arbetets art – Level Maisterintutkielma		Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 65+14
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tutkielmassani tarkastelen keltaliivien mielenosoituksia Pariisin historiallisesti kerrostuneen kaupunkitilan ja poliittisen osallistumisen valossa. Keskityn keltaliivien mielenosoitusten aktiivisimpaan kauteen marraskuusta 2018 toukokuun 2019 loppuun. Keskeiset teoreettiset näkökulmani ovat C. Mouffén ja E. Laclauin radikaali demokratia, P. Rosanvallonin vastademokratia, J. Habermasin julkinen tila ja S. Sassenin globaalikaupunki. Pääkysymykseni on, minkälaisiin historiallisesti, taloudellisesti ja poliittisesti latautuneisiin paikkoihin mielenosoitukset sijoittuivat Pariisissa. Toinen kysymykseni on, miten keltaliivit heijastelevat poliittisessa kentässä tapahtuvia muutoksia ja miten hallitus vastasi mielenosoituksiin.</p> <p>Analysoin Pariisin paikkoja hyödyntäen etnografisen kävelyn menetelmää, joka on ympäristöä havainnoiva, tietoinen ja reflektioiva kuljeskelu alueen fyysisen ja sosiaalisen kontekstin syvälliseksi ymmärtämiseksi. Kävelyn aikana ottamani valokuvat ja tekemäni muistiinpanot muodostavat yhden aineistokokonaisuuden. Muu aineistoni koostuu ranskalaisten sanoma- ja aikakauslehtien artikkeleista sekä viranomaislähteistä. Niistä olen valikoinut erityisesti tekstejä, jotka käsittelevät keltaliivejä suhteessa ranskalaiseen yhteiskuntaan sekä tiloihin, niiden kontrollointiin ja historialliseen merkitykseen.</p> <p>Tutkielmani osoittaa, että mielenosoitukset Pariisissa keskittyivät poliittisen ja taloudellisen vallan keskuksiin ja yhteiskuntahistoriallisia merkityksiä kantaviin paikkoihin. Globaalia kapitalismia ja pariisilaista eliittiä edustava Champs-Élysées toimi keltaliivien päänäyttämönä. He pyrkivät Presidentin palatsille, sillä he halusivat osoittaa tyytymättömyytensä Macronin politiikkaa kohtaan. Keltaliivit tarveliivat Riemukaaren, mikä on tulkittavissa suorana hyökkäyksenä kansallista ja valtiollista symbolia kohtaan. Bastillen aukio, joka oli merkittävä paikka Ranskan vallankumouksessa, toimi sekä keltaliivien että vastamielenosoituksen järjestäjien ”punahuivien” kokoontumispaikkana. Tasavallan aukio puolestaan symboloi Ranskan tasavaltalaisia arvoja eli vapautta, veljeyttä ja tasa-arvoa.</p> <p>Keltaliivit käyttivät sellaisia poliittisen toiminnan muotoja ja edustuksellisen demokratian valvontamekanismeja, jotka luen vastademokratiaksi. Heidän toimintansa ilmensi myös radikaalia demokratiaa, sillä liike loi avointa konfliktia ja vastakkainasettelua. Keltaliivien populistinen kansanliike toimi vastareaktiona Macronin keskusta-liberaalille politiikalle. Protesteihin hallitus vastasi antamalla poliisille enemmän valtuuksia ja tiukentamalla mielenosoitusten rajoituksia sekä toisaalta järjestämällä suuren kansalaiskeskustelun avoimen vuorovaikutuksen lisäämiseksi.</p> <p>Tutkielmani näyttää, että Pariisi on finanssikapitalismiin kiinnittynyt globaalikaupunki ja se toimii vastakohtaisena parina keltaliivien edustamalle Ranskan maaseudulle. Pariisin mielenosoituspaikat ilmentävät Ranskan taloudellista, kulttuurista ja poliittista historiaa sekä yhteiskunnan eri toimikenttiä. Keltaliivien kapinointi on osa ranskalaista vallankumousten ja yhteiskunnallisen liikehdinnän jatkumoa, ja tämä näkyy havaintojeni mukaan myös heidän käyttämässään kaupunkitilassa.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords keltaliivit, Ranska, vastademokratia, radikaali demokratia, tilojen ja paikkojen tutkimus, julkinen tila, etnografinen kävely, yhteiskunnalliset liikkeet, talous- ja sosiaalhistoria			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Jari Eloranta			

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Faculty of Social Sciences		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Master's Programme in Society and Change	
Tekijä – Författare – Author Irinja Matilda Bickert			
Työn nimi – Arbetets titel – Title The yellow vest movement – counter-democracy in the historical cityscape of Paris			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Social and Economic History			
Työn laji – Arbetets art – Level Master's thesis		Aika – Datum – Month and year May 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 65+14
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>In my thesis I look at the yellow vest demonstrations in the light of historic urban spaces in Paris and the history of political participation. I focus on the most active period of yellow vest demonstrations, from November 2018 to end-May 2019. My main theoretical approaches draw on the concept of radical democracy by Chantal Mouffe and Ernesto Laclau, Pierre Rosanvallon's counter-democracy, Jürgen Habermas's public sphere, and the global city developed by Saskia Sassen. My main question is: in what kind of historically-, economically- and politically-charged spaces the demonstrations took place in Paris? And my second question is: How did the yellow vests reflect changes in the political arena and how did the government respond to the protests?</p> <p>I investigate the cityscape of Paris by undertaking an ethnographic walk in the city. The ethnographic walk is an observational, self-conscious, reflective way of walking and looking to better understand an area's physical and social context. The pictures and fieldnotes I took and made during the walk form my first assemblage of sources. My other sources consist of articles from French newspapers and magazines as well as government sources. I have selected those articles in particular that deal with the yellow vests in relation to French society, with physical places, and the control of space and their historical meanings.</p> <p>My research shows that the demonstrations in Paris took place in centres of political and economic power, and that those places and their historical layers have a certain significance for the movement. The Champs-Élysées, representing global capitalism and the Parisian elite, served as the primary locus for the yellow vests and their actions. They marched to the Presidential Palace because they wanted to show their discontent with Macron and his policies. The yellow vests damaged the Arc de Triomphe, which can be interpreted as a direct attack on an iconic national symbol. Bastille Square, a highly important site in the French Revolution, served as a gathering place for both the yellow vests and their counter movement, the "red scarves". Place de la République, in turn, symbolizes the French Republican values of Liberty, Equality and Fraternity.</p> <p>The yellow vests used forms of political participation and mechanisms of control over representative democracy, which I interpret as actions of counter-democracy. Their actions also manifested radical democracy, as the movement created open conflict and confrontation. The populist movement of the yellow vests acted in response to Macron's centre-liberal politics. The government responded to the protests by expanding the power of the police forces and by tightening protest-related restrictions, as well as by holding a large national debate in order to enrich the public conversation.</p> <p>My research shows that Paris is indeed a "global city", a primary node in the global economic network and represents the contra side as juxtaposed with the French countryside represented by the yellow vests. The demonstration sites in Paris reflect the economic, cultural and political history of France, as well as different dimensions and aspects of society and its activities. The revolt of the yellow vests is part of a historical continuum of revolutions and social movements in France, which according to my research, is also reflected in their use of the public urban space.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords yellow vests, France, counter-democracy, radical democracy, the public sphere, spaces and places, third space, ethnographic walk, social movements, social and economic history			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Jari Eloranta			

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset	2
1.2	Aiheen taustaa.....	4
2	Aiempi tutkimus.....	6
3	Teoreettinen viitekehys	8
3.1	Tilallinen käänne yhteiskuntatieteissä	8
3.2	Etnografisen kävelyn menetelmän teoreettisia taustoja.....	10
3.3	Vastademokratia, radikaali demokratia ja julkinen tila	12
4	Tutkimusaineistot ja menetelmät	15
4.1	Etnografinen kävely Pariisissa.....	15
4.2	Lehdistö- ja viranomaislähteet.....	17
5	Muuttuvat poliittiset identiteetit.....	18
5.1	Win-win -politiikasta uuteen politiikan kahtiajakoon.....	19
5.2	Keltaliivien poliittinen järjestäytyminen	22
5.3	Mielenosoitukseen vastaaminen: suuri kansalaiskeskustelu ja tilan kontrolli	26
5.4	”Uusi” julkinen tila: Internet	30
6	Mielenosoitukset Pariisin julkisessa tilassa	33
6.1	Champs-Élysées.....	33
6.1.1	Champs-Élysées mielenosoitusten paikkana historiassa	36
6.1.2	Kultainen kolmio globaalin markkinatalouden symbolisena paikkana	38
6.2	Riemukaari.....	42
6.3	Tasavallan aukio	46
6.4	Bastillen aukio	50
6.5	Presidentin palatsi.....	53
6.5.1	”Le Macronisme est mort”	54
6.5.2	Mielenosoitusten ja Macronin historiapolitiikka	57
7	Johtopäätökset.....	59
9	Lähteet ja kirjallisuus	66
	Liitteet	73

1 Johdanto

Marraskuun 2018 alusta lähtien Ranskan kaduille levittäytyi ihmisiä osoittamaan mieltään keltaiset liivit yllään. Moni koki epäoikeudenmukaisuuden tunnetta ja oli kyllästynyt ranskalaiseen elitistisenä pidettyyn valtiojärjestelmään ja epätasa-arvoisiin mahdollisuuksiin. Tarkastelen tutkielmassani keltaliivien mielenosoituksia, jotka saivat alkukipinänsä dieselveron nostamisen vastustuksesta, mutta jotka pian laajentuivat protestiksi yleistä yhteiskunnallista eriarvoisuutta vastaan. Mielenosoitukset jatkuivat jollain muotoa yli vuoden ajan, mutta keskityn tutkielmassani keltaliivien aktiivisimpaan kauteen: keltaliivien ensimmäisestä mielenosoituksesta marraskuussa 2018 niiden laantumiseen toukokuussa 2019.

Mielenosoittajat nimettiin ”keltaliiveiksi” (*gilets jaunes*) heidän pitämiensä huomioliivien mukaan. Ranskan lain mukaan jokaisessa autossa on säilytettävä huomioliiviä onnettomuuden varalta. Keltaisten liivien liikkeeseen saattoi siis liittyä mukaan matalalla kynnyksellä, vain pukemalla liivin ylleen. Se oli puoluerajat ja luokkarajat ylittävä symboli, joka ei viitannut mihinkään aikaisempaan liikehdintään, eikä sillä tavoin sitonut liikettä suoraan mihinkään historialliseen yhteiskunnalliseen liikkeeseen.¹ Keltainen liivi oli myös käytännöllinen, sillä maaseudulla mielenosoituksia pidettiin paljon valtateiden varsilla ja liikenneympyröissä, joten liivien avulla mielenosoittajat tulivat nähtyiksi.

Sekä poliisi että mielenosoittajat käyttivät väkivaltaa mielenosoituksissa. Keltaliivien liike erosi monista mielenosoituksista siten, että toiminnan takana ei ollut ammattiliittojen järjestämä mielenosoitus, toiminta ei muullakaan tavalla ollut järjestäytynyttä, eikä keltaliiveillä ollut johtajaa. Johtajan ja järjestäytyneisyyden puute olivat omiaan lisäämään väkivaltaa, sillä kenellekään ei ollut vastuuta liikkeen toiminnasta.² Väkivaltaisuuksien ja ilkeiden vuoksi mielenosoittajat nähtiin välillä anarkisteina ja heidän toimintansa vandalismina, kun taas toiset näkivät mielenosoittajien tuovan esille yhteiskunnan syviä epäkohtia ja siten pitivät toimintaa oikeutettuna.

Kiinnostukseni Ranskan yhteiskunnallisia ilmiöitä kohtaan juontaa juurensa lukioaikana viettämäni vaihto-oppilasvuoteen Ranskassa. Asuin vuoden ranskalaisessa perheessä hiljalleen kiihtyvässä teollisuuteen keskittyneessä pikkukaupungissa, Romorantinissa, joka sijaitsee kolmen tunnin päässä Pariisista. Myöhemmin olin yliopistovaihdossa yhteiskuntatieteisiin erikoistuneessa yliopistossa, Sciences Po Bordeaux'ssa, mikä avasi

¹ Noiriël 2019, 24.

² Noiriël 2019, 53.

teoreettisia näkökulmia Ranskan yhteiskunnallisten ilmiöiden tutkimiseen. Romorantinissa viettämäni vuosi antoi minulle arjen näkökulmaa ranskalaisen yhteiskunnan erityispiirteisiin ja haasteisiin. Ensi kosketukseni keltaliiveihin olikin entisen isäntäperheen äidin tekemä Facebook-julkaisu, jossa hän ilmaisi kannatuksensa keltaliiveille. Näen Romorantinissa viettämäni vuoden tärkeänä taustoittavana kokemuksena tutkimusaiheeni laajemman kontekstin ymmärtämiseksi.

1.1 Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset

Historiantutkimuksen näkökulmasta keltaliivien kapinointi on osa ranskalaista vallankumousten ja yhteiskunnallisen liikehdinnän jatkumoa. Tutkimukseni kohteena on erityisesti poliittisen aktivismin historia Ranskassa sekä kaupungin tilojen ja paikkojen rooli mielenosoituksissa. Tutkin keltaliivien liikehdinnän historiallisia ulottuvuuksia ja mielenosoituspaikkojen yhteiskunnallisia merkityksiä. Tarkastelen lisäksi poliittisten identiteettien muuttumista ja valtion ja kansalaisyhteiskunnan suhdetta Ranskassa, ja miten ne heijastuvat keltaliivien mielenosoituksissa.

Huomiota herättävää Pariisissa pidetyissä mielenosoituksissa oli se, että niitä pidettiin paikoissa, joissa ei yleensä pidetä mielenosoituksia. *Le Monde diplomatique* -lehdessä julkaistiin helmikuussa 2019 kartta, jonka mukaan keltaliivien mielenosoitukset keskittyivät Pariisissa poliittisen ja taloudellisen vallan keskuksiin.³ Pääkysymykseni on, minkälaisiin historiallisesti, taloudellisesti ja poliittisesti latautuneisiin paikkoihin mielenosoitukset sijoittuivat Pariisissa. Tutkielmani hypoteesi on, että paikat eivät ole sattumanvaraisia vaan niillä on merkitystä mielenosoittajien mielipiteiden välittämisessä. Analysoin julkisten tilojen ja historiallisten paikkojen merkitystä mielenosoituksissa tekemällä kenttätutkimuksen Pariisissa helmikuussa 2020 etnografisen kävelyn menetelmää hyödyntäen.

Toinen näkökulmani keltaliivien mielenosoituksiin on poliittisen osallistumisen historia ja poliittisten identiteettien muuttuminen 2010-luvulla Ranskassa. Toinen tutkimuskysymykseni on, miten keltaliivit heijastelevat poliittisessa kentässä tapahtuvia muutoksia ja miten hallitus vastasi mielenosoituksiin. Hyödynnän tutkielmassani Chantal Mouffén ja Ernesto Laclauin radikaalin demokratian käsitettä (1987) ja Pierre Rosanvallonin vastademokratia-käsitettä (2008), jotka laajentavat poliittisen osallistumisen kattamaan myös väkivaltaisia

³ Liite 1. Keltaliivien mielenosoitusten reitit Pariisissa.

mielenosoituksia. Hahmotan keltaliivien toiminnan ennen kaikkea vastademokratiana, joka on kansalaislähtöistä poliittista toimijuutta ja edustuksellisen demokratian valvontamekanismi.

Poliittisen osallistumisen teeman alla käsittelen myös, miten presidentti ja hallitus vastasivat keltaliivien mielenosoituksiin – mitä konkreettisia poliittisia päätöksiä tehtiin koskien mielenosoituksia. Toukokuussa 2019 pidettiin Euroopan unionin parlamenttivaalit, mikä niin ikään vaikutti keltaliivi-liikkeen ja politiikan suhteeseen. Keltaliivien liike alkoi vastademokratian ideaan nojaavana liikkeenä, mutta osa keltaliiveistä asettui ehdolle eurovaaleissa, joten liike muuttui vaikuttamaan myös edustuksellisen demokratian keinoin. Tämä kertoo yhteiskunnallisen liikkeen dynamiikan muuttumisesta, jota tarkastelen lehdistön tuottamien tekstiaineistojen ja julkisten viranomaislähteiden kautta.

Aiheen rajaaminen ajallisesti on haastavaa, sillä keltaliivien liike jatkoi toimintaansa jollain muotoa myös tutkielman kirjoitusajankohtana. Tarkastelujaksoni alkaa keltaliivien ensimmäisestä mielenosoituksesta 17. marraskuuta 2018 ja päättyy europarlamenttivaaleihin toukokuun lopussa 2019. Tarkastelujakson rajaus on perusteltu, koska liikkeen dynamiikka muuttui eurovaalien myötä ja kuvaa siten kiinnostavasti myös vallankumousten ja yhteiskunnallisten liikkeiden kehityskulkua. Toukokuussa myös keltaliivien kannatusluvut olivat jo kovassa laskussa.

Tutkielma etenee niin, että teorialuvussa avaan tilallista käännettä yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa sekä radikaalin demokratian ja vastademokratian käsitteitä. Teorialuvussa käsittelen myös etnografisen kävelyn menetelmän teoreettista taustaa. Aineisto- ja menetelmäosuudessa teen katsauksen käyttämäni etnografisen kävelyn menetelmänä sekä periaatteeseen, jonka mukaan olen valinnut lehdistö- ja viranomaislähteitä. Tutkielmani analyysiosuus rakentuu kaksiosaisesti. Luvussa 5 tarkastelen politiikan muuttuvaa kenttää, poliittisen osallistumisen historiaa Ranskassa ja sitä, miten valtionjohto vastasi mielenosoituksiin. Luvussa 6 tarkastelen mielenosoitusten sijoittumista Pariisin historiallisesti latautuneisiin paikkoihin. Luku 5 on teoriapainotteinen ja toimii johdatuksena luvulle 6, jossa liitän analyysiin etnografisen kävelyni tulokset.

1.2 Aiheen taustaa

Historiantutkimuksen näkökulmasta keltaliivien kapinointi on osa ranskalaista vallankumousten ja protestiliikkeiden jatkumoa. Keltaliivit vastustivat taloudellista ja sosiaalista eriarvoisuutta, mikä on ollut toistuva teema Ranskan historiassa. Jokainen ranskalainen tietää, että Ranskan suuren vallankumouksen tavoite oli poistaa aateliston etuoikeudet, ja vallankumouksen henki on säilynyt keskeisessä osassa ranskalaista kulttuuriperintöä. Ranska vahvistui valtiomuotona 1400-luvun alussa, kun Kaarle VII asetti pysyvän veron koko kuningaskunnalle, mistä lähtien verokapinoilla on ollut merkittävä rooli Ranskan historiassa. Myös keltaliivien liike sai alkunsa alun perin dieserveron vastustuksesta.⁴

Keltaliivien liikehdinnän ymmärtämiseksi heitä on verrattu moniin 1900-luvun yhteiskunnallisiin liikkeisiin. Vertailukohdaksi on esitetty 1950-luvun köyhtyneen alemman keskiluokan poujadismia⁵, jonka kannattajat vastustivat veroja, poliittisia päätöksiä tekevää luokkaa ja Pariisin eliittejä.⁶ Keltaliivejä on myös verrattu vuoden 1968 toukokuun mielenosoituksiin, jotka olivat Ranskan historiassa käännteentekevä hetki.⁷ Ajan henki ja polttavimmat kysymykset ovat toki erilaisia kuin 1960-luvulla, mutta poliittisen osallistumisen ja kuulluksi tulemisen näkökulmasta tapahtumissa voi nähdä yhteisiä piirteitä. Keltaliivejä on lisäksi verrattu punamyssyihin (*bonnets rouges*)⁸, jotka vuonna 2013 kapinoivat rekkaliikenteelle asetettua veroa vastaan.⁹

Toisaalta keltaliivejä voi tarkastella 2010-luvun uusien yhteiskunnallisten ryhmittymien näkökulmasta. Brexit-äänestys Isossa-Britanniassa, presidentti Donald Trumpin voitto Yhdysvalloissa ja populismin nousu Euroopassa merkitsevät perinteisen poliittisen vallan haastamista ja köyhtyvän keskiluokan protestikäyttäytymistä, ja keltaliivit voi liittää osaksi samaa ilmiötä. Maaseudun ”unohdetut” alempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluvat ovat menettäneet työpaikkojaan globalisaation myötä, kun tuotanto on siirtynyt matalampien tuotantokustannusten maihin, tai digitalisaation vuoksi, kun osa suorittavista töistä on kadonnut. Nämä yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet erityisesti keltaliivien edustamiin yhteiskuntaluokkiin.¹⁰

⁴ Noiriël 2019, 30.

⁵ Poujadismin takana on ranskalaisen poliitikon Pierre Poujaden (1920–2003) ajattelu; hänen kannatuksensa oli niin suurta, että hän sai oman isminsä. Ranskassa häntä pidetään 1900-luvun ensimmäisenä populistina.

⁶ L’OBS 23.11.2018. Gilets jaunes: y a-t-il un rapport avec le poujadisme?

⁷ Libération 2.12.2018. Paris: émeutes inédites depuis 68.

⁸ Punaisella myssyllä viitattiin Ranskan vallankumouksessa käytettyihin fryygalaismyssyihin.

⁹ Le Monde 6.11.2018. Les ”gilets jaunes”, nouveaux “bonnets rouges”?

¹⁰ Noiriël 2019, 20.

Keltaliivit vastustivat taloudellista eriarvoisuutta, ja moni mielenosoittaja toi ilmi taloudelliset vaikeutensa. Liikehdintää voi siis tarkastella myös taloudellisen eriarvoisuuden näkökulmasta. Alan arvostetuimpiin tutkijoihin lukeutuu ranskalainen Thomas Piketty. Hänen tutkimuksensa taloudellisesta ja sosiaalisesta eriarvoisuudesta, koulutuksen eriytymisestä ja poliittisten identiteettien muuttumisesta avaavat keltaliivien yhteiskunnallista kontekstia ja mielenosoitusten taustalla kyteviä seikkoja. Piketty on kirjoittanut, että keltaliivien liikehdintä toi esiin erityisesti kysymyksen oikeudenmukaisesta veropolitiikasta.¹¹

Ensimmäiseen keltaliivien mielenosoitukseen 17.11.2018 osallistui yhteensä yli 300 000 henkeä ympäri Ranskaa. Joululoman aikaan vuoden lopussa osallistujia oli huomattavasti vähemmän, mutta vuoden 2019 alussa mielenosoittajien määrä taas kasvoi, ja helmikuussa ja maaliskuussa nähtiin satunnaisia piikkejä mielenosoittajien määrässä. Maaliskuussa liike muuttui väkivaltaisemmaksi, jolloin alkoi myös liikkeen hiljainen lasku. Kesäkuun viimeisenä lauantaina 2019 pidetyssä mielenosoituksessa, 33:lla protestiviikolla, osallistujia oli enää vajaa 6 000, ja liikkeen kannatusluku oli alimmillaan. Osallistujamäärät ovat Ranskan sisäministeriön laskelmia, kun keltaliivien ja poliisin arvioimat kannatusluvut ovat huomattavasti korkeampia. On arvioitu, että Ranskan hallitus yritti vähätellä keltaliivien kannatuksen laajuutta.¹²

Keltaliivien liike on saanut kannatusta erityisesti maaseudulla. Koska liike puhkesi alun perin vastustamaan dieserveron nousua, ei ole yllättävää, että liikkeen kannatus oli suurempaa maaseudulla, missä ihmiset ovat riippuvaisia autoistaan. Lisäksi kaupungistuminen on vain kiihtynyt 2000-luvulla, minkä myötä maaseutu on kuihtunut ja korkeapalkkaisemmat korkeakoulutetut muuttavat kaupunkiin. Maalaiskunnissa 56 % ranskalaisista kertoi kannattavansa liikettä verrattuna 42 %:n kannatukseen Pariisissa ja muissa yli 100 000 asukkaan kaupungeissa. Keltaliivien vastustus on myös merkittävämpää isoissa kaupungeissa sekä pääkaupungissa, missä noin neljännes vastaajista kertoo vastustavansa liikettä, kun taas maalaiskunnissa vain 14 % väestöstä vastustaa keltaliivejä.¹³ Liikkeen laajetessa vastustamaan laajemmin eriarvoisuutta maaseudun ja kaupunkien tarjoamat eri tulevaisuudennäkymät ja elintasoerot myös korostuivat. Tämä herättääkin kysymyksen, ilmentääkö liike paluuta jonkinlaiseen 1800-luvun maaseutu–kaupunki -dikotomiaan.

¹¹ Thomas Piketty'n blogi, Le Monde 11.12.2018.

¹² Royall 2020, 103.

¹³ Liite 5. Keltaliivien kannatus maaseudulla ja Pariisissa.

2 Aiempi tutkimus

Keltaliiveistä on kirjoitettu paljon tieteellisiä ja populaareja artikkeleita vuoden 2019 aikana, mutta koska liike on niin tuore ilmiö, siitä ei ole vielä tehty kattavaa tutkimusta. Kirjoitan tutkielmaa liikkeen ollessa yhä aktiivinen, jolloin se myös muuttaa muotoaan jatkuvasti, mikä näkyy tutkimusten ja näkökulmien moninaisuutena.

Ranskassa on julkaistu hiljattain monia teoksia keltaliiveistä, mutta mahdollisuuteni perehtyä niihin syvällisesti Suomesta käsin olivat heikot. Aiheesta tehdyn tutkimuksen kuvailemiseksi mainitsen kuitenkin joitain teoksia. Michel Onfrayn *Grandeur du petit peuple: heurs et malheurs des gilets jaunes* (2020) käsittelee päätöksentekovaltaa käyttävän politiikan eliitin ja kansalaisten suhdetta; teoksessa *Gilets jaunes: jacquerie ou révolution* (2020) kysytään, oliko keltaliivien liike vallanpitäjien vastainen talonpoikaiskapina vai vallankumous. Frédéric Hermannin *Gilets jaunes: une lutte citoyenne* (2020) käsittelee keltaliivejä kansalaistaisteluna, Marc Abélès'n *Carnets d'un anthropologue: de mai 68 aux gilets jaunes* (2020) on kokoelma antropologin havaintoja toukokuun 1968 mielenosoituksista keltaliiveihin, Christian Le Bartin *Petite sociologie des gilets jaunes: la contestation en mode post-institutionnel* (2020) käsittelee keltaliivien liikehdintää ilman institutionaalista tukea.

Tutkielmassa hyödynnän erityisesti historioitsija Gerard Noirielin teosta *Les gilets jaunes à la lumière de l'histoire* (2019), joka käsittelee keltaliivejä historian valossa. Teos on kokoelma haastatteluja toimittaja Nicolas Truongin kanssa. Hän analysoi liikettä historiallisessa valossa, ja haluaa ottaa etäisyyttä median sensaatiomaisesta uutisoinnista. Käsite ”*France périphérique*” (Ranskan periferia eli maaseudun vähävaraisemmat alueet) on Ranskassa paljon puhuttu tema, johon Noirieli paneutuu muiden sosiaalisten kysymysten rinnalla. Hän näkee kansanriveistä syntyneet yhteiskunnalliset liikkeet historiallisten muutosten voimanlähteinä. Hänen teesinsä mukaan ”kansan” yhtenäisyys ei perustu samaan valtioon kuulumisen tunteeseen, vaan valtiiovallan harjoittamaan sortoon ja sen vastustamiseen.

Frédéric Royall tarkastelee artikkelissaan ”The 'Gilets Jaunes' protests: mobilisation without third-party support” (2020) keltaliivien liikehdinnän vaiheita eri näkökulmista ja tuo esille liikkeen analysoimisen teoreettisia haasteita. Keltaliivit järjestäytyivät ilman institutionaalista tai kolmannen osapuolen tukea. Royall analysoi keltaliivien hyödyntämiä sekä perinteisiä että innovatiivisia toiminnan muotoja, kuten mielenosoituksia, mellakoita, julkisten ja yksityisten tilojen valtaamista ja internet-aktivismia. Hänen mukaansa yksi syy, miksi keltaliivien mielenosoitukset jatkuivat odottamattoman pitkään, oli se, että poliisi ministereiden ja

presidentin johdolla yritti tukahduttaa mielenosoitukset käyttäen järeitä voimakeinoja. Royall ehdottaa, että huomion kiinnittäminen mielenosoittajien huoliin ja heidän kokemaansa elämän köyhtymiseen saattaisi avata vastauksia siihen, miten institutionaaliset muutokset ovat vaikuttaneet ihmisten elämään.¹⁴

Pariisissa asuva Yleisradion uutistoimittaja Annastiina Heikkilä julkaisi vuoden 2019 lopussa teoksen *Miksi Ranska raivoaa? Macron ja keskiluokan kapina*, jossa hän perehtyy syvällisesti keltaliivien liikkeeseen ja presidentti Macronin nousuun ja nopeaan laskuun. Hän pohtii muun muassa, onko kyseessä ranskalaisen yhteiskunnan murros, eliittiä kohtaan tunnettu epäluulo, ranskalainen riitely- ja vallankumouskulttuuri vai edustuksellisen demokratian kriisi. Hän seuraa presidentti Macronin tietä poliittisesta uudistajasta Ranskan kaikkien aikojen epäsuosituimmaksi johtajaksi, ja kartoittaa Ranskan yleistä poliittista tilannetta. Kirja taustoittaa liikkeen syitä ja tapahtumia laajasti ja yksityiskohtaisesti. Teos ei ole akateeminen tutkimus, mutta se on laadukasta tutkivaa journalismia (lopussa on laaja lähdeluettelo), joten käytän myös sitä yhtenä lähteenäni.

Poliittista osallistumista Ranskassa ovat Suomessa tutkineet Eeva Luhtakallio ja Inari Penttilä. Luhtakallion väitöskirja *Local Politicizations: A Comparison of Finns and French Practising Democracy* (2010) vertailee suomalaista ja ranskalaista poliittista osallistumista ja demokratian käsitteen ymmärtämistä. Väitöskirjansa pohjalta kirjoittamassaan *Practicing Democracy. Local Activism and Politics in France and Finland* (2012) Luhtakallio syventyy Suomen ja Ranskan kansalaisjärjestöjen toimintaan ja poliittisen osallistumisen muotoihin. Penttilä on tarkastellut pro gradu -tutkielmassaan *Pariisi palaa: Ranskan lähiömellakat poliittisen osallistumisen näkökulmasta* (2011) lähiömellakoiden politisoitumista. Hänen teesinsä mukaan lähiöiden maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä ei ole todellisia mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon ja vaikuttaa edustuksellisen demokratian kautta, vaan heille ainoa tapa tulla kuulluksi on mielenilmaisu väkivallan keinoja hyödyntäen. Hän hyödyntää Rosanvallonin käsitettä vastademokratia, jonka kautta hahmotan myös oman tutkimuskohteeni. Keltaliivien liike eroaa lähiömellakoista merkittävästi siten, että keltaliivien mielenosoitukset olivat jo lähtökohtaisesti luonteeltaan poliittisia.

¹⁴ Royal 2020, 99–113.

3 Teoreettinen viitekehys

Käyttämäni teoreettinen kirjallisuus jakautuu karkeasti kahteen eri aihealueeseen: kriittiset demokrateoriat ja poliittinen osallistuminen sekä tilojen ja paikkojen tutkimus. Keskeisiä käsitteitä tutkielmassani ovat Chantal Mouffin ja Ernesto Laclauin radikaali demokratia, Pierre Rosanvallonin vastademokratia, Jürgen Habermasin julkinen tila, Saskia Sassenin globaalikaupunki ja Edward Sojan kolmas tila. Lisäksi hyödynnän kirjallisuutta koskien Ranskan poliittista ja kulttuurista historiaa sekä 2000-luvun yhteiskunnallista muutosta aiheen taustoittamiseksi.

3.1 Tilallinen käänne yhteiskuntatieteissä

Viimeisten vuosikymmenten aikana ja erityisesti 1990-luvulla yhteiskuntatieteellisissä ja humanistissa aloissa tapahtui tilallinen käänne, jolla tarkoitetaan tilojen ja paikkojen merkitysten korostamista tutkimuksessa. Tilantutkimus erottaa toisistaan tilan (ransk. *espace*) ja paikan (ransk. *lieu*). Historiallinen analyysi dominoi pitkään yhteiskuntatieteellistä tutkimusta, mutta sittemmin yhteiskuntatieteellisesti suuntautuneet sosiologit, antropologit, filosofit, historioitsijat ja oikeustieteilijät ovat osoittaneet enenevässä määrin kiinnostusta paikkojen ja tilojen tutkimusta kohtaan.¹⁵

”Nykyinen aikakausi tulee kenties olemaan ennen kaikkea tilan aikakausi”, kirjoitti ranskalainen Michel Foucault (1926–1984) vuonna 1967 tunnetussa artikkelissaan *Des Espaces Autres*.¹⁶ Hänen mukaansa historiallisten kehityskulkujen tutkimisesta oltiin siirtymässä tilojen ja paikkojen tutkimukseen. Foucault’n ajattelu vaikutti tunnetusti monen tieteenalaan ja hän inspiroi monen alan tutkijoita kääntämään katseensa ihmisen käyttäytymisen tilalliseen ulottuvuuteen. Foucault’n lisäksi – joitain keskeisiä tutkijoita mainitakseni – Henri Lefebvre, Gaston Bachelard, Michel de Certeau, David Harvey, Saskia Sassen, Edward Soja ja Iris Young ovat käyttäneet tiloja ja paikkoja analyttisinä työkaluina 1950-luvulta lähtien.¹⁷ Tutkielmassani yhdistän historiallisen lähestymistavan tilojen ja paikkojen analyysiin.

Kiinnostavaa tutkielmani kannalta on se, että tilallinen käänne sai alkunsa Ranskassa vuoden 1968 Pariisin opiskelijamellakoiden jälkimainingeissa.¹⁸ Tämän vuoksi katson, että

¹⁵ Blank ja Rosen-Zvi 2010, 3.

¹⁶ ”L’*époque actuelle serait plûtôt l’*époque de l’espace*.” Foucault 1984 (1967), 46.*

¹⁷ Blank ja Rosen-Zvi 2010, 3.

¹⁸ *ibid.*

etnografinen tilaa tutkiva lähestymistapa sopii erityisen hyvin keltaliivien tutkimiseen; palautan teoreettisen lähestymistavan ikään kuin sen syntysijoille. Tilallisen näkökulman muotoutumiseen vaikuttivat historiallinen konteksti sekä materiaaliset, teknologiset ja tilalliset olosuhteet. Teoreetikot, kuten Lefebvre ja de Certeau, jotka kirjoittivat keskeisiä tutkimuksiaan pian vuoden 1968 jälkeen, näkivät tilan esimerkiksi elementtinä, joka voi vapauttaa ihmisen alistavan valtion otteesta.

Lefebvre kannustaa ihmisiä lunastamaan kaupungit ja niiden materiaaliset muodot takaisin itselleen, jotta heitä ei syrjäytettäisi omasta elintilastaan. Hän näkee ihmismassojen asuttaman urbaanin tilan potentiaalisena paikkana ilmaista vastarintaa. Lefebvre määritteli kaupungin kollektiivisena projektina, paikkana, jossa erilaiset ihmiset, tarpeet, vaatimukset ja ryhmät muokkaavat ja kilpailevat paikasta ja sen määritelmästä.¹⁹ Keltaliivien mielenosoitukset Pariisin keskustassa ja etnografinen kävely tutkimusmenetelmänäni pohjautuu Lefebvren näkemukseen urbaanista kaupungista vastarintojen paikkana, missä politiikka, valta ja kansalaisaktivismi ovat keskeisessä roolissa.

De Certeauun ajattelun mukaan jopa tavalliset, arkipäiväiset paikat voidaan tulkita kuvaamaan hetkiä, joiden kautta on mahdollista vapautua tai paeta valtion otteesta tai pääomasta ja vastustaa niitä. De Certeau näkee kaupungin määritelmän kolmitasoisena: (1) se on oma tilansa (*espace propre*), missä fyysiset, mentaaliset ja poliittiset vaikutukset, jotka vaarantavat kaupungin ”oman” luonteen, tulee estää; (2) se on paikka, jossa historia on kerroksellista ja toistuu; (3) se, eli kaupunki itse, on universaali ja anonyymi toimija – sen poliittinen vastine ollen Thomas Hobbesin valtio – jolla on omat funktiot ja tehtävät, jotka aiemmin oli siroteltu erilaisille ryhmille, järjestöille tai yksilöille.²⁰ Tässä tutkimuksessa Pariisi ja sen paikat hahmotetaan etenkin omina tiloinaan, joilla on oma luonteensa ja historialliset kerrostumansa; kaupungille itselleen ei kuitenkaan anneta omaa toimijuutta, sillä tutkimuksessa keskeisessä osassa ovat myös mielenosoittajat eli ryhmät ja yksilöt.

Sosiologi Saskia Sassen on tutkinut erityisesti globalisaation, eriarvoisuuden ja kaupunkien risteyskohtia. Hän esittelee käsitteensä globaalikaupunki (*the global city*) teoksessaan *The Global City. New York, London, Tokyo* (1991, 2001), joka tarkastelee kaupunkeja uuden maailmantalouden strategisina paikkoina. Empiirisessä tutkimuksessaan Sassen tarkastelee otsikon kolmea kaupunkia, mutta globaalikaupungeiksi hän nimeää teoksessaan lisäksi

¹⁹ Lefebvre 1968.

²⁰ de Certeau 1984, 94.

Frankfurtin ja Pariisin. Teollisuuskapitalismin aikana tärkeitä paikkoja olivat kaupunkien lisäksi satamat, tehtaat ja kaivokset, sillä niissä tuotettiin varallisuus. Rahoitussektori ja kehittynyt palveluala ovat muodostaneet kasvavan osan taloudesta 1980-luvulta lähtien, ja niiden strategiset sijainnit keskittyvät suurkaupunkeihin. Tämä on muokannut sekä maailmantalouden rakennetta että kaupunkien taloudellista ja sosiaalista järjestystä.²¹

Taloudellinen globalisaatio ja tietoliikenteen kasvu ovat vaikuttaneet talouden tuotannontekijöiden keskittymiseen vahvasti tiettyihin paikkoihin. Globaalikaupungit muodostavat tiiviin verkoston, jonka sisällä palvelut, tavarat, ihmiset ja pääoma liikkuvat paljon ja nopeasti. Kehityksen toinen puoli on maaseudun köyhtyminen ja alueellisen eriarvoisuuden lisääntyminen. Keltaliivien protesteissa kävi ilmi Ranskan maaseudun ja Pariisin väliset suuret taloudelliset ja sosiaaliset erot. Pariisi ei ole pelkästään kansallisvaltion pääkaupunki, vaan myös *globaalikaupunki*, yksi globaalin talouden strategisista pisteistä. Keltaliivit protestoivat taloudellista eriarvoisuutta ja globalisaatiota vastaan, ja kokivat, ettei heillä ole mahdollisuuksia osallistua Pariisin johtamaan yhteiskunnalliseen kehitykseen tai hyötyä siitä.

3.2 Etnografisen kävelyn menetelmän teoreettisia taustoja

De Certeau näkee kävelyn tavallisen ihmisen ensisijaisena tapana rakentaa kaupunkia ja vertaa tätä puheen tuottamiseen: "The act of walking is to the urban system what the speech act is to language or to the statements uttered."²² Kävely toimintana luo ja rakentaa tilasta paikan.²³ Kävely ilmaisee ihmisen valintoja, minne menee ja minne jättää menemättä, minkä ohittaa kiinnittämättä suurempaa huomiota, mihin pysähtyy.

Maantieteilijät Joseph Pierce ja Mary Lawhon määrittelevät havainnoivan kävelyn (*observational walking*) olevan "itsetietoista ja reflektivoivaa kuljeskelua alueen fyysisen ja sosiaalisen kontekstin sekä sen asukkaiden tilaan liittyvien toimintatapojen syvällisemmäksi ymmärtämiseksi".²⁴ Heidän mukaansa on yleistä, että tutkijat, erityisesti kaupunkitieteilijät, kävelevät paikoissa osana tutkimustaan. Tämä osuus kuitenkin mainitaan harvoin julkaistuissa artikkeleissa, ja heidän mukaansa havainnoivat kävelyt tulisi sisällyttää tutkimusmenetelmiin. Sosiologi Kate Molesin mukaan taas kävely tietyissä paikoissa mahdollistaa merkitysten luomisen: "kävelyn kautta ihmiset pystyvät yhdistämään aikakausia ja paikkoja, kiinnittymällä

²¹ Sassen 2001, 3.

²² de Certeau 1984, 97.

²³ mts. 98.

²⁴ Pierce ja Lawhon 2015, 656.

niiden materiaaliseen ympäristöön.” Hän näkee, että kävely ei kuljeta tutkijaa uusiin paikkoihin pelkästään fyysisesti, vaan myös epistemologisesti.

Etnografinen kävely -menetelmä pohjautuu osiltaan käsitteelle ”kolmas tila” (*Third Space*) joka on alun perin kirjallisuustieteilijä Homi K. Bhabhan luoma teoria, jota kaupunkitutkija Edward Soja on soveltanut yhteiskuntatieteisiin ja kriittisen kaupunkitutkimukseen.²⁵ Sojalle kolmas tila on tilan, toiminnan ja representaation risteyskohta. Kolmas tila mahdollistaa teoreettisten ongelmien kriittisen tarkastelun ollen samalla paikassa, missä debatti tapahtuu. Se on paikka, missä luodaan uusia identiteettejä ja marginalisoidut äänet saavat äänensä kuuluviin.²⁶

Maantieteen ja sosiologian tieteenaloilla toimineen Kevin Hetheringtonin mukaan kolmas tila on marginaalinen paikka, jonka kaikki voivat vallata. Ne voivat olla kaupunkien reunalla tai kaupunkien keskuksissa olevia paikkoja, jota valtio ja suuret yritykset hallitsevat. Kontrollin muotoina hän mainitsee myös piikkilangan, poliisikoirat ja kyynelkaasun. Ne saattavat olla myös merkityksettömiä jokapäiväisiä paikkoja, jotka tulevat näkyviksi vain epätavallisten tapahtumien myötä. Ne voivat siis olla kaupungin laitojen reunustoja, keskustojen reunustoja tai läpikuultavia normaalisti piilossa olevia reunuksia.²⁷

Moles kirjoittaa, että kolmas tila on teoreettinen lähtökohta liikkuvalla metodille, joka on tilallisesti, kulttuurisesti ja historiallisesti tiedostava. Se voi myös olla maantieteellinen metafora ja toimia tutkimuksen näkökulmana – paikkana, jota luonnehtivat oman identiteetin ilmaiseminen, eletyt kokemukset ja keskenään kilpailevat merkitykset. Kolmanneksi se on paikka, jossa teoria ja metodi kohtaavat ja niitä sovelletaan käytäntöön.²⁸ Kävellessäni Champs-Élysees -katua ja muissa Pariisin symbolisesti latautuneissa paikoissa, tarkastelen tilallisia, kulttuurisia ja historiallisia seikkoja. Tutkimalla minkälaisia identiteettejä, kokemuksia ja keskenään kilpailevia merkityssuhteita keltaliivien mielenosoituspaikat ilmentävät, voin saada ideoita keltaliiviliikkeen laajempaan tulkitsemiseen.

Paikat eivät ole vain toiminnan näyttämöitä, vaan myös ihmisten toiminnan tuloksia ja tuotoksia. Tietyissä paikoissa kävely tuottaa merkityksiä ja rakentaa ihmisten ymmärrystä niistä. Paikkojen estetiikka ja funktiot muuttuvat ajan saatossa, kuten syyt siihen, miksi ihmiset kävelevät tai kokoontuvat tiettyihin paikkoihin.²⁹ Analyysiosuudessa pureudun tiettyjen

²⁵ Bhabha 1994, Soja 1996.

²⁶ Moles 2008, 31–32.

²⁷ Hetherington 1998, 130.

²⁸ Moles 2008, 33.

²⁹ mts. 34.

Pariisin historiallisten paikkojen merkityksiin ja siihen, mitä ne merkitsevät ranskalaisille. Paikkoihin liittyy vahvasti myös kollektiivinen muisti ja ihmisiä yhdistävät jaetut muistot. Henkilökohtaiset, itse koetut muistot sekoittuivat kulttuurisiin merkityksiin yksilöllisellä ja yhteiskunnallisella tasolla, ja näin ihmiset luovat merkityksiä tietyille paikoille.³⁰

Hetheringtonille tietyt paikat ovat tärkeitä erityisesti identiteetin kehittymisen ja sen ilmaisemisen kannalta.³¹ Mielenosoittajan pukiessa ylleen keltaisen liivin kadulla hän identifioituu ”keltaliiviksi”. Julkisissa paikoissa kävely mahdollistaa niiden tilallisten ja kulttuuristen ominaisuuksien tarkastelun. Se voi siis avata myös kehityskulkuja, joiden kautta kilpailevat identiteetit muodostuvat. Champs-Élysées merkitsee kansainvälistä rahaa ja luksuskauppoja, pariisilaista nostalgiaa vanhoine bistroineen ja nyt myös keltaliivien väkivaltaisten mellakoiden tapahtumapaikkaa.

Jon Andersonin mukaan kävely mahdollistaa dialogin sekä ihmisen ruumiin ja mielen välillä että henkilön ja paikan välillä. Ruumiillinen liikkuminen tutkittavassa ympäristössä voi mahdollistaa uusien merkitysten synnyn ja haastaa entisiä näkemyksiä.³² Kävely voi kutsua esiin muistoja paikoista, sekä henkilökohtaisia että kulttuurisia, ja herätellä yhteyksiä kollektiivisen muistin ja opittujen tietojen välillä.

3.3 Vastademokratia, radikaali demokratia ja julkinen tila

Keltaliivien mielenosoitusten tarkasteluni poliittisen osallistumisen näkökulmasta perustuu Pierre Rosanvallonin vastademokratian sekä Chantal Mouffen ja Ernesto Laclauin radikaalin demokratian käsitteisiin. Näiden käsitteiden kautta laajennan poliittisen osallistumisen käsittämään myös mielenilmauksia ja järjestäytymätöntä kansalaisliikettä. Mouffen muotoileman kamppailuvallan ja Rosanvallonin vastademokratian käsitteiden kautta on mahdollista antaa merkitys niille ryhmille, joilla ei ole pääsyä, kykyä tai halua toimia edustuksellisen demokratian toimintatapojen mukaisesti, vaan turvautuvat muihin politiikan vastavoimiin.

Rosanvallon on kiinnostunut ”demokraattisen toiminnan käsitteellistävästä historiasta”, jossa ei tehdä eroa sosiaalhistorian ja poliittisen filosofian välillä.³³ Hän on tutkinut pitkään

³⁰ Moles 2008, 34.

³¹ Hetherington 1998.

³² Anderson 2004, 258.

³³ Rosanvallon 2008, 9.

edustuksellisen demokratian haasteita. Rosanvallonin tuore teos Ranskan aatteellisesta ja poliittisesta historiasta *Notre Histoire Intellectuelle et Politique 1968–2018* (2018) käsittelee Ranskan sosiaalista ja poliittista liikehdintää toukokuun 1968 tapahtumista vuoteen 2018. Hän kirjoittaa poliittisen vasemmiston voimattomuudesta vastata nyky-yhteiskunnan haasteisiin, mikä on osaltaan johtanut konservatiivisen populismin nousuun. Tutkijan mukaan äänioikeuteen perustuvaa demokratiaa vaivaa edustuksellisuuden kriisi, sillä vaaleilla valitut poliitikot eivät todellisuudessa edusta kansalaisia. Poliitikoilla on usein keskivertoa korkeampi sosioekonominen asema, ja äänestysaktiivisuus on usein alhaista, jolloin esiin nousee kysymys politiikan legitimiudesta.

Teoksessaan *La contre-démocratie* (2006) Rosanvallon esittelee käsitteensä vastademokratia: se on olennainen osa demokraattista prosessia tuoden kansalaisten aseman merkityksen esille valvontavallan, epäilyksen ja ilmiantovallan käyttäjinä. Vastademokratian kautta on mahdollista antaa merkitys niille ryhmille, joilla ei ole kykyjä tai haluja osallistua perinteiseen politiikkaan. Epäluulo edustuksellista politiikkaa kohtaan ei kerro suoraan voimakkaasta epäluottamuksesta, vaan valppaasta kansalaisasenteesta.³⁴ Keltaliivien tarkastelu vastademokratian näkökulmasta korostaa mielenosoitusten roolia politiikan vastavoimana ja edustuksellisen demokratian valvontakeinona.

Jürgen Habermasin teoria julkisen tilan kamppailusta, jonka hän esittelee teoksessaan ”*Strukturwandel der Öffentlichkeit*”³⁵ (1962), on yksi näkökulmani mielenosoitusten ja julkisen tilan valloittamisen tarkasteluun. Habermas on käsitellyt myös demokratiavajetta yhteiskunnissa ja muotoillut teoriaa poliittisesta julkisuudesta demokratian näkökulmasta. Hän kysyy, kuka käyttää julkista tilaa ja mihin tarkoituksiin? Julkista tilaa tutkiessa keskeisiä kysymyksiä ovat idea osallistavasta demokratiasta ja se, kuinka yleisestä mielipiteestä tulee poliittista toimintaa.³⁶ Pariisissa keltaliivien mellakat alkoivat kaupungin merkittävimmällä kadulla Champs-Élyséellä ja muilla hienostoalueilla asettaen vastakkain varakkaat korttelit ja lähiöistä tai maaseudulta tulleet mielenosoittajat.

Laclau ja Mouffin post-marxilaiseen traditioon kiinnittyvässä ja klassikoksi nousseessa teoksessa *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics* (1987) kirjoittajat nimeävät käsitteen ”radikaali demokratia”. He tutkivat luokan, poliittisen identiteetin ja yhteiskunnallisen itseymmärryksen diskursiivisia rakenteita historiassa ja sitovat

³⁴ Rosanvallon 2008, 7.

³⁵ suom. Julkisuuden rakennemuutos (2004).

³⁶ Habermas 2004.

ne nykyajan politiikkaan. Heidän mukaansa demokratia on ennen kaikkea vastakkaisten näkemysten hallinnointia, eikä konsensuksen rakentamista. He eivät näe politiikkaa ”romanttisesti”, niin että taistelun jälkeen yhtenäinen kansa saavuttaisi integriteettinsä, vaan näkevät jatkuvan konfliktin demokratiaa määrittelevänä tekijänä. Mouffe ja Laclau eivät näe konfliktia demokratiaa heikentävänä piirteenä, vaan näkevät että se on demokratian sisäänrakennettu osa ja että sen tunnustaminen on demokratian toteutumisen edellytys.³⁷ Radikaalin demokratian kautta poliittisen osallistumisen käsitettä voi laajentaa käsittämään väkivaltaiset yhteydenotot mielenilmausten yhteydessä.

Mouffe ja Laclau näkevät joitain yhtymäkohtia heidän radikaalin demokratian käsitteensä ja Habermasin ja hänen seuraajiensa deliberatiivisen eli keskustelevan demokratian välillä. Molemmat kritisoivat aggregatiivisen demokratian mallia, joka rajoittaa demokratian vain vaaleilla rekisteröityihin ääniin, joiden tarkoitus on valita johtaja toteuttamaan valitut poliittiset linjaukset. Sekä keskusteleva että radikaali demokratia näkevät, että tämä on köyhtynyt käsitys demokraattisesta politiikasta, sillä poliittiset identiteetit eivät ole ennalta-annettuja, vaan muodostuvat ja uudelleenmuodostuvat julkisessa tilassa käydyn debatin kautta.³⁸ Keltaliivien toiminta onkin juuri julkisessa tilassa käytävää debattia. Näin ollen politiikka ei ole olemassa olevien intressien rekisteröimistä vaaleissa, vaan sillä on merkittävä rooli poliittisten aiheiden luojana. Mouffe ja Laclau näkevät politiikan ja demokraattiset prosessit yhteistoimintana.

Habermasin ja Mouffeen & Laclaun teoreettisilla viitekehyksillä on kuitenkin merkittävä eroavaisuus. Mouffeen ja Laclaun työssä antagonismien eli eräänlaisten vastakohtien käsitteellä on keskeinen rooli, ja se poissulkee minkäänlaisen mahdollisuuden lopulliseen sovintoon tai rationaaliseen konsensukseen. ”Täysin inkluusiivinen julkinen tila, jossa käydään rationaalista väittelyä, on konseptuaalinen mahdottomuus”, kirjoittavat Mouffe ja Laclau.³⁹ Heidän mukaansa pluralistinen demokraattinen politiikka ilman konfliktia ja jakaantumista on mahdotonta. Näin ollen radikaalin demokratian teorian näkökulmasta keltaliivien toiminta on osoitus pluralistisesta demokratiasta parhaimmillaan. Keltaliivien liike jakoi ranskalaiset joko niiden kannattajiin tai niiden vastustajiin, ja keltaliivien ja valtionhallinnon välillä oli selkeä konflikti.

³⁷ Laclau ja Mouffe 2001, xvii–xviii.

³⁸ mts. xvii.

³⁹ ”The non-exclusive public sphere of rational argument is a conceptual impossibility.” mts. xvii.

4 Tutkimusaineistot ja menetelmät

Muodostan tutkielmassa käytettävän aineiston kolmesta erilaisesta lähdekokonaisuudesta: 1) Pariisista itse keräämäni aineisto eli valokuvat ja muistiinpanot, 2) ranskalaisen lehdistön artikkelit ja 3) ranskalaiset viranomaislähteet. Erilaiset aineistotyytit auttavat minua löytämään vastauksia eri tutkimuskysymyksiini.

4.1 Etnografinen kävely Pariisissa

Etnografisen kävelyn menetelmän avulla pyrin vastaamaan kysymyksiini keltaliivien suhteesta poliittisesti ja historiallisesti latautuneisiin paikkoihin ja julkiseen tilaan. Ensimmäisen aineistokokonaisuuden muodostaa Pariisista itse keräämäni materiaali etnografisen kävelyn menetelmää hyödyntäen. Aineisto muodostuu kirjoittamistani muistiinpanoista ja ottamistani kuvista. Suoritin etnografisia kävelyitä Pariisissa 20.–25.2.2020, yhteensä viitenä päivänä. Etnografinen kävelyni pohjautui *Le Monde diplomatique* -lehden helmikuussa 2019 julkaisemaan karttaan ”Lieux de pouvoir à Paris – une carte qui dérange” [vallan paikat Pariisissa – kartta joka häiritsee], joka on liitteessä 1. Karttaan on merkitty keltaliivien mielenosoitusten yleisimmät kokoontumispaikat ja reitit sekä erilaiset vallan keskittymät Pariisissa. Kartassa näkyy myös muiden mielenosoitusten yleisimmät reitit.

Kartta osoittaa, että keltaliivien ensimmäiset mielenosoitukset marraskuusta 2018 tammikuuhun 2019 keskittyivät sellaisille Pariisin alueille, joissa ei yleensä järjestetä mielenosoituksia. Kartan mukaan keltaliivien toiminta Pariisissa keskittyi nimenomaan arvokortteleihin, jotka ovat poliittisen ja taloudellisen vallan keskuksia. Tämän vuoksi keltaliivien reittien tutkiminen on kiinnostavaa ja reittien eroavaisuudet indikoivat, että mielenosoitusten fyysisillä paikoilla on merkitystä. Etnografinen kävelyni noudatti karttaan merkittyjä keltaliivien mielenosoitusten reittejä.

Kävelyäni ohjaavaan karttaan on merkitty valtionhallinnon keskus (ministeriöt ja muut kansalliset instituutiot), latinalaiskortteli, joka kuvaa intellektuellia eliittiä (huippuyliopistot ja tutkimusinstituutiot), suurlähetystökortteli (G20-maan suurlähetystö tai kansainvälinen organisaatio) sekä kultainen kolmio eli *Triangle d'or*, jossa sijaitsevat luksuskaupat ja kalleimmat kiinteistöt. Lisäksi karttaan on merkitty suuryritysten pääkonttorit, poliittisten puolueiden päämajat ja suurten sanomalehtien päätoimitukset sekä arvovaltaisimmat yksityiset yhdistykset.

Kartan perusteella keltaliivien kokoontumispaikkoja olivat Valtiovarainministeriön edusta, Pariisin kaupungintalo, Bastillen aukio, Tasavallan aukio ja Riemukaari ja Champs-Élysées, joilla on kaikilla oma paikkansa Ranskan historiassa. Riemukaaren liikenneympyrän juurelta lähtee 12 tietä eri suuntaan, kuin tähden sakarat, ja mielenosoittajat hallitsivat niistä viittä. Lisäksi lyhyempien reittien varsilla sijaitsevat valtionalouden tarkastusvirasto (*Cour des comptes*), valtioneuvoston kanslia (*Conseil d'État*) ja eduskunta (*Assemblée Nationale*). Mielenosoittajien pisin reitti oli 5,5 kilometriä pitkä ja kulki Riemukaarelta Tasavallan aukiolle.⁴⁰ Keltaliivien mielenosoitukset Pariisissa sijoituivat vahvasti symbolisiin paikkoihin.

Etnografinen kävely on sekä aineistonkeruutapa että analyysimenetelmä. Kävelyn aikana tekemäni muistiinpanot ja ottamani valokuvat muodostavat aineistokokonaisuuden, jota analysoin tässä tutkielmassa. Toisaalta tein havaintoja, oletuksia ja alustavia päätelmiä jo kävelyn aikana, jolloin kävely prosessina on myös itsessään tutkimusmenetelmä. Vaikka varsinainen tutkimuksellinen kävelyni noudatti keltaliivien reittejä, havainnoin ympäristöä myös matkalla tutkimuspaikoille, kuten metrossa. Metrolaiturilla törmäsin esimerkiksi elokuvajulisteiden päälle kirjoitettuun ”Eläköön keltaliivit” (*Vive les gilets jaunes*) -tekstiin (liite 2, kuva 1). Kävelyn kautta analysoin tilojen ja paikkojen roolia keltaliivi-ilmiössä; miten keltaliivien toiminta suhteutuu Pariisin historiallisiin paikkoihin ja näkyy Pariisin katukuvassa.

Kävelyn aikana katsoin, onko julkisessa kaupunkitilassa näkyvissä mielenosoittajien jättämiä jälkiä, kuten julisteita, tai keltaliiveihin viittaavia graffiteja tai muita materiaalisia merkkejä. Helmikuussa 2020 suurimmista mielenosoituksista oli kulunut jo vuosi, joten keskusta-alueella graffitit ja töherrykset oli siivottu pois eikä katukuvassa näkynyt merkkejä mielenosoitusten tuhoista. Vastaani tuli kuitenkin joitakin kirjoituksia, joissa kehoitettiin kansaa yhdistymään ja ryhtymään kapinaan sekä vaadittiin presidentin eroa. Tärkeämmäksi nousi historiallisten tilojen analysoiminen paikkoina: ketkä käyttävät tilaa ja mihin tarkoitukseen?

Analyysiosuudessa olen merkinnyt kursivilla tekstin kohdat, jotka olen kirjoittanut muistiinpanojeni pohjalta, erottaakseni etnografisen kävelyn aikana tekemäni havainnot muusta tekstistä. Olen sijoittanut osan kuvista tekstin sekaan analyysiosuudessa, sillä ne eivät ole kuvituskuvia, vaan osa aineistoa. Niitä voi verrata ikään kuin haastatteluaineiston lainauksiin, joita sijoitetaan osaksi analyysiä päätelmien tueksi. Lisää kuvia (liite 2) sekä kävelyn aikana tekemiäni muistiinpanoja (liite 3) olen sijoittanut liitteisiin havainnollistaakseni käyttämäni tutkimusmenetelmää.

⁴⁰ Liite 1. Keltaliivien mielenosoitusten reitit Pariisissa; google maps.

4.2 Lehdistö- ja viranomaislähteet

Toisena lähdekokonaisuuteni ovat ranskalaisessa lehdistössä julkaistut artikkelit. Ranskassa on monia merkittäviä sanomalehtiä, mutta materiaalini rajautuu pääasiassa seuraaviin sanoma- ja aikakauslehtiin: *Le Figaro*, *Le Monde*, *Libération*, *Le Parisien*, *Les Echos* ja *Le Monde Diplomatique*. *Le Monde* on Ranskan eniten luettu maksullinen sanomalehti. *Le Figaro* sijoittuu liberaaliin ja konservatiiviseen oikeistoon, *Libération* poliittiseen vasemmistoon, ja *Les Echos* on talous- ja finanssialan aiheisiin keskittyvä talouspoliittisesti liberaali sanomalehti. *Le Monde Diplomatique* on maltilliseen vasemmistoon sijoittuva laajalevikkoinen viikoittain ilmestyvä aikakauslehti. Tarkastelussa on siis poliittisesti sekä vasemmalle että oikealla kallistuvia lehtiä. Tätä jaottelua tärkeämpi kriteeri on kuitenkin lehtien laadukkuus ja pyrkimys hyvään journalismiin, eli en tarkastele sensaatiohakuksia tai vahvasti kantaaottavia lehtiä.

Tutkimuskysymykseni kannalta olennaisimpia artikkeleita ovat sellaiset, joissa keskitytään mielenosoitusten paikkoihin ja historialliseen vertailuun. Tarkasteluni alla on pääasiassa artikkeleita, joissa kirjoitetaan Pariisin symbolisista paikoista mielenosoitusten näyttämöinä. Lisäksi olen valikoinut analyysiin mukaan artikkeleita, joissa keltaliivejä verrataan historiallisiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin tai joissa on muuten historiallisia viittauksia. Näin paikkojen ja tilojen tutkimus yhdistyy historialliseen näkökulmaan.

Osa artikkeleista on yhteiskunnallisia ulottuvuuksia syvällisesti pohtivia kirjoituksia ja osa puhtaasti informatiivisia uutisia mielenosoituksista. Artikkelit ovat ajankohtaisuutisointia, eli niissä ei ole vielä historiallista etäisyyttä tapahtumiin. Käsittelen yhteisesti erilaisten julkaisumuotojen tekstejä, tiedostaen kuitenkin, että eri julkaisumuodoilla on erilaiset tarkoitusperät, ilmaisun mahdollisuudet ja ulkoiset ehdot. Pyrin käsittelyssäni lähdekriittisyyteen ja tiedostan, että lehtikirjoitusten taustalla on journalistien arvio tapahtumien uutisarvosta ja se, kuinka myydyt jutut lukevalle yleisölle.

Kolmantena lähteenä käytän ranskalaisia viranomaislähteitä, jotka kertovat miten hallitus ja viranomaiset vastasivat mielenosoituksiin. Viranomaislähteisiin lukeutuvat erilaiset dokumentit ja tilastot, Ranskan sisäministeriön lehdistötiedotteet ja ohjeistavat juridiset kirjeet (*circulaire*). Tarkastellessani journalistien kommentteja, poliitikkojen haastatteluja ja viranomaisten dokumentteja pyrin ottamaan huomioon niiden eri tavoitteet ja tekstilajit. Olen sijoittanut artikkeleiden otsikot tarkoituksellisesti myös alaviitteisiin, jotta alkuperäinen otsikko olisi lukijalle helposti nähtävissä.

5 Muuttuvat poliittiset identiteetit

Keltaliiviliikkeen jäsenet edustivat Ranskan politiikan kirjoja äärivasemmalta äärioikealle ja kaikkea siltä väliltä. Hyvin harva kuului ennestään mihinkään poliittiseen puolueeseen, ja monet heistä korostivat olevansa puoluepolitiikasta ulkopuolella. Moni ei ollut äänestänyt edellisissä vaaleissa lainkaan. Keltaliiveillä ei ole ollut yhteisiä tavoitteita eikä johtajaa. Keltaliivien toimintaa on pidetty epäjärjestäytyneenä, mutta Noiriel esittää, että yhteiskunnassa valtaa pitävät ovat aina nähneet kansanliikkeet epäorganisoituina (*inorganique*), vaikka niillä on aina ollut oma sisäinen koherenssinsa.⁴¹ Vastademokraattinen liike ei kuitenkaan voi jatkua loputtomiin sellaisenaan; se joko institutionalisoituu jonkinlaiseksi viralliseksi ryhmittymäksi tai hajoaa. Tässä luvussa tarkastelen ensin keskustaliberaalin politiikan vakiinnuttamista ja populismin nousua, luvussa 5.2 keltaliivien suhdetta edustukselliseen demokratiaan ja eurovaalituloksia, luvussa 5.3 viranomaisten vastaamista mielenosoituksiin ja lopuksi luvussa 5.4 ”uutta” julkista tilaa eli sosiaalisen median kanavien merkitystä mielenosoituksissa.

Keltaliivien liikkeessä ilmeistä oli alueellinen eriarvoisuus. Suurin osa mielenosoittajista kuului alempaan keskiluokkaan ja asui suurten kaupunkien ulkopuolella. Ranskassa on vakiintunut ajattelutapa, että maa on jakautunut kahtia työläisiin (*prolos*) ja ylempään keskiluokkaan (*bobos eli bourgeois-bohème*) eli maalaisiin (*ruraux*) ja kaupunkilaisiin (*citadins*).⁴² Maantieteilijä Christophe Guilluy on pitkään tutkinut globaalien kasvavien kaupunkien ja köyhtyvän maaseudun vastakkainasettelua. Hänen mukaansa syrjäseutujen Ranskassa asuu paljon enemmän ihmisiä kuin ihmiset luulevat, ja keltaliivien liikkeen laajuus yllättikin monet. Guilluy on laskenut, että näillä niin kutsutuilla reuna-alueilla eli maaseudulla ja pikkukaupungeissa (*la France périphérique*) asuu 60 % prosenttia eli valtaosa maan väestöstä. Guillyn mukaan jopa 80 % alempiin sosiaaliluokkiin kuuluvasta väestöstä asuu taantuvilla alueilla.⁴³

Iso-Britannialainen toimittaja David Goodhart on hänkin kirjoittanut yhteiskunnan kahtiajaosta: perinteisen oikeisto-vasemmistojaottelun tilalle on tullut *anywhere / somewhere* -jakolinja. *Anywhere* eli missä tahansa viittaa ihmisiin, jotka pärjäävät korkean sosiaalisen, ammatillisen ja tiedollisen pääomansa ansiosta missä vain eri puolilla maailmaa. *Somewhere* eli jossakin viittaa vähemmän koulutettuihin ihmisiin, joille pysyvyys ja paikallisuus on tärkeää. *Anywhere*-ihmiset asuvat tyypillisesti globaalisti verkottuneiden suurkaupunkien keskustassa ja *somewhere*-ihmiset haja-asutusalueilla tai lähiössä kaupunkien laitamilla.

⁴¹ Noiriel 2019, 34.

⁴² mts. 8.

⁴³ Guilluy 2018.

Anywhere-ryhmään kuuluu Goodhartin mukaan noin 25 % kansalaisista, kun *somewhere*-ryhmään kuuluu puolet kansalaisista. Koulutetut *anywhere*-ihmiset ovat yhteiskunnan johtavilla ja näkyvillä paikoilla, mikä osaltaan jättää *somewhere*-ihmiset varjoon. Goodhart näkee politiikan populistiset käänteet *somewhere*-ryhmän vastaiskuna politiikalle, joka on keskittynyt *anywhere*-ihmisten intressien edistämiseen.⁴⁴ Goodhartin näkökulmaa voi soveltaa keltaliiveihin, jotka hänen jaottelussaan kuuluisivat *somewhere*-ryhmään ja joiden mielenosoitukset toimivat vastaiskuna yhteiskunnassa hyvin menestyvien politiikalle.

Taloukasvua ja taloudellista eriarvoisuutta laajasti tutkinut Thomas Piketty on kirjoittanut myös koulutuksen ja tulotason vaikutuksesta poliittisten identiteettien muuttumiseen. Koulutus luo uudenlaista eriarvoisuutta: kaikki kansalaiset eivät voi hankkia korkeakoulututkintoa ja kysymyksenä on, miten tasata eri koulutustaustoista johtuvia tuloeroja. Tämä ilmiö vaikuttaa myös äänestyskäyttäytymiseen ja muodostaa uusia poliittisia jakolinjoja, jossa työväestö äänestää oikeistoa ja korkeakoulutetut vasemmistoa.⁴⁵ Keltaliivien mielenosoitusten keskiössä oli nimenomaan koulutuksen eriytymisestä johtuvat maaseudun asukkaiden heikot tulevaisuudennäkymät ja taloudellinen eriarvoisuus.

5.1 Win-win -politiikasta uuteen politiikan kahtiajakoon

Toimittajat Serge Halimi ja Pierre Rimbart näkevät keltaliivit luokkataisteluna. Heidän mukaansa Ranskassa käynnistettiin 1980-luvulla projekti, jonka tarkoitus oli luoda ideologiset eroavaisuudet välttävä ”keskustalainen tasavalta” (*République du centre*). Erityisesti Berliinin muurin murtumisen ja Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen 1990-luvulla poliittisen spektrin kaikki ääripäät pyrittiin poistamaan, ja tilalle tuli ”rationaalinen” politiikka. Tämän seurauksena työväenluokka tuli suljetuksi julkisen keskustelun ja poliittisten instituutioiden ulkopuolelle. Toimittajien analyysissä keltaliivien liike kertoo keskustalaisen tasavallan ideaalin epäonnistumisesta ja on seurausta poliittisen vasemmiston kykenemättömyydestä vastata vähäosaisten tarpeisiin.⁴⁶

Halimi ja Rimbart esittävät edelleen, että poliittinen legitimitetti ei ole enää 1990-luvun jälkeen nojannut maailmankuvaan, kapitalistiseen tai sosialistiseen, nationalistiseen tai

⁴⁴ Goodhart 2017.

⁴⁵ Piketty 2018, 3.

⁴⁶ Le Monde Diplomatique, Nro 779, 2019. Lutte de classes en France.

internationalistiseen, konservatiiviseen tai arvoliberaaliin eikä autoritaariseen tai demokratiaan. Poliitiikan uudet jakolinjat muodostuivat dikotomioista rationaalinen-radikaali, avoin-suljettu, progressiivinen-populistinen.⁴⁷ Kylmän sodan päättymisen kontekstissa 1990-luvulla on ymmärrettävää, että poliittisen puolueet korostivat ”järkeä” eikä ”ideologiaa” puolueittensa voimana. Toisaalta kaikki on ideologista, joten uudenlainen asemoituminen oli kenties näennäistä, ja ainakin se jätti alempien sosiaaliluokkien tarpeet marginaaliin.

Mouffen ja Laclaun mukaan Neuvostoliiton romahtaminen olisi voinut antaa uuden sysäyksen sosiaalidemokraattisille puolueille, kun ne pääsivät eroon negatiivisesta epäonnistuneen sosialismin leimasta. Sosiaalidemokratia ei kuitenkaan saanut uutta elämää, vaan se joutui sekasortoiseen tilaan. Mouffen ja Laclaun mukaan viime vuosikymmenet ovat olleet uusliberalismin kukoistuskautta ja sen hegemoniasta on tullut niin pysyvää, että se on muuttanut vasemmistonkin identiteettiä. Monet sosiaalidemokraattiset puolueet ovat modernisaation hengessä jättäneet vasemmistolaisen identiteettinsä ja määritelleet itsensä ”keskusta-vasemmalle”.⁴⁸ Näin on tehnyt myös Ranskan vasemmistopuolue, ja keltaliivien liike vaikuttaa todentavan uuden poliittisen asemoitumisen merkittävät seuraukset.

Ranskalainen yhteiskuntatieteilijä Emmanuel Todd on kirjoittanut vuosien 1980 ja 1990 välillä tapahtuneen jopa vallankumous, jonka aikana Ranskan vasemmisto- ja kommunistipuolueet menettivät otteensa työväenluokkaan.⁴⁹ Työntekijätaustaisten kansanedustajien määrä onkin vähentynyt kolmannekseen 50 vuodessa. Ranskan vasemmistopuolueen poliittinen strategia on jo kymmenen vuoden ajan keskittynyt saamaan ”yhteiskunnan rungon muodostavan keskiluokan eli yhteiskunnallisista asioista tietoisien ja koulutettujen palkansaajien äänet”.⁵⁰ Vasemmistopuolue ei ole enää 1980-luvun lopusta lähtien ajanut vähäosaisten asioita, minkä seurauksena työväenluokka tuntee tullessa suljetuksi edustuksellisen demokratian ulkopuolelle ja vain populistiset liikkeet pystyvät vastaamaan heidän tarpeisiinsa.

Poliittisen vasemmiston ja poliittisen oikeiston rajojen uudelleenmuokkaantuminen on ollut ajankohtainen aihe politiikan tutkijoiden keskuudessa jo pitkään. Laclau ja Mouffe ovat kirjoittaneet poliittisten antagonismien hälvenemisestä ja pyrkimyksestä niin sanottuun ”win-win” -politiikkaan, jonka kautta on mahdollista tehdä (ainakin näennäisesti) ratkaisuja, jotka hyödyttävät kaikkia yhteiskuntaan kuuluvia. ”Radikaaliin keskustaan” asemoituminen

⁴⁷ Le Monde Diplomatique, Nro 779, 2019. Lutte de classes en France.

⁴⁸ Laclau ja Mouffe 2001, xiv.

⁴⁹ Todd 1991.

⁵⁰ Le Monde Diplomatique, Nro 779, 2019. Lutte de classes en France.

merkitsee, että politiikka ei enää rakennu erilaisten yhteiskunnallisten näkemysten ympärille, vaan poliittisista kysymyksistä on tehty teknisiä ja ne nähdään neutraalina valtionhallintona.⁵¹

Pyrkimys win-win -politiikkaan luonnehtii hyvin presidentti Macronia, joka korosti vaalikampanjassaan, ettei tule vasemmalta eikä oikealta, ja perusti oman keskustapuolueensa. Vaalikampanjan alla sekä poliittisen spektrin oikealle että vasemmalle puolelle sijoittuvat lehdet kuvailivat Macronin puolueetta ”attrape-tout”⁵² (kaiken pyydystäväksi) puolueeksi, joka lainaa ideoitaan monelta eri aatemaailmalta.⁵³ Valtaan astuttuaan presidenttiä on kuvailtu teknokraatiksi, joka antaa paljon vaikutusvaltaa korkeille virkamiehille. Hän on myös pyrkinyt hälventämään poliittisista kysymyksistä niiden poliittisuuden ja ideologian käsittelemällä niitä neutraaleina valtionhallinnon asioina.⁵⁴ Hälventämällä vasemmiston ja oikeiston perustavanlaatuisesti erilaisia näkökohtia Macron pyrki win-win -politiikkaan, edustaen yleiseurooppalaisia intressejä, jotka eivät ole samat kuin keltaliivejä kannattavien intressit.

Kirjansa vuoden 2001 toisen painoksen esipuheessa Mouffe ja Laclau kirjoittivat, että politiikka näkee demokratian yksinkertaisena intressien kilpailuna neutraalilla maaperällä, minkä vuoksi vasemmistopuolueet eivät kykene tarttumaan valtasuhteiden rakenteisiin. Antikapitalistinen elementti, joka aiemmin oli läsnä sosiaalidemokraattisilla puolueilla, niin oikealle kuin vasemmallekin kallistuvilla varianteilla, on pyyhitty pois sen ns. moderneista versioista.⁵⁵ Vasemmistopuolueet eivät ole kyennet tarjoamaan uskottavaa vaihtoehtoa maailmantalouden uusliberaalille mallille, minkä vuoksi ne ovat menettäneet ääniään populistisille puolueille. Vuoden 2008 finanssikriisi ja siitä seurannut eurokriisi johtivat uusliberaalin hegemonian kyseenalaistamiseen, ja syntyi monia ”anti-establishment” liikkeitä, niin oikealle kuin vasemmalle.

Populismien nousulle Mouffe näkee ennen kaikkea syyksi yritykset win-win -politiikkaan ja vasemmistopuolueiden profiloitumisen lähemmäs keskusta-akselia.⁵⁶ Mouffe nojaa Laclau (2005) määritelmään populismista. Laclau mukaan populismi on diskursiivinen strategia, jonka avulla rakennetaan poliittisia jakolinjoja jakamalla yhteiskunta kahteen leiriin ja kehottamalla ”altavastaaajia” haastamaan ”vallassa olevia”. Se on tapa tehdä politiikkaa, ja se voi ottaa erilaisia ideologisia muotoja riippuen ajasta ja paikasta, ja muokkautua moneen

⁵¹ Laclau ja Mouffe 2001, xv.

⁵² Alun perin Otto Kirchheimerin käsite ”catch-all party”, jonka hän esittelee artikkelissa ”The transformation of the Western party systems”, 1966.

⁵³ Le Parisien 17.11.2016. Présidentielle: Macron le candidat attrape-tout.

⁵⁴ Esmark 2020, 3; Le Monde 6.11.2017. Emmanuel Macron, la technocratie au pouvoir.

⁵⁵ Laclau ja Mouffe 2001, xvi.

⁵⁶ Mouffe 2018, 9.

institutionaaliseen viitekehykseen sopivaksi. ”Populistisella hetkellä” Mouffe tarkoittaa tilannetta, jossa poliittisen tai sosioekonomisen muutoksen aiheuttaman paineen alla täyttämättömien tarpeiden kasvu horjuttaa dominoivaa hegemoniaa.⁵⁷

Libération -lehden haastattelussa Mouffe kertoo näkevänsä keltaliivien liikkeen populistisena liikkeenä.⁵⁸ Hänen mukaansa on vaikeaa kuvitella paluuta takaisin vasemmisto-oikeisto - jaotteluun, vaan hän ennustaa tulevina vuosina populistisen vasemmiston kasvua populistisen oikeiston rinnalle. Mouffen mukaan poliittisen konfliktin uusi jakolinja on mahdollista oikeistolainen ja vasemmistolainen populismi. Mouffen mukaan uudet poliittiset jakolinjat ja populistinen aikakausi kertovat ”paluusta poliittiseen” ”epäpoliittisen” ajan jälkeen.⁵⁹

Noirielin mukaan keltaliivien liikettä voi jopa verrata tapaan, jolla Emmanuel Macron valittiin presidentiksi, ilman poliittista puoluetta ja yllättäen.⁶⁰ Hänen mielestään tapahtumat kuvaavat uuden ajan demokratiaa, jota politologi Bernard Manin kutsuu ”yleisön demokratiaksi” (*démocratie du public*).⁶¹ Äänestäjät ovat yhä vähemmän uskollisia yhdelle poliittiselle puolueelle, ja äänestävät sen hetkisen poliittisen tarjonnan mukaan. ”Yleisön demokratiaa” tarkempi selitys olisi juuri poliittisen oikeiston ja vasemmiston uudet rajalinjat. Guilluyn mukaan Yhdysvaltain ja Ranskan presidentit Trump ja Macron ovat ”saman kolikon kaksi eri kääntöpuolta”, 2000-luvun ja globaalin maailman tuotteita. Molemmat ymmärtävät, että perinteinen oikeisto-vasemmisto -jako on muutoksen alla ja hyödyntävät sitä politiikassaan.⁶²

5.2 Keltaliivien poliittinen järjestäytyminen

“People mobilized, in a variety of historical contexts and social structures, without parties, beyond parties, with parties, against parties, and for parties.”⁶³

Sosiologi Manuel Castells nostaa esiin, kuinka ihmiset ovat historian eri konteksteissa ja sosiaalisissa rakenteissa järjestäytyneet puolueiksi ja niitä vastaan, puolueiden takana ja niiden kanssa; poliittisilla liikkeillä voi olla monenlaisia positioita suhteessa poliittisiin puolueisiin. Tätä näkemystä voi soveltaa keltaliivien liikkeeseen, jonka sisällä on ollut erilaisia näkemyksiä

⁵⁷ Mouffe 2018, 13.

⁵⁸ *Libération* 3.12.2018. Gilets jaunes: ”Une réaction à l’explosion des inégalités entre les super riches et les classes moyennes”.

⁵⁹ Mouffe 2018, 10.

⁶⁰ Noirieli 2019, 20.

⁶¹ Manin 2019.

⁶² Guilluyn haastattelu, Heikkilä 2019, 117.

⁶³ Castells 1983, 299.

siitä, pitäisikö heidän toimintansa olla poliittisesti järjestäytyntä vai ei, ja jos kyllä, niin minkä puolueen kannalla ja mitä vastaan. Keltaliivien liikettä leimasi se, että liike ei ota kantaa puoluepolitiikkaan, se ei ole sidoksissa ammattijärjestöihin eikä muihinkaan organisaatioihin. Kysymys puoluepolitiikkaan osallistumisesta jakoi keltaliivit kahteen eri joukkoon. Merkittävä osa keltaliiveistä suhtautui politiikkaan osallistumiseen jyrkän kielteisesti. Ranskalaisten luottamus poliittisiin instituutioihin on heikko, joten keltaliivit eivät halunneet liikkeen karkaavan omista käsistään.

Kansan epäluottamus parlamentaariseen politiikkaan on ollut toistuva teema Ranskan modernissa historiassa. Ihmis- ja kansalaisoikeudet vuonna 1789 julistaneessa maassa kansalaisen oikeuksilla ja velvollisuuksilla on erityinen historia. Noiriél kirjoittaa, että Ranskan vallankumouksen aikaan syntynyt tasavaltalainen kansalaisuus tarkoittaa, että jokainen kansalainen voi olla hallitsija tai hallittava, edustaja tai edustettava.⁶⁴ Ranskan vallankumouksesta lähtien vallan jako on kuitenkin perustunut argumentille, että kansaa edustamaan tulee valita kaikkein koulutetuimmat ja kyvykkäimmät yksilöt. Heidän on uskottu pystyvän parhaiten ajamaan koko kansan yhteistä etua, puhumaan äidinkieltään virheettömästi ja argumentoimaan kantojaan yleisön edessä. Työväenluokan kansalaisilla ei näitä taitoja juuri ollut. Heillä ei ollut pääsyä opiskelemaan, kulttuuripääomaa tai suhteita, jotka olisivat auttaneet menestymään. Yläluokan edustajat ovat pohtineen kansan etua keskenään. Työväki on monesti kokenut jäävänsä sivuun poliittisesta päätöksenteosta ja osoittanut tästä turhautumista.⁶⁵

Yhteiskuntahistoriallinen selitys suoran demokratian suosimiselle löytyy Noiriélin mukaan siitä, että ranskalainen työväenluokka ei ole kokenut pärjäävänsä ranskalaisessa edustuksellisessa demokratiassa, missä kielen ja argumentaation taitaminen ovat keskeisessä roolissa. Vuonna 1792 sanskulotit, *les sans-culottes*⁶⁶, ajoivat suuren vallankumouksen aikaan suoria kansanäänestyksiä, sillä niiden uskottiin tuovan edustuksellista demokratiaa paremmin kansalaisten enemmistön äänen kuuluviin.⁶⁷ Nähdäkseni tässä on tietty analogia keltaliiveihin, jotka kannattivat suoraa demokratiaa. Yksi harvoista asioista, joista keltaliivit olivat keskenään yhtä mieltä, oli kansalaisaloitteiden (*RIC, Référendum d'initiative citoyenne*) vakiinnuttaminen osaksi poliittista päätöksentekoa ja sen kirjaaminen perustuslakiin.⁶⁸

⁶⁴ Noiriél 2019, 64.

⁶⁵ mts. 65.

⁶⁶ Sans-culottes tarkoittaa ”ilman polvihousuja”. Nimitys tulee siitä, että alimman säädyn edustajat eivät käyttäneet polvihousuja, *culottes*.

⁶⁷ Noiriél 2019, 95.

⁶⁸ Le Monde Diplomatique Nro 779, 2019. Qui a peur de l'initiative citoyenne?

Suoran demokratian kannatus ja toisaalta pyrkimys pitäytyä erillään poliittisesta puoluejärjestelmästä näkyvät monissa suurissa kansalaisliikkeissä suuresta vallankumouksesta lähtien. Keltaliivit toistivat kerta toisensa jälkeen, etteivät he halunneet tulla poliittisen järjestelmän lunastamiksi (*”récupération politique”*).⁶⁹ Keltaliivit kokivat, etteivät he täyttäneet tiettyjä kansalaiselta odotettavia ja kansanedustajilta vaadittavia taitoja. Tästä näkökulmasta on ymmärrettävää kritisoida poliittista järjestelmää, pitäytyä sen ulkopuolella ja vaatia ulkoparlamentaarisesta toiminnasta suoraa demokratian muotoja. Noirielin mukaan myös sanskulotit 1792–1794, helmikuun vallankumouksen kansalaistaistelijat vuonna 1848, Pariisin kommuunin kannattajat 1870–1871 ja anarkosyndikalistit (työväenliikettä ja vahvoja ammattiliittoja kannattavat anarkistit) 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa kannattivat myös paikallista ja suoraa demokratiaa eivätkä halunneet taipua kansanedustajilta odotettaviin taitoihin ja elämäntapaan.⁷⁰

Keltaliivit tukeutuvat nähdäkseni sellaisiin poliittisen toiminnan muotoihin, joita Rosanvallon kutsuisi vastademokratiaksi. Vastademokratia ei asetu edustuksellista demokratiaa vastaan, vaan tuo siihen lisäulottuvuuden, sekä täydentää ja haastaa vaaleihin perustuvaa demokratiaa.⁷¹ Protesteissa ihmiset voivat vaikuttaa ja kyseenalaistaa poliittista päätöksentekoa jatkuvasti, kun äänestä voi vain määrättyinä hetkinä ja niissäkin on tyydyttävä ennalta-asetettuihin vaihtoehtoihin. Ulkoparlamentaarinen toiminta voi vaikuttaa vaalituloksiin nostamalla esiin kansalaisille itselleen tärkeitä asioita ja näin myös muokata vaalien asialistaa. Epäluulon ilmeneminen ei Rosanvallonin mukaan ole vain reaktiivista toimintaa tai yksittäistä toimintaa tietyissä olosuhteissa, vaan se on yleismuotoista kansalaistoimintaa ja edustuksellisen demokratian valvomista.⁷² Rosanvallonin mukaan yhteiskunnallisten liikkeiden tavoite ei välttämättä alkujaankaan ole parlamentaarinen toiminta. Toisin kuin vanha työväenliike, nykyisillä sosiaalisilla liikkeillä on harvoin suoranaisia valtapyrkimyksiä, vaan ne pyrkivät valvomaan ja ohjaamaan päätöksentekijöitä.⁷³

Osa keltaliiveistä kuitenkin siirtyi vastademokraattisesta liikkeestä toimimaan edustuksellisen demokratian piirissä, sillä kevään 2019 Europarlamenttivaaleissa oli mukana ehdokkaita, jotka olivat aktiivisia kansalaisliikkeessä. Keltaliivien riveistä syntyi kaksi ehdokaslistaa, joten osa liikkeeseen osallistujista siis halusi vaikuttaa politiikkaan edustuksellisen demokratian keinoin.

⁶⁹ Noirieli 2019, 66.

⁷⁰ *ibid.*

⁷¹ Rosanvallon 2008, 8.

⁷² *mts.* 25.

⁷³ *mts.* 14.

Kahden ehdokaslistan vaaliehdokkaat saivat kuitenkin yhteensä vain alle 1 %:ia kaikista äänistä, eli radikaalisti odotettua vähemmän.⁷⁴ *Alliance jaune, la révolte par le vote* sai yhteensä 121 209 ääntä ja *Évolution citoyenne* sai vain 2061 ääntä.⁷⁵ Tulos oli sinällään hämmästyttävä, sillä vaalien aikaan mielenosoituksia järjestettiin yhä aktiivisesti. Tammikuussa 2019 mielenosoitusten kasvaessa ja vain kuukausia ennen toukokuun eurovaaleja ennustettiin, että keltaliivien ehdokaslista saisi 13 % äänistä.⁷⁶ Keltaliivien kannatusalueilla äänestysaktiivisuus oli kuitenkin korkeampaa edellisiin vuosiin verrattuna, joten keltaliivit saapuivat äänestysuurnille, mutta äänestivät muiden listojen ehdokkaita.

Kansallisen liittouman puheenjohtaja Marine Le Pen nousi eurovaalien alla Macronin pääkilpailijaksi. Hän yritti hyötyä keltaliivien liikehdinnästä ja nosti Macronin vastustamisen vaalikampanjansa pääteemaksi. Macron kampanjoi poikkeuksellisesti puolueensa vaaliliittouman eturintamassa ja julisti tekevänsä kaikkensa, jotta Kansallinen liittouma ei johtaisi äänestystuloksia.⁷⁷ Le Penin tavoitteenaan oli rakentaa eurovaaleista kansanäänestys keltaliivimellakoiden heikentämästä presidentin linjasta ja asettaa itsensä Macronin tärkeimmäksi ja ainoaksi vastustajaksi.⁷⁸ Jopa puolueen vaaliesitteissä luki ”Äänestä Macronia vastaan” (*Votez contre Macron*). Macronille toisaalta sopi hyvin rooli äärioikeiston vastavoimana – eurooppalaisen yhteisön, edistyksen ja järjestyksen puolustajana. Eurovaalit muistuttivat vuoden 2017 presidentinvaalien toista kierrosta, jolloin Le Pen ja Macron kilpailivat toisiaan vastaan. Eurovaaleista muodostui lopulta kansanäänestys paitsi kahdesta erilaisesta Euroopasta, myös presidentti Macronin luottamuksesta.

Eurovaaleissa lähes saman verran ääniä saivat Le Penin Kansallisen liittouman (23,34 %) ja Macronin LREM-puolueen (22,42 %) ehdokaslistat. Vaikka Le Penin puolue voitti niukasti, Macronin vaaliliiton tulosta pidettiin torjuntavoittona, sillä sen kannatus edellisinä kuukausina oli ollut niin heikkoa. Kolmanneksi nousi Ranskan ympäristöpuolueen lista (13,48 %). Tämä oli iso muutos, sillä pienpuolue on perinteisesti menestynyt Ranskassa heikosti. Radikaalivasemmistolainen *La France Insoumise* (6,31 %) ja vasemmistopuolueiden liittouma (6,19 %) saivat molemmat heikot tulokset puolueiden yleiseen menestykseen nähden. Suurimman tappion kärsi konservatiivinen maltilliseen oikeistoon sijoittuva entinen suurpuolue *Les*

⁷⁴ Le Figaro 27.5.2019. Européennes 2019: les listes ”gilets jaunes” obtiennent moins de 1% des voix.

⁷⁵ [Europarlamenttivaalien tulokset 2019]

⁷⁶ Le Figaro 1.2.2019. Élections européennes: les ”gilets jaunes” face au piège de la division.

⁷⁷ Les Echos 9.5.2019. Macron s’engage ouvertement dans la campagne des européennes.

⁷⁸ Le Monde 24.5.2017. Elections européennes: au RN, un scrutin en forme de référendum contre Macron.

Républicains (8,48 %).⁷⁹ Näyttää siltä, että Kansallisesta liittoumasta tuli virallinen protestiääni Macronin politiikalle, ja niinpä se keräsi suurimman osan Macron-vastaisista äänistä.

Kiinnostavaa on Macronin kannatuksessa tapahtunut muutos. Presidentinvaaleissa Macron keräsi vankimman kannatuksensa keskustavasemmalta, mutta eurovaaleissa istuvan presidentin ydinkannattajakunta siirtyi keskustaoikealle. Macronin puolue teki eurovaalien parhaimman tuloksen paikkakunnilla, jotka aiemmin olivat konservatiivisen oikeistopuolueen ydinkannatusaluetta. Pariisissa LREM-puolue keräsi paljon ääniä läntisissä kaupunginosissa, missä perinteisesti äänestetään yksinomaan oikeistoa. Itä-Pariisin kortteleissa, joissa presidentinvaaleissa 2017 oli äänestetty Macronia, taas äänestettiin eurovaaleissa vasemmistoa tai vihreitä.⁸⁰ Tämä on kiinnostavaa, sillä Macron aloitti poliittisen uransa sosialistipuolueen edustajana.

Macronin kannatukset poliittinen siirtymä vasemmalta oikealle oli siis merkittävä. Näyttää siltä, että keltaliivien liikehdintä vaikutti eurovaaleihin vahvistamalla Macronin päävastustajaksi asettuneen Le Penin suosiota, ja toisaalta kasvatti Macronin suosiota konservatiivien keskuudessa. Keltaliivien jatkuviin protesteihin oli kenties vähitellen kyllästytty, joten vaaliurnilla äänestettiin myös vakaasta hallinnosta ja kansallisen järjestyksen palauttamisesta. Eurovaalien tulokset osoittavat, että Macronin hallitus ei lähtenyt rakoilemaan, vaan se vakautti asemansa, ainakin jotenkuten.

5.3 Mielenosoituksiin vastaaminen: suuri kansalaiskeskustelu ja tilan kontrolli

Keltaliivien rajujen mielenosoitusten jatkuessa presidentti Macronilla oli kova työ mielenosoitusten hillitsemiseksi ja yhteiskunnan järjestyksen palauttamiseksi. Hallitus vastasi mielenosoituksiin korottamalla minimipalkkaa ja matalimpia eläkkeitä, järjestämällä suuren kansalaiskeskustelun, rajoittamalla mielenosoitusoikeutta ja nostamalla sakkoja. Joulukuussa 2018 minimipalkkaa (*SMIC*) päätettiin korottaa 100 eurolla niin, että korotus ei tule työnantajan maksettavaksi. Samalla Macron julisti Ranskaan ”taloudellisen ja sosiaalisen poikkeustilan”.⁸¹ Keltaliivien mielenosoitukset olivat koetelleet Ranskan taloutta ja yhteiskunnallista järjestystä.

Minimipalkan korottaminen ei saanut mielenosoittajia laantumaan, vaan tyytymättömyys presidentin politiikkaan pysyi korkeana. Tammikuussa Macron ilmoitti järjestävänsä

⁷⁹ [Europarlamenttivaalien tulokset 2019]

⁸⁰ Heikkilä 2019, 187; 190; 192.

⁸¹ Les Echos 11.2.2019. ”Gilets jaunes”: les mesures en faveur du pouvoir d’achat.

strukturoidun julkisen keskustelun, ”suuren kansalaiskeskustelun” (*le grand débat national*), jonka puitteissa kaikki saivat esittää mielipiteitään. Kansalaiskeskustelun eri vaiheet ja tulokset ovat kaikille avoimia sen verkkosivuilla. Macron tapasi kansalaisia ympäri Ranskaa: Pariisissa, lähiöissä ja maaseudulla, ja keskusteluja järjestettiin esimerkiksi kouluissa, kauppakeskuksissa, kunnantaloilla ja vanhusten palvelutaloissa. Kansalaiskeskustelu avattiin tammikuun 15. päivä 2019 ja päätettiin 10. päivä huhtikuuta 2019 senaatissa.⁸²

Kansalaiskeskustelun agendaan kuului monia vaihteita, kuten temaattiset konferenssit, kommenttien lähettäminen verkossa, paikalliset kansalaiskokoukset, käsittely parlamentin alahuoneessa, lopputulosten julkaisu ja käsittely senaatissa. Hallitus valitsi keskusteluihin neljä teemaa: ekologinen muutos, veropolitiikka ja julkiset menot, demokratia ja kansalaisuus sekä valtion ja julkisten palveluiden järjestäytyminen. Hallitus sitoutui käsittelemään kaikki mielipiteet ja ehdotukset, kunhan ne ovat toisiaan kunnioittavia ja noudattavat tasa-arvon ja läpinäkyvyyden periaatteita. Aloite keräsi yhteensä liki 2 miljoonaa vastausta verkossa ja 10 000 paikallista kokousta järjestettiin.⁸³

Suuren kansalaiskeskustelun avulla ihmiset saattoivat osallistua keskusteluun yhteiskunnan nykytilasta ja vaatia muutoksia keskustelevan demokratian keinoin. Keskustelutilaisuuksia ei voi kutsua suoraksi demokratiaksi, sillä keskusteluissa esitetyillä mielipiteillä ei välttämättä ollut vaikutuksia päätöksentekoon, vaan debatti toimi sarjana kuulemistilaisuuksia. Poliitiikan tasapainottavat vastavoimat ilmenevät Ranskassa usein mielenosoitusten kautta, ja dialogi kansalaisten ja päättäjien välillä on heikkoa. Keltaliivit menivät kaduille, koska se oli heille ainoa tapa tulla kuulluksi, joten tässä mielessä suurella kansalaiskeskustelulla oli paikkansa.

Kansalaiskeskustelu oli ennen kaikkea tilanne, missä kansalaiset saattoivat haastaa ja kyseenalaistaa Macronin politiikkaa, nyt vain strukturoidussa ja keskusteleavassa ympäristössä. Vastakkainasettelu ei tapahdu vain mielenosoituksissa, vaan se voi saada myös maltillisemman muodon. Hallitus sitoutui käsittelemään kaikki keskusteluun lähetetyt kirjalliset vastukset ja ehdotukset ja keskustelun tavoitteena oli hakea jonkinlaista yhteisymmärrystä. Keskustelujen teemat olivat kuitenkin hallituksen ennalta asettamia ja keskustelu oli ennen kaikkea ”debatti” (niin kuin ranskankielinen nimi kertoo), jossa kansalaiset esittävät presidentti Macronille kysymyksiä ja tämä vastasi. Väittely on tärkeä osa ranskalaista kulttuuria, joten ajatusten vaihto

⁸² Suuren kansalaiskeskustelun verkkosivusto <https://granddebat.fr/>.

⁸³ Suuren kansalaiskeskustelun verkkosivusto <https://granddebat.fr/>.

väittelyn muodossa on ranskalaisille ominainen tapa. Suuri kansalaiskeskustelu antoi keltaliiveille vähintäänkin mahdollisuuden tuoda mielipiteensä julki rauhanomaisella tavalla.

Viranomaiset vastasivat keltaliivien liikehdintään lisäksi kontrolloimalla tilojen ja paikkojen käyttöä kovin juridisin keinoin. Lefebvren mukaan tila ei ole neutraali tausta, jota vasten ihmiset liikkuvat, vaan se on ihmisten tuotos, ja se myös vastavuoroisesti muokkaa ja jopa tekee ihmisistä, keitä he ovat. Hän on kirjoittanut, että päätöksentekijät määräävät tilallisia rajoituksia, jotka hallitsevat kokonaisten väestöryhmien päivittäistä elämää.⁸⁴ Tiloihin ja paikkoihin nivoutuvan vallankäytön näkökulmasta keltaliivien tapaukseen liittyy erityisen kiinnostava seikka: rangaistukseksi kielletyllä paikalla mielenosoittamisesta saattoi jopa saada porttikiellon Pariisiin.

Mielenosoitusten yhteydessä tehdyistä rikkeistä ja rikoksista rangaistiin ankarasti. Ensimmäisten mielenosoitusten jälkeen sovellettiin vuoden 2016 lainopillista dokumenttia eli ”kiertokirjettä” (*circulaire*)⁸⁵, joka antaa poliisille luvan puuttua voimalla julkisella paikalla luvatta järjestettyihin mielenosoituksiin ja muihin kollektiivisiin liikkeisiin.⁸⁶ Marraskuussa 2018 oikeusministeri laati uuden kiertokirjeen, joka koski keltaliivien liikkeen yhteydessä tehtyjen rikkomusten oikeuskäsittelyä. Lainopillinen kirje antoi virkavallalle tavallista laajemmat valtuudet ja kehotti tuomareita antamaan systemaattisesti sakkoja ja rangaistuksia.⁸⁷ Yleiseen järjestykseen nojaten kiertokirjeessä annetaan muun muassa poliisille valtuudet tarkastaa kenen tahansa henkilöllisyys, jos tämä on ”paikassa tai tilanteessa epäiltynä yleisen järjestyksen vaarantamisesta”.⁸⁸

Pariisilainen oikeustieteilijä ja asianajaja Raphaël Kempf kirjoittaa artikkelissaan ”Poliisiväkivallasta juridiseen väkivaltaan” Pariisissa käytyjen oikeudenkäyntien rangaistusten kovenemisesta tammikuussa 2019.⁸⁹ Joulukuun alussa mielenosoitukset olivat Pariisissa erityisen väkivaltaisia, jolloin poliisi myös kuulusteli ja pidätti ennätysmäärän mielenosoittajia. Maaseudulta Pariisiin mielenosoituksiin saapuneille keltaliiveille, jotka joutuivat oikeudenkäyntiin kuulusteltavaksi, annettiin säännöllisesti tuomio, joka kieltää heitä tulemasta

⁸⁴ Conley 2012, 11.

⁸⁵ Ranskassa kiertokirje on ministeriön laatima lainopillinen teksti, jossa tulkitaan lakia tai asetusta ja annetaan ohje sen soveltamisesta säännönmukaisesti. Sillä on enemmän painoarvoa kuin tavallisella määräyksellä ja se on laadultaan ohjeistava, ja se on suunnattu valtion työntekijöiden käyttöön. Keltaliivien tapauksessa kiertokirje koski lähinnä poliiseja antaen niille tavallista enemmän valtuuksia.

⁸⁶ [Kiertokirje mielenosoitusten ja muiden liikkeiden yhteydessä tehtyjen rikkomusten estämiseksi, 30.9.2016.]

⁸⁷ [Kiertokirje koskien ns. keltaliivien liikkeen yhteydessä tehtyjen rikkomusten oikeuskäsittelyä, 22.10.2018.]

⁸⁸ *ibid.*

⁸⁹ Le Monde Diplomatique, Nro 779, 2019. Des violences policières aux violences judiciaires.

pääkaupunkiin jopa useaksi vuodeksi. Syyttäjät moittivat keltaliivejä siitä, että he eivät olleet osoittaneet mieltään kotipaikkakunnallaan, vaan tulivat Pariisiin. Liikkumisvapauden rajoittaminen ja erityisesti pääkaupungin fyysisten rajojen ulkopuolelle sulkeminen voi tulkita laillisena syrjintänä, missä sosiaalinen eriarvoisuus yhdistyy maantieteelliseen segregatioon. Keltaliivit edustivat alempia sosiaaliluokkia, jotka tunsivat olevansa sosiaalisesti ja mentaalisesti jo valmiiksi kaukana Pariisista. Rikostuomion jälkeen pääkaupungista tuli myös lainvoimaisesti kielletty heiltä.

Tammikuussa ja erityisesti helmikuussa keltaliivien liikehdintä ei ollut yhtä aktiivista, mutta maaliskuun puolivälissä liike koki uuden nousun. Lauantaina 16. maaliskuuta 2019 keltaliivit aiheuttivat Champs-Élysées’lla ja sitä ympärivällä alueella mittavia tuhoja, jotka muistuttivat joulukuun alun mielenosoituksista. Poliisin aiemmin käyttämät toimenpiteet mielenosoitusten rajoittamiseksi eivät riittäneet, joten maaliskuussa 2019 Ranskan sisäministeriö ilmoitti uusista toimenpiteistä liittyen mielenosoituksiin: mielenosoitusten järjestäminen tietyissä keskustakortteleissa oli siitä lähtien ehdottoman kiellettyä ja sakko kielletyillä alueilla mielenosoittamisesta nousi moninkertaisesti. Pariisissa keltaliivien mielenilmauksilta kielletyiksi alueiksi nimettiin Champs-Élysées -katu, Place de l’Étoile -liikenneympyrä eli Riemukaaren seutu, Place de la Concorde (Pariisin suurin aukio), presidentin virka-asunnon ympäristö (*les abords de l’Élysée*) ja parlamentin alahuoneen ympäristö (*les abords de l’Assemblée nationale*).⁹⁰

Sakko kielletyillä alueella mielenosoittamisesta nousi 38 eurosta 135 euroon ja kyse oli siten neljännen luokan rikkeestä. ”Siinä tapauksessa, että mielenosoituksia pidetään kortteleissa, joissa ne ovat kiellettyjä, viranomaiset hajottavat välittömästi kaikki kokoontumiset”, todetaan Sisäministeriön tiedotteessa. Poliiseille annettiin myös laajempia valtaoikeuksia, ja viranomaisten käyttöön annettiin uusia laitteita, kuten droneja ihmisten tehostetummaksi valvomiseksi.⁹¹ Mielenosoituksilta kielletyt alueet ovat merkittäviä kohteita Ranskan historiassa tai nykypäivän politiikassa. Ei ole yllättävää, että poliisi haluaa suojella yllä mainittuja paikkoja väkivaltaisuuksilta ja ylläpitää järjestystä, mutta toimenpiteet kertovat juuri julkisen tilan kontrollista ja kamppailusta sekä vallankäytöstä. Tapahtumat myös osoittavat, että paikoilla on merkitystä: keltaliivit halusivat päättäväisesti järjestää mielenosoituksia juuri tärkeissä keskustakortteleissa.

⁹⁰ [Ranskan sisäministeriön tiedote, 22.3.2019]

⁹¹ [Ranskan sisäministeriön tiedote, 22.3.2019]

5.4 ”Uusi” julkinen tila: Internet

Keltaliivien toiminnassa suurta ihmetystä aiheutti kysymys, miten spontaanisti ja odottamattomasti syntynyt liike kehittyi koko Ranskan maaperän kattavaksi liikkeeksi. Toisaalta useimpien protestien ja vallankumousten takana on pitkään kytenyt tyytymättömyys, joka purkautuu odottamattomasti ja hämmästyttäen vallassa olevia. Yhdeksi selittäväksi tekijäksi liikkeen nopeaksi leviämiseksi on tarjottu sosiaalisia viestintäkanavia. Keltaliivien liike sai alkunsa Facebookissa, missä ihmiset järjestäytyivät, keskustelivat, jakoivat materiaalia ja päättivät mielenosoitusten paikoista. Facebook, Twitter ja puhelimella yksityisesti lähetetyt viestit ja videot olivat tärkeitä liikkeen laajan suosion saavuttamiseksi. Noirielin mukaan on selvää, että internetin viestintäkanavilla oli merkittävä rooli keltaliivien liikkeen suosiossa, vaikka se ei yksin selitä liikkeen suosiota.⁹²

Taloustieteilijät Timur Kuran ja Diego Romero ovat kirjoittaneet vallankumousten logiikasta 2000-luvulla rationaalisen valinnan teorian näkökulmasta. Vallankumouksilla he viittaavat myös protestiliikkeisiin. Vaikka vallankumouksille voi jälkikäteen nähdä loogisia selitysmalleja, niiden puhkeamista on vaikeaa ennustaa etukäteen. Tämä johtuu heidän mukaansa siitä, että avaintekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisten henkilökohtaiseen päätökseen yhtyä protestiin, on yleensä vaikeaa hahmottaa etukäteen. Ennakoimattomat avaintekijät yhdistettynä henkilökohtaisten valintojen keskinäiseen riippuvuuteen johtaa siihen, että moni vallankumous ja protestiaalto syntyy erilaisten tapahtumasarjojen ketjusta.⁹³ Keltaliivien liikehdintää ei myöskään osattu ennustaa, vaikka jälkikäteen tarkastellessa on mahdollista nähdä monia loogisia selityksiä.

Kuran ja Romero korostavat neljää seikkaa: verkostot vaikuttavat ihmisten motivaatioon osallistua kollektiiviseen toimintaan; sosiaalinen media helpottaa ihmisten mobilisointia ja nopeuttaa tiedon levittämistä ennalta rakennettujen verkostojen kautta; sosiaalisen median käyttö mobilisoinnin työkaluna asettaa henkilökohtaisia riskejä; vallankumous voi johtaa muihin vallankumouksiin vaikuttamalla ihmisten odottamiin lopputuloksiin ympäri maailman.⁹⁴ Kaikki neljä näkökulmaa ovat kiinnostavasti läsnä myös keltaliivien liikkeessä.

Viestinnän tutkimuksessa erotetaan ”internet efekti”, jolla viitataan informaation välittämiseen käytettyyn lyhentyneeseen aikaan ja ”sosiaalisen median alustojen efekti”, jolla viitataan

⁹² Noirieli 2019, 18.

⁹³ Kuran ja Romero 2019, 1.

⁹⁴ *ibid.*

nopeaan informaation levittämiseen ennalta rakennettujen verkostojen avulla. Sosiaalinen media auttaa löytämään nopeasti samanmielisiä ihmisiä ja tuo esille piilossa olevan aktivismin mahdollisuuden. Sosiaalisen median suuri käyttäjäpohja mahdollistaa sosiaalisten trendien havaitsemisen pienellä vaivalla. Käyttäjien omat kontaktit toimivat valmiiksi muodostuneena yleisönä mielipiteiden jakamiseksi.⁹⁵ Keltaliivien tapauksessa paikalliset Facebook-ryhmät nousivat ratkaiseviksi tekijöiksi, jolloin julkaisuilla oli valmis ja pelkkiä henkilökohtaisia kontakteja laajempi yleisö.

Sosiaalisella medially uutena ihmisten aktivoinnin työkaluna on kuitenkin omat riskinsä. Kuran ja Romero kirjoittavat, että valtiolliset tahot käyttävät sosiaalisen median kanavia valvonnan instrumentteina: ne soluttautuvat sosiaaliseen median alustoille identifioidakseen aktivisteja ja niiden verkostoja.⁹⁶ Ranskassa kunnioitetaan oikeusvaltioperiaatteita ja sananvapautta, eikä ole tiedossa, että Ranskan hallitus olisi väärinkäyttänyt sosiaalisen median työkaluja keltaliiviliikkeen kontrolloimiseksi. On kuitenkin selvää, että viranomaiset ja poliisi seurasivat tarkkaan sosiaalisen median kanavia saadakseen tietää mielenosoituksille suunnitelluista paikoista ja arvioidakseen mielenosoittajien mahdollista määrää, joten tässä mielessä valvonnan elementti on läsnä.

Keltaliivien tapauksessa merkittävä riski, joka syntyi sosiaalisen median käytöstä osana protestiliikettä, oli internetin vihapuhe. Keltaliivi-liike jakoi ranskalaisia kahteen leiriin ja keltaliivien sisälläkin oli suuria erimielisyyksiä, joten monet ihmiset saivat osakseen vihapuhetta ja uhkailuja. Yksi näistä henkilöistä on Ingrid Levavasseur, joka oli hetken aikaa aktiivinen keltaliivi. Keväällä 2019 hänestä povattiin vahvaa eurovaaliehdokasta, mutta pian häntä syytettiin keltaliivien liikkeen sisältä puhemiehenä toimimisesta ja hän alkoi saada uhkauksia. Lokakuussa 2019 hän kirjoitti julkiselle Facebook-tililleen julkaisun, jossa hän sanoi saaneensa tarpeekseen, ilmoitti ettei ole enää millään tavalla mukana keltaliiveissä ja pyysi ihmisiä jättämään hänet rauhaan. Hän sanoi saaneensa huomattavasti negatiivista huomiota, tappo- ja raiskausuhkauksia, menettäneensä työnsä, osan ystävistään ja saanut lapsensa kärsimään sen takia, että osallistui keltaliivien toimintaan.⁹⁷

Internetin viestintäkanavat ovat luoneet uudenlaisen julkisen tilan, missä ihmiset voivat keskustella ja kokoontua vapaasti. Habermasin muotoilema teoria julkisen ja yksityisen tilan rajoista demokraattisissa järjestelmissä ei enää 2010-luvulla ole niin suoraviivainen. Julkista

⁹⁵ Kuran ja Romero 2019, 9.

⁹⁶ mts. 10.

⁹⁷ Levavasseur 2019.

poliittista tilaa luonnehtivat voimakkaat yhteiset rintamat ja toisaalta vastakkainasettelu eri ryhmien välillä. Vastakkainasettelut syntyvät nyt myös perinteisen fyysisen tilan ulkopuolella eli internetissä.⁹⁸ Sosiaalisen median alustat eivät kuitenkaan ole yksiselitteisesti julkisia tiloja, vaan pikemminkin yksityisesti hallinnoituja julkisia tiloja, sillä niiden takana on aina voittoa tavoitteleva yritys.

Noirielin korostaa, että internet-alustat on alistettu kapitalismin laeille, sillä Facebookin ja muiden sosiaalisten medioiden algoritmit varmistavat, että käyttäjät saavat ruudulleensa sitä, mitä he haluavat nähdä. Samanmielisyys johtaa mielipiteiden, linkkien ja kuvien jakoon, vuorovaikutus saa ihmisissä aikaan tunnereaktion, ja ihmiset ovat yhä varmempia mielipiteestään ja sen oikeellisuudesta. Kanava, jonka kautta tietoa välitetään, vaikuttaa aina itse viestiinkin.⁹⁹ Facebookissa käytävälle keskustelulle ei ole rajoituksia, ja yleisesti ottaen radikaaleimmat kirjoitukset saavat eniten huomiota. Keltaliivien Facebook-ryhmissä kritiikkiin ei suhtauduttu vastaanottavaisesti, ja väkivaltaa kritisoidut julkaisut saatettiin poistaa.

Rosanvallan mukaan internet on ennen kaikkea omaperäinen sosiaalinen muoto, sillä se vaikuttaa yhteisöjen muotoutumiseen ennennäkemättömin tavoin.¹⁰⁰ Tämän osoittaa myös keltaliivien liike, sillä harva olisi uskonut Facebookin ryhmissä käytävän keskustelun masinoivan niin merkittävän määrän ihmisiä kaduille yhteisen liikkeen nimissä. Facebookin ryhmät toimivat kuten salongit ja ravintolat, joissa suunniteltiin vallankaappauksia ja puhuttiin politiikkaa. Rosanvallan kirjoittaa, että internet ”ilmaisee yleistä mielipidettä välittömän aistittavasti, myös fyysisesti”.¹⁰¹ Keltaliivit jakoivat sosiaalisessa mediassa erityisesti mielenosoituksissa kuvaamiaan videoita. Moni videoista oli väkivaltaisista ja pyrki välittämään kuvaa rajusti väkivaltaisista poliiseista. Videokuvat heiluvat ja taustalta kuuluu voimakasta melua ja hätääntyneitä ääniä; videot tosiaan ilmaisevat tapahtumia aistittavasti ja fyysisesti.

Kuten laajat mielenosoitukset ovat osoittaneet, perinteisellä julkisella tilalla on yhä paikkansa laajojen ja näkyvien protestien fyysisenä tapahtumapaikkana. Ranskassa mielenosoituksilla on vahvat juuret, ja suuret mielenosoitukset ovat yhä kansalaisten jatkuvasti käyttämä poliittisen osallistumisen muoto. Vaikka liike syntyi internetissä ja levisi nopeasti viestinkanavien ansioista, se sai fyysisen muotonsa kaduilla ja aukioilla sitäkin vahvempana. Seuraavissa luvuissa tarkastelen, minkälaisiin paikkoihin mielenosoitukset sijoittuivat Pariisissa.

⁹⁸ Habermas 2004, 196.

⁹⁹ Noirieli 2019, 16–17.

¹⁰⁰ Rosanvallan 2008, 68.

¹⁰¹ *ibid.*

6 Mielenosoitukset Pariisin julkisessa tilassa

Tässä luvussa tarkastelen, minkälaisiin historiallisiin paikkoihin ja erilaisiin kaupunkitiloihin mielenosoitukset sijoittuivat Pariisissa. Analysoin, minkälaisia historiallisia merkityksiä paikoille ja niissä pidetyille mielenosoituksille annettiin lehdistössä, liittäen ne etnografisen kävelyni tuloksiin. Saskia Sassen kirjoittaa, että kaupunkien rakennettu ympäristö ja infrastruktuuri ovat yhä kerroksellisempaa fyysisesti ja mentaalisesti. Kaupunki ei ole vain fyysinen rakennelma, vaan erilaiset normit, tavat, tarinat, pukeutumiskoodit ja käytännöt luovat kaupungin sosiaalisen infrastruktuurin.¹⁰² Seija Ridellin mukaan valta puolestaan rakentuu julkisessa tilassa kulttuurillisten ja yhteiskunnallisten suhteiden tuloksena ja näkyy näin osana fyysistä ympäristöä.¹⁰³ Näistä lähtökohdista lähdän liikkeelle analysoidessani keltaliivien toimintaa Pariisin historiallisesti kerrostuneessa kaupungissa, jonka kadut ja aukiot toimivat julkisena tilana.

6.1 Champs-Élysées

Kuva 1, tunnettu parfyymivalmistaja Guerlain.

Kuva, 2 Les Misérables -elokuvan (2020) juliste.

Pääkaupunki Pariisi ja erityisesti ikoninen Champs-Élysées olivat alusta saakka keltaliivien voiman näyttämöitä. Kuuluisalla puistokadulla on moninaisia merkityksiä Ranskalle ja ranskalaisille, minkä vuoksi mielenosoitusten järjestäminen siellä antoi keltaliivien

¹⁰² Sassen 2002.

¹⁰³ Ridell 2009, 13.

liikehdinnälle erityistä painoarvoa. Champs-Élysées alkaa Concorde aukiolta ja päättyy Riemukaarelle. Bulevardin rakentamisen aloitti 1600-luvulla aurinkokuningas Ludvig XIV, joka halusi rakentaa puistokadun Tuileries-palatsin ja Versailles'n palatsin välille. Entinen lehmihaka muutettiin pikkuhiljaa seurapiirien näyttäytymispaikaksi. 1800-luvulla avenuelle rakennettiin hienoja teattereita, ravintoloita, sirkus ja luistinrata; Champsille tultiin viihtymään. Iloisella 1920-luvulla varakkaat pariisilaiset ja Atlantin takaa saapuneet turistit pukeutuivat parhaisiinsa, kun he tulivat eleganteille terasseille nauttimaan pitkistä lounaista ja illallisista.¹⁰⁴

Nykyään katua reunustuvat turisteille suunnatut kansainväliset luksus- ja halpamuotikaupat ja ilmeettömän näköiset ravintolat. Kävellessäni kadulla ympärilläni parveilee eri ikäisiä kouluryhmiä ja turisteja kaikista maailman osista – verkkareita, muotivaatteita, kevyttoppatakkeja, hengityssuojaimia ja päähuiveja. Katu muistuttaa mitä tahansa länsimaisen kaupungin keskustaa ketjukahviloineen, luksusliikkeineen ja halpamuotikauppoineen: Disney, Lego, Louis Vuitton, Zara, Volvo... logot ovat kaikille tunnistettavia.

Nyt pariisilaiset välttelevät katua, tai käyttävät sitä vain läpikulkupaikkana. Vanhasta Pariisista on vielä jäljellä parfyymivalmistaja *Guerlainin* liike (kuva 1), joka sijaitsee yhä alkuperäisessä art nouveau -tyyliä edustavassa rakennuksessa. Parfyymimestari Pierre François Pascal Guerlain nousi hovihankkijaksi ja maailmanmaineeseen lahjoitettuaan vuonna 1913 Napoleon III:n puolisolle keisarinna Eugénielle pullon hajuvettä, joka oli nimetty itse Champs-Élysées'n mukaan.¹⁰⁵ Ikonisesta kadusta on myös kirjoitettu musiikkikappaleita, esimerkiksi amerikkalais-ranskalainen Joe Dassin laulaa kuuluisassa ”*Les Champs-Élysées*” (1969) kappaleessaan kadun hurmaavasta tunnelmasta.

Juttelen pariisilaisen ystäväni kanssa, joka kertoo edellisenä päivänä lukemastaan Le Monden artikkelista, jossa esitellään visioita puistokadun uudistamiseksi. Pariisilaiset eivät vietä aikaa Champs-Élysées'lla (artikkelin mukaan vain 5 %:n kadun kävijöistä on pariisilaisia) ja hän itse ei ole käynyt Champsilla kahteen vuoteen. Nyt pohditaan, miten kadulle palautettaisiin sen entinen hohto, ja miten siitä saataisiin uudelleen houkutteleva ajanviettopaikka kaupungin asukkaille. Pariisin kunnallisvaalit pidetään pian, ja jotkut ehdokkaat ovat esittäneet suunnitelmia Champs-Élysées'n uudistamiseksi osana vaalikampanjaansa.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Bantigny 2020, 28.

¹⁰⁵ mts. 10.

¹⁰⁶ Le Monden artikkeli ”Urbanisme: les Champs-Élysées, avenue en quête de Parisiens.” 19.2.2020.

Ennakoiden globalisaation vahvistumista Lefebvre totesi 1970-luvulla kaupungin katoavan sekä muodollisena että poliittisena entiteettinä, ja että maat antavat periksi urbaanille kehitykselle ja urbaanit keskustat kuuluvat toisiaan muistuttavien suurkaupunkien maailmanlaajuiseen verkostoon.¹⁰⁷ Lefebvre oli osittain oikeassa: Pariisissakin on tiettyjä katuja tai kortteleita, jotka tosiaan muistuttavat mitä tahansa eurooppalaisen suurkaupungin keskustaa ja jotka kiinnittyvät niihin globaalin markkinatalouden verkostojen kautta. Kaupungit muodollisina ja poliittisina entiteetteinä eivät näytä kuitenkaan katoavan, ja pääkaupungin status valtion henkisenä ja hallinnollisena keskustana pysyy vahvana.

Champs-Élysées on toiminut Ranskan suuruuden symbolina ja se on ollut monella tapaa merkityksellinen tapahtumapaikka historian saatossa – Champs on johtajien ja vallanvaihdosten avenue. Kadulla pidetään jokavuotinen kansallispäivän paraati ja siellä kokoonnutaan uuden presidentin astuessa valtaan. Toukokuussa 2017, kun presidentti Macron nautti vielä kansansuosioista, katu elävöitti Macronin virkaanastujaiskulkue ja tapahtumaa seuraamaan tulleet kymmenet tuhannet kannattajat. Puistokatu on Ranskan hallitsijoiden lisäksi myös ranskalaisen identiteetin ja kansallissankarien katu. Ihmiset kokoontuvat Champsille, kun kansallissankari kuolee tai kun jalkapallon maailmanmestaruus saa koko kaupungin juhlatuulelle.¹⁰⁸

Kuten monissa maissa, myös Ranskassa jalkapallo toimii kansallisen identiteetin ja yhtenäisyyden rakentajana. Champs-Élysées’lle kokoonnutaan juhlimaan, kun Ranskan maajoukkue voittaa tärkeitä otteluita. Jalkapallon maailmanmestaruuskilpailun voitto vuonna 2018 oli ranskalaisille ikimuistoinen, ja puistokatu täyttyi juhlijoista, luoden kansan yhtenäisyyttä. Tällöin Riemukaari valaistiin Ranskan trikolorin väreillä.¹⁰⁹ Champs-Élysées’lla sijaitsee myös Pariisin jalkapallojoukkueen *Paris Saint-Germainin* kaksi liikettä.

Elokuvateatterin seinällä on valtava Les Misérables -elokuvan juliste, jossa on kuvattuna Champs-Élysées ja Riemukaari (kuva 2). Victor Hugon klassikkoteoksesta ”Kurjat” inspiroituneena on tehty samanniminen nykyaikaan sijoittuva elokuvasovitus. Elokuvasovituksessa käsitellään elämää köyhien maahanmuuttajien asuttamassa lähiössä. Elokuvan tapahtumapaikkana on Montfermeil, sama kuin Victor Hugon vuoden 1862 teoksessa. Lähiö on rakennettu köyhän Montfermeil-kylän paikalle ja se on yhä tunnetusti yksi Ranskan köyhimmistä ja kurjimmista alueista. Elokuvan nimi linkittää sen köyhyyden historialliseen

¹⁰⁷ Conley 2012, 17.

¹⁰⁸ Heikkilä 2019, 33.

¹⁰⁹ mts. 44.

jatkuvuuteen Ranskassa. Tämä muistuttaa myös keltaliiveistä, jotka toivat protesteissaan esille köyhyysloukut ja taloudellisen eriarvoisuuden periytyminen sukupolvelta toiselle.

Champs-Élysées’lla kokoonnutaan myös vuoden viimeisenä päivänä juhlimaan vuoden vaihtumista, ja kadulla nähdään Pariisin kaupungin mittavimmat ilotulitteet. Joulukuun 31. päivänä vuonna 2018 monilla juhlijoilla oli päällään keltainen liivi. *Le Monde* -lehden artikkeli ”Tulen juhlimaan vihaisena’: uudenvuoden vaihtuminen Champs-Élysées’lla keltaliivien kanssa” kertoo uudenvuoden aaton tunnelmista bulevardilla.¹¹⁰ Osa keltaliiveistä oli Pariisissa ensimmäistä kertaa elämässään ja halusi laittaa liiviin päälleen osoittaakseen muille identifioitumistaan liikkeeseen siinä ajatuksessa, että tuntemattomien keskellä olisi helpompi tavata muita keltaliivien liikettä kannattavia.

Edellä mainitussa artikkelissa eräs keltaliivi kommentoi, että omassa kotikaupungissaan hän vastusti mielenosoitusten yhteydessä tehtyä ilkivaltaa, mutta Pariisissa ”etuoikeutettujen luona” hän ei tuominut keltaliivien tuhotöitä.¹¹¹ Näin tuntui ajattelevan moni muukin, mikä havainnollistaa vahvaa kahtiajakoa Pariisin ja muun Ranskan välillä. Vaikka katu on arkipäivinä turistien ostoskatu, ranskalaiset osaavat myös ottaa sen haltuun erityisinä ja otollisina hetkinä – juhlistaakseen maajoukkueen saavutuksia, osoittaakseen tyytymättömyyttä politiikkaa kohtaan ja nostaakseen esille yhteiskunnallisia kysymyksiä.

6.1.1 Champs-Élysées mielenosoitusten paikkana historiassa

Keltaliivit kokoontuivat Champs-Élysées’lla heti ensimmäisestä mielenosoituspäivästä lähtien, rikkoen kauppojen ikkunoita ja pystyttäen kadulle barrikadeja. Myös menneinä vuosikymmeninä Champs-Élysées’lla järjestetyt poliittiset mielenilmaukset nousivat lehdistössä puheenaiheeksi sen jälkeen, kun sisäministeri Christophe Castaner keltaliivejä kommentoidessaan virheellisesti totesi: ”Champs-Élysées’lla ei ole koskaan vuoden 1934 jälkeen järjestetty poliittisia mielenosoituksia, vaan pelkästään juhlallisia kokoontumisia”.¹¹² Useat uutistalot toivat esille, kuinka sisäministeri onnistui tekemään lausunnossaan kaksi virhettä: vuonna 1934 mielenosoittajat kokoontuivat parlamentin alahuoneen edessä ja Concorde-aukiolla suunnaten kohti Presidentin palatsia, ei Champs-Élysées’llä; ja toiseksi, vuoden 1934 jälkeen Champs-Élysées’llä on järjestetty vuonna 1940 opiskelijamielenosoitus

¹¹⁰ *Le Monde* 1.1.2020. ”Je viens faire la fête en colère”: un réveillon sur les Champs-Élysées avec les “gilets jaunes”.

¹¹¹ *ibid*

¹¹² *Le Figaro* 25.11.2018. ”Christophe Castaner et le 6 février 1934: la double faute du ministre”.

Ranskan tasavallan puolesta ja vuonna 1968 huomattavan suuri mielenosoitus presidentti de Gaullen politiikan puolesta.¹¹³ Vuoden 1934 mielenosoitus oli radikaalin oikeiston järjestämä vallankaappausyritys, jota sivuan luvussa 6.5.2.

Muutamia viikkoja ennen Vichyn hallituksen ja Natsi-Saksan virallisesta yhteistyöstä sopimista 11. marraskuuta vuonna 1940, noin 3000 nuorta miespuolista opiskelijaa ja lukiolaista uhmasivat saksalaisten kieltoa juhlistaa Ranskan voittoa ja aselepoa ensimmäisessä maailmansodassa marraskuussa 1918. ”Mielenosoituksellista juhlintaa” edeltävinä päivinä lehtisiä kopioitiin, jaettiin ja välitettiin kädestä käteen ihmisjoukkojen aktivoimiseksi. Nuoret patriootit rakensivat vastarintaa laulaen Marseljeesia ja huutaen ”Vive de Gaulle” Champs-Élysées’illä ja Riemukaarella, lähellä tuntemattoman sotilaan hautaa. Saksan armeija pidätti 200 mielenosoittajaa ja yli puolet heistä saivat kuukauden vankeustuomion.¹¹⁴

Vuonna 1968 viikkoja kestäneiden opiskelijamellakoiden jälkeen Champs-Élysées’illa pidettiin suurmielenosoitus presidentti de Gaullen politiikan puolesta 30.5.1968. Vain muutamia tunteja aiemmin de Gaulle oli ilmoittanut parlamentin alahuoneen (*Assemblée nationale*) hajottamisesta. Toukokuun 1968 opiskelijamellakoiden barrikaadit ja suurlakot väistyivät, kun gaullistit kokoontuivat Champs-Élysées’ille osoittaakseen presidentille tukensa. Sadat tuhannet – joidenkin mukaan jopa miljoona – lauloivat Marseljeesia puolustaakseen tasavaltaisia arvoja kävelle Concorden aukiolta Champs-Élysées’n bulevardia pitkin Riemukaarelle.¹¹⁵

Sekä marraskuun 1940 että toukokuun lopun mielenosoitus vuonna 1968 olivat Ranskan tasavallan ja de Gaullen puolesta, kun keltaliivit puolestaan protestoivat istuvaa presidentti Macronia ja ranskalaista yhteiskuntajärjestelmää vastaan. Menneiden vuosikymmenten Champs-Élyséellä järjestettyjen mielenosoitusten tunnelmat ja tavoitteet olivat siis hyvin erilaiset, melkein vastakohtaiset, kuin keltaliivien. Siinä missä vuonna 1940 ja 1968 bulevardille kokoonnuttiin osoittamaan arvostusta ja kannatusta valtiota ja sen johtajaa kohtaan, niin keltaliivit hyökkäsivät valtiota ja presidenttiä sekä niiden symboleja vastaan.

¹¹³ AFP 27.11.2018. 1934, dernière manif ”autre que festive sur les Champs ?”, selon Castaner – Des centaines de milliers de Gaullistes marchaient sur les Champs en mai 68.

¹¹⁴ Le Figaro 25.11.2018. “Christophe Castaner et le 6 février 1934: la double faute du ministre”.

¹¹⁵ Bantigny 2020, 129.

6.1.2 Kultainen kolmio globaalin markkinatalouden symbolisena paikkana

Kuva 3, Hotelli kultaisen kolmion korttelissa

Pariisissa keltaliivien ensimmäinen mielenosoitus ulottui Champs-Élysées -kadun lisäksi kultaisen kolmion (*Triangle d'or*) hienostokortteliin, jossa sijaitsevat luksuskaupat ja kalleimmat hotellit ja kiinteistöt (kuva 3). Kultaisen kolmion muodostavat Champs-Élysées'n länsipuolella sijaitsevat korttelit, missä valta ja vauraus kohtaavat. Menestyneet liikemiehet, pankkiirit ja asianajajat järjestävät Champsin kulmilla sijaitsevissa toimistoissaan tapaamisia poliittisten vaikuttajien kanssa, ja kaikilla merkittävillä luksusmerkeillä ja vaatetaloilla on liike kultaisessa kolmiossa. Keltaliiveille Champs-Élysées'n valloittaminen kuvasi siis osiltaan pariisilaisen eliitin kukistamista. Keltaliivit hajottivat huippuliikkeiden ikkunoita, minkä voi nähdä suorana hyökkäyksenä kapitalismia ja taloudellista eriarvoisuutta vastaan.

Saskia Sassen on kirjoittanut, että mitä enemmän talouden globalisaatio etenee, sitä vahvemmin talouden keskeisimmät toiminnot keskittyvät tiiviisti vain tiettyihin paikkoihin, *globaalikaupunkeihin*, joihin hän lukee myös Pariisiin.¹¹⁶ Finanssialan kansainvälistyminen ja laajentuminen on tuonut kasvua monille pienemmille markkinoille, mikä puolestaan on vahvistanut globaalin finanssisektorin laajentumista. Alan korkeimman tason valvonta ja hallinnointi on kuitenkin keskittynyt muutamiin johtaviin finanssikeskuksiin, erityisesti New Yorkiin, Lontooseen, Tokioon, Frankfurtiin ja Pariisiin.¹¹⁷ Kaupankäynti ja varallisuus on toki läpi historian keskittynyt suuriin kaupunkeihin, mutta globalisaatio ja tietoliikenteen kasvu ovat tiivistäneet kaupunkien yhteyksiä. Lisäksi näissä kaupungeissa finanssialan rahallinen arvo on hyvin merkittävä, ylittäen reilusti kaikkien muiden toimialojen arvon. Tuotannon ja

¹¹⁶ Sassen 2001, 5.

¹¹⁷ *ibid.*

markkinoiden keskittyminen yhä tiiviimmin kaupunkeihin on muuttanut sekä maailmantalouden rakennetta että kaupunkien sosiaalista ja taloudellista järjestystä.

Sassen tuo esille, että globaalikaupungit eivät toki ole vain globaalin talousjärjestelmän tuotoksia, vaan ne ovat omanlaisiaan paikkoja, joiden tilat, sisäinen dynamiikka ja sosiaaliset rakenteet vaikuttavat niiden luonteeseen.¹¹⁸ Vaikka suurimmalla osalla rahoitussektorilla toimivista yrityksistä on toimistonsa Riemukaarta vastapäätä olevassa *La Défense* -kaupunginosassa¹¹⁹, Champs-Élysées ja kultainen kolmio kuvaavat siellä tuotettua varallisuutta luksusliikkeineen. Champs-Élysées'n voi nähdä globaalikapitalismin symbolisena ja toisaalta konkreettisena esiintymänä, minkä vuoksi siitä tuli keltaliivien tärkein mielenosoituspaikka. Pariisiin ja muun Ranskan vahvaa kahtiajakoa selittää siis myös Pariisin erityinen rooli yhtenä maailmantalouden keskuksena. Keltaliivien hyökkäyksen voi myös nähdä hyökkäyksenä *globaalikaupunkia* kohtaan.

Toimittajat Halimi ja Rimbart kirjoittavat uskaliaasti artikkelissaan ”Ranskan luokkasota”, että Pariisi vuonna 2019 muistuttaa Versaillesia vuonna 1789.¹²⁰ Vertauksen takana on se totuus, että kaupungin asuntojen hinnat ovat karanneet käsistä; työntekijöiden ja alempien toimihenkilöiden osuus Pariisin asunnonostajista on pudonnut alle viiteen prosenttiin.¹²¹ Asunnon ostajat ovat yhä rikkaampia ja yhä useammin ulkomaalaisia. Vuonna 2019 Pariisi nousi maailman kalleimmaksi kaupungiksi jakaen ensimmäisen sijan Singaporen ja Hongkongin kanssa *The Economist* -lehden tutkimusyksikön tekemässä vuosittaisessa vertailussa.¹²² Esimerkiksi Lontoon ja New Yorkin elinkustannukset ovat tutkimuksen mukaan selvästi Ranskan pääkaupunkia halvemmat (mitä osiltaan selittää Ranskan korkea verotus). Tässä tutkimuksessa Pariisi on myös kymmenen maailman kalleimman kaupungin listassa ainoa euroalueen kaupunki.

Toimittaja Annastiina Heikkilän analyysin mukaan Brexitin myötä Pariisista on valmisteltu uutta Lontoota.¹²³ Brexitin seurauksena monet yritykset etsivät toimistoilleen uutta strategista sijaintia euroalueelta, ja Ranskan hallitus on houkutellut yrityksiä siirtämään konttorinsa

¹¹⁸ Sassen 2001, 4.

¹¹⁹ *La Défense* sijaitsee Pariisin läntisessä osassa, teknisesti kaupungin rajojen ulkopuolella. Riemukaaren muotoa mukaileva Grande Arche toimii liikekaupunginosan porttina. Pariisin rakennettua historiallista ympäristöä ei haluttu vaurioittaa, joten uudet toimistorakennukset rakennettiin 1970-luvulla Pariisin laitamille. Sassen 2001, 124.

¹²⁰ *Le Monde Diplomatique*, Nro 779, 2019. *Lutte de classes en France*.

¹²¹ *ibid*

¹²² The Economist Intelligence Unit: *Worldwide Cost of Living 2019*. Tutkimuksessa on vertailtu 16 eri tuotteen ja palvelun hintoja eri puolella maailmaa.

¹²³ Heikkilä 2019, 121.

Lontoosta Pariisiin. Pariisi on määrätietoisesti pyrkinyt Lontoon paikalle hyötymään yritysten ja yksityishenkilöiden Brexit-paosta, ja asuntojen hinnoissa on jo nähty nousua ”Brexit-efektin” jälkeen. Lontoo puolestaan on jo pitkään ollut valtaviin varallisuus- ja tuloerojen kaupunki. Cityssä työskentelevät pankki- ja rahoitusalan asiantuntijat nostavat huomattavia vuosipalkkoja, ja palvelusektori pyörii pienipalkkaisten maahanmuuttajien varassa.¹²⁴ Voi kysyä, vahvistuuko tämä kahtiajako Brexitin myötä myös Champs-Élysées’illa. Yleisen käsityksen mukaan ranskalaiset kuitenkin sietävät eriarvoisuutta vähemmän kuin britit, ja kuten keltaliivien tapaus osoittaa, he nousevat myös nykyään aktiivisesti sitä vastaan. Ranskassa monarkian lakkauttaminen ja suuri vallankumous ovat kansallisia ylpeydenaiheita ja pyrkimys tasa-arvoon elää vahvana ihanteena. Monet keltaliivit protestoivat myös asumisen korkeita kustannuksia vastaan ja vaativat kaikille kohtuuhintaisia asuntoja – he eivät halua Pariisista uutta Lontoota.

Ranskalaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun aktiivisesti osallistuva Christophe Guilluy on tutkinut sosiaalista ja maantieteellistä kuilua suurkaupunkien eliitin ja pikkukaupunkien työväestön välillä. Hän oli jo pitkään ennustanut, että päättäjiä ja eliittiä kohtaan tunnettu epäluottamus kanavoituisi radikaaliksi liikehdinnäksi. Seuraten Sassenia, Guilluy toteaa, että metropolien kasvu perustuu samaan ydinajatukseen kuin koko globaali talous eli äärimmäisen jakautuneisiin työmarkkinoihin. Hän ei kannata keltaliivien vertailua 1800- ja 1900-luvun poliittisiin mielenosoituksiin ja protesteihin, sillä hänen mielestään keltaliiviliike on vahvasti nykyajan ilmiö. Tutkijan mukaan se liittyy kansantalouksien aiempaa suurempaan avautumiseen, sillä kiihtyvä globalisaatio on lisännyt alueiden välistä kilpailua ja eriarvoisuutta. Sen seurauksena talouden kannalta keskeisimmät solmukohdat ja taantuvat reuna-alueet eriytyvät jatkuvasti toisistaan.¹²⁵ Rajuimmat mielenosoitukset todistettiin Pariisin kalleimmissa kortteleissa, mistä voinee päätellä, että keltaliivien syvä tyytymättömyys kohdistui osiltaan pariisilaiseen eliittiin tai heidän edustamaansa maailmaan.

Le Figaro haastatteli Guilluyä seuraavana päivänä keltaliivien ensimmäisestä mielenosoituksesta, jolloin hän sanoi keltaliivien mielenosoitusten kuvaavan kuilua ”Ranskan periferian” (*la France périphérique*) ja Ranskan metropolien¹²⁶ välillä. ”Metropolit ovat uusia keskiaikaisia linnoituksia, minne porvaristo sulkeutuu suojavalliensa taakse”, hän totesi

¹²⁴ Sassen 2001, 276.

¹²⁵ Heikkilä haastatteli Guilluyä kirjaansa varten; ks. Heikkilä 2019, 117; 122.

¹²⁶ Ranskassa metropoli (*métropole*) on hallinnollinen alue, johon kuuluu useampi kaupunki tai kunta (*commune*) ja jolla on verotusoikeus. Ranskassa on yhteensä 21 metropolia.

dramaattisesti.¹²⁷ Kiinnostavaa on, että jo presidentin vaalien alla hän nimesi Macronin ”globaalien metropolien kandidaatiksi”.¹²⁸ Macronin voitettua presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen Guilluy arvioi, että Macronin äänien takana ovat ”ihmiset, jotka ovat hyötynet globalisaatiosta ja jotka eivät tunne alemman keskiluokan vaikeuksia”.¹²⁹ Arviossaan hän osui oikeaan, sillä myöhemmin alemman keskiluokan tyytymättömyys purkautui väkivaltaisina mielenosoituksina.

Mielenosoittajat tulivat Champs-Élysées’lle lähiöistä ja maaseudulta – vastakkainasettelu maaseudun ja lähiöiden työläisten ja kalliin hienostokorttelin välillä oli selvä. *Le Parisien* -lehden artikkelissa ”Champs-Élysées’ltä presidentin palatsille, keltaliivien hullu päivä Pariisissa” kerrotaan keltaliivien mellakoineen bulevardilla ja pyrkineen presidentin virka-asunnolle. Mielenosoittajat rikkoivat ikkunoita ja varastivat kaupoista tavaraa mielenosoitusten ensimmäisenä lauantaina. Seuraavina viikkoina ja kuukausina mielenosoitukset pakottivat sulkemaan monet myymälöistä lauantaisin kokonaan. Mielenosoittajat myös ylittivät bulevardin kerta toisensa jälkeen tukkiakseen liikenteen kadulla.¹³⁰ Näin hyvin pienellä toiminnalla, kävelemällä, mielenosoittajat pystyivät aiheuttamaan epäjärjestyä.

Keltaliivit suuntasivat Champs-Élysées’lle myös toisena mielenosoitusviikonloppuna. Tällöin bulevardi oli jo kielletty mielenosoittajilta, mutta 8000 ihmistä uhmasi kieltoa, sillä he halusivat valloittaa juuri tämän puistokadun. Pariisin prefektuuri oli nimittänyt Eiffel-tornilla sijaitsevan Champs-de-Mars -puiston mielenosoitusten paikaksi, mutta keltaliivit ilmoittivat, etteivät aion mielenosoittaa puistossa.¹³¹ He eivät halunneet ”jäädä jumiin” Champs-de-Marsille, vaan halusivat valtakatu Champs-Élysées’lle ja lähemmäksi Presidentin palatsia.

¹²⁷ Le Figaro 18.11.2018. Christophe Guilluy: “Les ‘gilets jaunes’ attestent la révolte de la France périphérique”.

¹²⁸ Le Monde 26.4.2017. Christophe Guilluy: ”Macron, le candidat des métropoles mondialisées”.

¹²⁹ ibid.

¹³⁰ Le Parisien 17.11.2018. Des Champs-Élysées au palais présidentiel, la folle journée des Gilets jaunes à Paris.

¹³¹ Le Monde 24.11.2018. ”Gilets jaunes”: près de 106 000 personnes dans les manifestations et les blocages en France.

6.2 Riemukaari

Kuva 4, Tuntemattoman sotilaan hauta Riemukaarella.

Kuva 5, *Peuple révolte-toi!* (Kansa, kapinoi!), Riemukaarella.

Champs-Élysées'n päässä sijaitsee maailmankuulu Riemukaari. Se seisoo *Place de l'Étoile* -liikenneympyrän keskellä, josta lähtee säteittäin eri suuntiin 12 leveää puistokatua. Riemukaaren rakennuttamisesta päätti keisari Napoleon Bonaparte vuonna 1806, mistä lähtien sillä on ollut oma paikkansa Ranskan historiassa. Napoleon halusi juhlistaa mittavia sotasaaevutuksiaan ja erityisesti Austerlitzissa edellisvuonna voittamaansa taistelua. Napoleon oli paitsi taitava sotajohtaja, myös mahtipontinen hallitsija, joten hän halusi rakentaa taistelumenestyksensä kunniaksi maailman suurimman voitonkaaren. Rakennuksen seiniin on kaiverrettu eri sodissa kaatuneiden sotilaiden nimiä.¹³²

Riemukaaren alla on tuntemattoman sotilaan hauta ensimmäisessä maailmansodassa kaatuneiden muistoksi, ja sillä palaa liekki joka yö (kuva 4). Kun Natsi-Saksan joukot valloittivat Pariisin vuonna 1940, tuntemattoman sotilaan haudalla palava liekki sammutettiin. Vuonna 1944 kenraali, tuleva presidentti Charles de Gaulle sytytti liekin uudelleen. Tapahtumaa tuli kunnioittamaan yli miljoona pariisilaista, jotka seisoivat Champs-Élysées'n varrella ja seurasivat kenraalin paraattia.¹³³ Viimeksi tuntemattomaan sotilaan haudalla palavaa liekkiä yrittivät sammuttaa keltaliivit. Liekki symboloi vahvasti kansallista yhtenäisyyttä ja maan puolesta uhrautumista, ja keltaliivien yritys tuhota yksi kansallinen symboli merkitsee

¹³² Bantigny 2020, 139.

¹³³ mts. 87.

vahvasti valtion kanssa vastakkain asettumista. Toisaalta monissa uutiskuvissa keltaliivit ovat kerääntyneet tuntemattoman sotilaan haudalla palavan liekin ympärille ja laulavat Ranskan kansallislaulua, Marseljeesia.¹³⁴

Keltaliivien liikkeessä tapahtui käänös radikaalimpaan suuntaan lauantaina 1.12.2018, jolloin Riemukaari peitettiin töhryillä ja sen sisällä olevia taideteoksia tuhottiin. Uutisotsikot ”Keltaliivit: Riemukaari, ryöväty kansallinen symboli”¹³⁵ ja ”Keltaliivit: Pariisi koki mustan lauantain”¹³⁶ ovat paljon puhuvia. Viikonlopun uutisia dominoi hämmästyks kuuluisan maamerkin turmelemisesta ja siellä tapahtuneista väkivaltaisista yhteenotoista. Tapahtumia kuvailtiin urbaaniksi sissisodaksi (*guérilla urbaine*): kaikkea mahdollista sytytettiin tuleen ja ikkunoita rikottiin, ilma oli sakeana savusta ja poliisien käyttämästä kyynelkaasusta. Loukkaantuneista mielenosoittajia oli yli sata ja parikymmentä poliisia loukkaantui. Viikonlopun päätteeksi 378 ihmistä oli yhä pidätettyinä, mikä on suurin määrä koskaan Pariisin lähihistoriassa.¹³⁷

Riemukaari toimi poliisin ja mielenosoittajien ensimmäisten yhteenottojen näyttämönä. Ranskalaisessa historiallisessa kuvastossa Riemukaari on vallan ja voimannäytön paikka, joten sen turmelemisella on erityinen painoarvo. Riemukaaren peittäminen tageilla ja Riemukaaren sisällä olevien patsaiden hajottaminen on kiistatta vandalismia, jolle ei voi löytää oikeutusta. Kiinnostavaa on se, että keltaliivit hyökkäsivät kansallista vallan symbolia vastaan ja kohdistivat vihansa tietoisesti tärkeään historialliseen monumenttiin.

Keltaliiveille etsittiin alusta alkaen historiallisia vertauskohtia, jolloin toukokuun 1968 mellakat nousivat keskusteluun. Tätä vertailua tehtiin erityisesti Riemukaaren turmelemisen jälkeen, jolloin Pariisissa vallitsi kaaos, ja väkivaltaiset yhteydenotot poliisin ja mielenosoittajien välillä olivat aiempaa rajumpia. Yksi ensimmäisistä vertauksen tehneistä oli Pariisin kaupunginjohtaja Anne Hidalgo, joka Riemukaaren vahingoittamisen jälkeen sanoi, ettei vastaavaa ole nähty toukokuun 1968 jälkeen.¹³⁸ Vuoden 1968 mellakoissa ei edetty Riemukaarelle saakka, mutta erilaisten tuhopolttojen, rakennusten vaurioittamisen ja liiketilojen ikkunoiden rikkomisen laajuus Pariisin keskustassa oli samaa luokkaa viimeksi 50 vuotta aiemmin.

¹³⁴ Le Parisien 1.12.2018. Paris: l'Arc de Triomphe tagué par des Gilets jaunes.

¹³⁵ Paris Match 02.12.2018. ”Gilets jaunes”: L'Arc de Triomphe, un symbole national saccagé.

¹³⁶ Le Parisien 1.12.2018. Gilets jaunes: Paris a vécu un samedi noir.

¹³⁷ Libération 2.12.2018. Paris: émeutes inédites depuis 68.

¹³⁸ Le Parisien 2.12.2018. Emeutes à Paris: pour Anne Hidalgo, ”on n'avait pas vu ça depuis Mai 68”.

Vuoden 1968 radikaalein hetki oli 24.5. ja 25.5. välinen yö, joka tunnetaan mellakoiden ja väkivallan yönä. Yhteydet liikkeiden välillä ovat melko heikot; samankaltaisuus liittyy lähinnä protestoinnin tapaan ja virkavallan haasteisiin kontrolloida mielenosoittajia. Molempien liikkeiden takana on halu vaikuttaa yhteiskunnalliseen muutokseen, mutta niiden kontekstit ovat hyvin erilaiset. Yksi merkittävä ero on, että vuonna 1968 elettiin vahvaa talouskasvun ja sosiaalisen edistyksen aikaa ja liikehdintään osallistuneet näkivät tulevaisuuden valoisana, täynnä toivoa. Tunnelmat vuoden 2018 lopussa olivat melko päinvastaiset, sillä keltaliivit näkivät tulevaisuuden mahdollisuutensa heikkoina ja liikettä leimasi syvä tyytymättömyys yhteiskunnan tilaan.

Ranskassa mielenosoituksissa on tapana rakentaa barrikadeja teiden tukkeeksi ja alueiden saartamiseksi poliisien etenemisen estämiseksi. Näin tekivät myös keltaliivit Champs-Élysées’lla ja Riemukaaren edustalla, ensimmäisestä mielenosoituspäivästä alkaen.¹³⁹ Mielenosoittajat keräsivät kauppojen näyteikkunoiden suojina olleita puulevyjä, peltilevyjen palasia ja katujen irtaimistoa muodostaakseen vallin poliisivoimien esteeksi. Kolmannessa mielenosoituksessa 1.12. barrikadit otettiin käyttöön vielä laajemmin, jolloin ne myös systemaattisesti sytytettiin tuleen.¹⁴⁰ Irtaimistosta kootut barrikadit toimivat mielenosoittajien puolustuksena ja häiritsivät poliisivoimien tekemää valvontaa ja järjestyksenpitoa.

Barrikadien rakentaminen ja niiden sytyttäminen tuleen ovat vahvasti symbolinen käytäntö ranskalaisissa kapinoissa ja mielenosoituksissa. *Le Figaron* artikkeli valottaa barrikadien pitkää historiaa.¹⁴¹ Katusulkujen juuret Pariisissa ulottuvat 1500-luvulle, jolloin käytiin verisiä uskonsotia. Barrikadien synnyinpäivänä pidetään 12.5.1588 (*journée des barricades*), jolloin katolisessa Pariisissa tapahtui spontaani kansannousu sen protestanttista hallitsijaa, Henrik III:ta vastaan. Sen jälkeen barrikadeja on käytetty lukuisissa kansannousuissa, muun muassa aristokraattien kapinassa vuonna 1648 (*la Fronde*), Heinäkuun vallankumouksessa vuonna 1830 (*Trois glorieuses*), Pariisin kommuunissa vuonna 1871, Pariisin vapautuksessa saksalais miehitykseltä vuonna 1944, Algerian sodassa vuonna 1960 (pääkaupungissa Algerissa tunnettiin barrikadien viikko, *la semaine de barricades*) ja toukokuun 1968 mellakoissa. Toisin kuin voisi kuvitella, vuoden 1789 suuressa vallankumouksessa barrikadeja ei rakennettu.¹⁴²

¹³⁹ Le Figaro 24.11.2018. “Gilets jaunes”: ce samedi des barricades ont été érigées en plein Paris.

¹⁴⁰ Le Monde 2.12.2018. Mestre: Les “gilets jaunes”, des révolutionnaires sans révolution?

¹⁴¹ Le Figaro 24.11.2018. “Gilets jaunes”: ce samedi des barricades ont été érigées en plein Paris.

¹⁴² Hazan 2013, 5.

Barrikadien rakentaminen on sekä konkreettista toimintaa tyytymättömyyden näyttämiseksi että valtion järjestystä valvovien poliisien toiminnan estämistä.

Vuosi mielenosoitusten jälkeen kävellessäni Riemukaarella 23.2.2020 jäljellä on vain muutamia keltaliivien liikehdintään liittyviä tussilla tehtyjä kirjoituksia. Riemukaaren metroaseman kivikaiteessa esitetään suora kehoitus: "Peuple révolte-toi!!!" (Kansa, kapinoi!) (kuva 5) sekä kerrotaan, mitä toivotaan: "Révolution" (Vallankumous). Kaiteeseen on myös kirjoitettu ranskalaisen kirjailijan ja poliitikon Emile de Girardinin aforismi "La liberté est à la paix ce que la victoire est à la guerre" (liite 2, kuva 2), suomennettuna "Vapaus merkitsee rauhalle samaa kuin voitto sodalle"¹⁴³. Keltaliivit käyttivät runsaasti mielikuvitusta keksiessään erilaisia iskulauseita ja kielikuvia.

Marras- ja joulukuussa 2018 keltaliivien kannatus oli suurinta. Keltaliivien kannatusmäärä saattoi muuttua merkittävästi lyhyen ajan sisällä, minkä lisäksi tilastoinnissa oli merkittäviä eroja. *Libération*-lehdessä kirjoitettiin, että monet erot johtuvat mielipidekyselyn päivämäärästä, sen tehneestä tahosta ja kysymyksenasettelusta.¹⁴⁴ Mielipidemittauksissa saatettiin kysyä, pidetäänkö liikettä "oikeutettuna" tai suhtaudutaanko keltaliiveihin "positiivisesti", jonka sisällä vastaukset jaettiin liikettä "kannattaviin" ja sitä kohtaan "sympatiaa" tunteviin. Korkein kannatusprosentti mitattiin 28.11.2018, jota edeltävänä päivänä Macron oli pitänyt ilmeisen epäonnistuneen puheensa, sillä jopa 84 % ranskalaisista koki keltaliivien liikkeen "oikeutettuna". Tämä luku oli toki hetkellisen tunnelman aikaansaama, ja muut kannatusluvut ovat maltillisempia. Yleinen trendi oli, että moni vastasi tuntevansa sympatiaa liikettä kohtaan, vaikkei itse osallistunut siihen. Kaiken kaikkiaan yleinen mielipide marras-joulukuussa 2018 oli kuitenkin keltaliivien puolella.¹⁴⁵

Habermas on muotoillut teoriaa yleisen mielipiteen ja julkisen tilan suhteesta. Hänen mukaansa ei ole sattumaa, että käsitteet nousivat esiin ensi kertaa 1700-luvulla. Ne ovat saaneet spesifin merkityksensä konkreettisesta historiallisesta tilanteesta, missä Ranskan vallankumouksella oli tärkeä rooli yleisen mielipiteen syntymisessä.¹⁴⁶ Tällöin suurin osa ranskalaisista koki aateliston etuoikeudet epäoikeudenmukaisiksi, kun he itse elivät vaatimattomissa oloissa ja näkivät nälkää. Tällöin tapahtui erottelu "mielipiteen" ja "yleisen mielipiteen" välillä. Habermasin mukaan mielipiteet näyttävät pysyneen muuttumattomina läpi historian, ja niitä ovat

¹⁴³ Aforismi on alun perin teoksesta de Girardinin teoksesta *Pensées et maximes* (1867).

¹⁴⁴ *Libération* 29.11.2018. Pourquoi le soutien des Français aux gilets jaunes varie-t-il d'un sondage à l'autre?

¹⁴⁵ *ibid*; katso myös liite 4.

¹⁴⁶ Habermas 1964, 50.

kulttuuriset oletukset, normatiiviset asenteet, kollektiiviset ennakkoluulot ja arvot. Yleinen mielipide taas esiintyy vain perustelevan yleisön kautta. Vuoden 2018 lopussa yleinen mielipide – joka muodostui niin kaduilla ja aukiolla kuin internetissäkin – oli, että eriarvoisuus on kasvanut liian suureksi ja mahdollisuuksien tasa-arvoa on parannettava.

6.3 Tasavallan aukio

Kuva 6, Tasavallan aukio

Kuva 7, Mielenosoitus Tasavallan aukiolla

Tasavallan aukion metropysäkki on yksi Pariisiin käytetyimmistä metroasemista ja tärkeä liikenteen risteyskohta. Metroraiteiden yläpuolella, katutasossa oleva Tasavallan aukio ei ole vain läpikulkupaikka, vaan paikalla vahva yhteiskunnallinen ja symbolinen arvo. Saapuessani aukiolle helmikuisena lauantaina 23.2.2020, siellä oli käynnissä mielenosoitus tai muu yleinen julkinen kokoontuminen Algerian poliittisen järjestelmän parantamiseksi ja demokratian edistämiseksi. Aihe ei ole millään lailla neutraali Ranskassa, sillä Algeria on tunnetusti Ranskan entinen siirtomaa ja verisen Algerian sodan (1954–1962) näyttämö. Algerialaistaustaisten ranskalaisten asema on yhä ajankohtainen yhteiskunnallinen kysymys Ranskassa.

Tunnustellessani aukion tunnelmaa äänimaailmaa dominoi miehen pitämä puhe. Se on sävyiltään palava ja tunteellinen, siinä on jopa hieman aggressiivinen sävy. Hänen äänestään voi kuulla turhautumisen – hän vaatii muutosta politiikassa. Mies seisoo Marianne-patsaan

juurella, niin että patsas kohoaa ylväänä hänen takanaan (kuva 6). Marianne symboloi Ranskaa tasavaltaa ja esiintyy myös monien valtiollisten rakennusten yhteydessä. Myös Parlamentin alahuoneen juhlanan sisäänkäynnin edessä on Marianne-patsas (liite 2, kuva 6).

Tasavallan aukio on yksi Pariisin suurimmista. Se rakennettiin vuonna 1854, kun Pariisin asemakaava uudistettiin paroni Haussmannin suunnitelmien johdolla. Aukion keskellä on vuonna 1883 pystytetty Tasavallan muistomerkki (*Monument à la République*). Muistomerkin Marianne-patsas on lähes 10 metriä korkea ja seisoo 15 metriä korkealla jalustalla, katsoen Pariisin keskustan suuntaan. Patsaan juurella on kolme suurta jalustahahmoa, jotka edustavat vapautta, veljeyttä ja tasa-arvoa. Jalustan alaosassa on pronssireliefejä, jotka kuvaavat Ranskan Tasavallan historian merkittäviä tapahtumia vuoden 1789 vallankumouksesta alkaen. Vuonna 1889 aukio sai nykyisen nimensä, *Place de la République*.¹⁴⁷

Puiden väliin on kiinnitetty banderolli, jossa vaaditaan poliittisen järjestelmän radikaalia muutosta ja siirtymistä riippumattomaan demokratiaan: “*Pour un changement radical du système pour une vraie transition démocratique indépendante*”. Banderollin edessä olevan auton yli on vedetty lakana, jossa on klassinen vasemmiston iskulause: “*le peuple uni ne sera jamais vaincu*”, eli “yhtenäistä kansaa ei voi koskaan voittaa”. (Kuva 7)

Tasavallan aukio toimii nähdäkseni Habermasin julkisen tilan malliesimerkkinä. Habermasin mukaan julkinen tila on se sosiaalisen elämän alue, missä yleinen mielipide muodostuu ja mihin kaikilla kansalaisilla on pääsy.¹⁴⁸ Se ei tarkoita vain joukkoa yhteen kokoontuvia ihmisiä, vaan ihmisten konkreettisella osallistumisella on keskeinen rooli. Kansalaiset toimivat julkisena ryhmänä, kun he voivat keskustella niin, että heidän toimintaansa ei rajoiteta. Julkinen tila on alue, joka toimii välittäjänä yhteiskunnan ja valtion välillä, missä yleisö (*the public*) järjestäytyy julkisen mielipiteen esittäjäksi. Antiikin ”yksityinen tila” on Habermasin ”julkinen tila”, eli ei-valtiollinen tila, missä ihmiset keskustelevat ja muodostavat mielipiteitä.¹⁴⁹ Tasavallan aukiolla Pariisissa ihmiset pitävät puheita, vaihtavat ajatuksia ja muodostavat mielipiteitä.

Lefebvren työtä laajasti tutkinut Verena Andermatt Conley on kirjoittanut katujen, muistomerkkien ja kaupunkisuunnittelun risteämisestä. Hän tuo esille, että Ranskassa ja erityisesti Pariisissa katu toimi pitkään sosialisaaion, mutta myös vastarinnan ja vallankumousten tilana. Nämä kadun käyttötarkoitukset hälväenivät, kun Haussmann suunnitteli

¹⁴⁷ [Tasavallan aukion restaurointisuunnitelma] 2009, 12–15.

¹⁴⁸ Habermas 1964, 49.

¹⁴⁹ mts. 49–50.

Pariisin uuden kaavoituksen protestien torjumiseksi, samalla kun yksityinen kulutus ja erilaisten hyödykkeiden tarjonta kasvoi. Muistomerkit toimivat merkkeinä kaupungin virallisille paikoille, mutta joskus ne muuttuvat tukahduttaviksi monumenteiksi. Conley muistuttaa, että sama muistomerkki voi kuitenkin myös avautua uusille käyttötarkoituksille, kun siitä lähtevät kadut antavat ihmisille mahdollisuuden kokoontua ja muodostaa uusia yhteisöllisiä tiloja itselleen.¹⁵⁰ Tasavallan aukiolta lähtee tosiaan monia katuja ja ihmiset näyttävät ottaneen aukion vahvasti omaan käyttöönsä, sillä se toimii paikkana monenlaisille tapahtumille.

Tasavallan aukio on toiminut monien poliittisten mielenosoitusten kokoontumispaikkana. Ihmiset kokoontuivat aukiolla vuonna 2006 vastustamaan antisemitismia, vuonna 2015 osoittamaan kunnioitusta terrori-iskujen uhreille, vuonna 2016 vastustamaan uutta työlakia ja marraskuusta 2018 eteenpäin keltaliivit kokoontuivat aukiolla säännöllisesti. Tasavallan aukiolla järjestetään myös kulttuuritapahtumia, kuten Ranskassa vuosittain järjestettävän musiikkijuhlan (*Fête de la musique*) pääkonsertit, trooppisia karnevaaleja ja teknokulkue, jotka kaikki kokoavat yhteen yli 15 000 henkeä.¹⁵¹

Tasavallan aukio on toiminut tapahtumapaikkana joillekin Ranskan historian merkkitapahtumille. Kenraali, sotasankari ja tuleva presidentti Charles de Gaulle valitsi Tasavallan aukion paikaksi kuuluisalle puheelleen, jossa hän esitteli uuden perustuslain viidennen tasavallan perustamiseksi vuonna 1958.¹⁵² De Gaulle astui valtaan haastavissa olosuhteissa mielenosoitusten siivittämänä ja sisällissodan pelossa. Tasavallan aukiolla hän esitteli uuden perustuslain, jonka ranskalaiset ratifioivat kansanäänestyksessä kolme viikkoa puheen jälkeen. Tasavallan aukiolla oli symbolinen rooli tässä tapahtumassa, jossa valtionjohtaja puhui kansalle uudesta perustuslaista, josta kansalaiset saivat itse päättää kansanäänestyksen kautta.

Tasavallan aukion ja työväenliikkeen historia limittyvät. Aukion laidalla sijaitseva ammattiliittojen kokoontumisille osoitettu Pariisin työväentalo vihittiin käyttöön vuonna 1892. Rakennuksessa käytiin neuvotteluja ennen työväen juhlapäivän (1. toukokuuta) tunnustamista viralliseksi juhlapäiväksi, ja Tasavallan aukio on yhä vapunpäivänä järjestettävän marssin lähtöpaikka.¹⁵³ Keltaliivit eivät määritelleet itseään työväenliikkeeksi, mutta suurin osa heistä

¹⁵⁰ Conley 2012, 19.

¹⁵¹ [Tasavallan aukion restaurointisuunnitelma] 2009, 35.

¹⁵² [Charles de Gaulle esittelee perustuslain Tasavallan aukiolla 4.9.1958]

¹⁵³ [Tasavallan aukion restaurointisuunnitelma] 2009, 12; 35.

oli työntekijän tai pienyrityksen asemassa, ja he vaativat myös parannuksia työelämään, kuten minimipalkan korottamista. Tasavallan aukiolla paikkana on siis pitkä historia matalapalkkaisten työntekijöiden aseman parantamisen kanssa.

Vuonna 2016 Ranskassa syntyi uutta työlakia¹⁵⁴ vastustava *Nuit Debout* -liike, joka Pariisissa otti paikakseen Tasavallan aukion. *Nuit debout* tarkoittaa yötä valveilla; protestoijat valtasivat Ranskan aukioita iltaisin pitkälle yöhön. Liikkeen tavoitteena oli hylätä uusi työlaki ja luoda julkista, avointa keskustelua aukioilla. Ihmiset saivat puheenvuoron pariiksi minuutiksi kerrallaan ja asiakohdista äänestettiin esimerkiksi näyttämällä käsimerkkejä.¹⁵⁵ Julkinen keskustelu kaupungin ulkotilassa muistuttaa mitä parhaiten antiikin Kreikan agoroilla tai Rooman forumeilla käytyjä julkisia kokoontumisia ja poliittisia väittelyitä.

Mouffén mukaan poliittinen panoraama muuttui ratkaisevasti vuonna 2011, jolloin Yhdysvalloista lähtenyt *Occupy Wall Street* -liike synnytti Euroopassa globalisaatiota vastustavia radikaaleja vasemmistopopulistisia liikkeitä. Liikehdinnän takana oli vuonna 2008 alkaneen finanssikriisin ja siitä seuranneen eurokriisin hoitamiseksi asetetut valtion säästötoimet, jotka vaikuttivat ihmisten elinoloihin ja saivat aikaan vastarintaa. Vuoden 2016 *Nuit Debout* -liike oli siis osa laajempaa eurooppalaista protestiaaltoa talouskriisin jälkeen.¹⁵⁶ Liikehdinnän ranskalaisen version takana oli journalisti ja dokumenttielokuvaohjaaja François Ruffin, joka vuotta myöhemmin valittiin kansanedustajaksi vuoden 2017 parlamenttivaaleissa. Ruffin myös tuki keltaliivejä julkisesti, mutta ei nimennyt itseään keltaliiviksi.¹⁵⁷

Tilallisen käänteeseen teoreettisesta kehityskulkua tutkinut Conley korostaa, että tiloilla on aina omat tuottajansa ja käyttäjänsä. Tilojen suunnittelun ja rakentamisen takana on eri rooleissa olevia ihmisiä – poliitikkoja, kaupunkisuunnittelijoita ja arkkitehteja. Toiseksi on tilaa käyttävät ihmiset, jotka mukauttavat toimintansa päätöksentekijöiden suunnitelmien mukaan.¹⁵⁸ Vuonna 2013 Tasavallan aukio kunnostettiin uuteen muotoon, jolloin se sai myös nykyisen käyttötarkoituksensa. Ennen saneerausta Tasavallan aukio ei ollut otollinen paikka julkisille kokoontumisille tai mielipiteiden muodostamiselle, sillä autojen yleistyttyä 1950-luvulta lähtien aukio oli pikkuhiljaa muuttunut suureksi liikenneisteykseksi ja läpikulkupaikaksi. Tasavallan aukion saneerausta perusteltiin sillä, että paikalle haluttiin

¹⁵⁴ Loi n° 2016-1088 du 8 août 2016 relative au travail, à la modernisation du dialogue social et à la sécurisation des parcours professionnels. Puhekielessä ”loi travail”, ”loi El Khomri”.

¹⁵⁵ Wahnich 2016, 8.

¹⁵⁶ Mouffé 2018, 17. Esim. 15-M liike Puerta del Sol aukiolla Madridissa.

¹⁵⁷ L’Express 24.11.2018. ”Macron, c’est Marie-Antoinette”, raille François Ruffin.

¹⁵⁸ Conley 2012, 12.

”palauttaa sen arvo ja pariisilainen identiteetti”, ja siitä haluttiin tehdä ”houkutteleva urbaani, julkinen tila.”¹⁵⁹ Vahva, mutta kadotettu symbolinen arvo tunnustettiin ja haluttiin palauttaa. Nykyään aukio on suosittu nuorison ajanviettopaikka – sekä paikka, jonne kokoonnutaan yhteiskunnallisten asioiden esiintuomiseksi.

6.4 Bastillen aukio

Kuva 8, Bastillen aukio

Kuva 9, Heinäkuun pylväs, takana Pariisin oopperatalo

Bastillen aukio sijaitsee Ranskan vallankumouksen symbolisella tapahtumapaikalla, entisen Bastiljin linnoituksen paikalla. Linnoituksen rakennutti 1300-luvulla Kaarle V Pariisin puolustukseksi. Linnoitus toimi myöhemmin vankilana, 14.7.1789 saakka, jolloin aseistautuneet pariisilaiset valtasivat linnoituksen. Vallankumousta edeltävänä aikana vankilassa pidettiin erityisesti poliittisia vankeja, jotka kritisoivat kuningasta. Vankila symboloi hallitsijan armotonta yksinvaltiutta. Vaikka vankilan valtaushetkellä vankeja oli enää muutama, vankien vapauttaminen merkitsi vahvaa symbolista voittoa. Välitön hyöty vankilan valtaamisesta oli ennen kaikkea se, että kapinalliset saivat haltuunsa suuren määrän vankilassa säilytettyjä aseita ja ammuksia. Kapinalliset saivat Pariisin haltuunsa pitkälti Bastiljista hankittujen aseiden vuoksi. Yleisesti Bastiljin valtausta pidetään Ranskan vallankumouksen lähtölaukauksena ja tapahtumana, joka johti entisen valtakauden (*ancien régime*)

¹⁵⁹ [Tasavallan aukion restaurointisuunnitelma] 2009, 5.

päättymiseen.¹⁶⁰ Sen muistoksi Ranskan kansallispäivää vietetään 14. heinäkuuta. Aukion monikerroksellista vallankumousten historiaa ilmentää konkreettisella tasolla sen keskellä kohoava muistomerkki, *Colonne de Juillet*. ”Heinäkuun pylväs” juhlistaa vuoden 1830 heinäkuun vallankumousta ja se rakennettiin vuosina 1833–1840.

Bastillen aukiolla on meluista, yritän päästä aukion keskelle, pylvään juurelle, mutta joudun odottamaan monissa liikennevaloissa. Aukiota hallitsee pylvään ohella Pariisin suurin oopperatalo, Opéra Bastille. Aukiolla ole lähes ketään ja liikenteen melu on kova. Muutama turisti ihmettelee pylvästä. Aukiolla tehdään rakennustöitä, ja kyltin mukaan aukiota ollaan muuttamassa viihtyisämmäksi kaupunkitilaksi, joka antaa tilaa kävelijöille ja pyöräilijöille. Yksi aukion saneerauksen tavoitteista on ”tuoda esiin historia ja kulttuuriperintö”.

Toisin kuin Tasavallan aukio, joka on selkeästi ihmisten käyttämä ”paikka” ja jolla on oma luonteensa, Bastillen aukio vaikutti vain suurelta liikenteen risteyskohdalta. Bastillen aukion saneeraustyöt kertovat kuitenkin muutoshalusta. Molempien aukoiden kohdalla tavoitteena oli tehdä paikasta viihtyisä kaupunkitila ja samalla nostaa esiin sen kulttuurihistoriallinen arvo.

Bastillen kaupunginosa on entinen työläiskaupunginosa, mutta keskiluokkaistumisen myötä nuoret korkeakoulutetut, kuten opettajat ja luovilla aloilla työskentelevät ovat asettuneet Bastillen kortteliin. Kaupunginosasta on tullut trendikäs, mutta ei kuitenkaan yläluokkainen.¹⁶¹ Toisin kuin Champs-Élysées’n ja Riemukaaren arvokorttelit, itäisessä Pariisissa sijaitseva Bastillen aukio on yleinen mielenosoituspaikka. Ei siis ollut yllättävää, että myös keltaliivit kokoontuivat Bastillen aukiolla.

Tammikuussa 2019 aukiolla nähtiin keltaliivien lisäksi ”punahuivien” (*foulards rouges*) järjestämä mielenosoitus. Keltaliivien liikkeen muuttuessa väkivaltaisemmaksi ihmiset alkoivat vierastaa sitä, eivätkä hyväksyneet mellakointia ja syntyi vastaliike ”punahuivit”, jotka niin ikään kokoontuivat Bastillen aukiolla muutamana viikonloppuna. Tapahtuman järjestäjälle Philippe Lhostelle Riemukaaren tuho 1. joulukuuta 2018 oli ”viimeinen pisara, joka horjutti demokratian vaasia”, minkä jälkeen hän on halunnut antaa äänen ”hiljaiselle enemmistölle”, joka ei hyväksy keltaliivien väkivaltaa.¹⁶² Sanamuodon ”hiljainen enemmistö” käyttö on mielenkiintoista, sillä keltaliivien liikkeen alussa hekin profiloituivat hiljaisena enemmistönä, joka vihdoinkin sai äänensä kuuluviin.

¹⁶⁰ Sutherland 2013, 236–237.

¹⁶¹ Pinçon ja Pinçon-Charlot 2004, 22.

¹⁶² Le Parisien 26.1.2019. Manifestation des foulards rouges: ”Nous ne sommes pas téléguidés” affirme son organisateur.

Noin 10 000 punahuivia osallistui sunnuntaina 27. tammikuuta 2019 Bastillen aukiolle päättyvään marssiin. Punahuivit korostivat, että he eivät suoraan vastusta keltaliivejä eivätkä myöskään puolusta presidentti Macronia. He tuomitsivat keltaliivien mielenosoitusten väkivallan ja halusivat osoittaa arvostusta Ranskan tasavallalle ja poliittisille instituutioille. Punahuivit huusivat: ”Kyllä demokratialle, ei vallankumoukselle!”. He siis vaativat edustuksellisen demokratian periaatteiden kunnioittamista ja vastustivat keltaliivien vallankumousmielisyyttä. Mielenosoittajien kantamassa banderollissa luki: ”Ranska on jakamaton, maallinen demokraattinen ja sosiaalinen tasavalta” (*La France est une République indivisible, laïque, démocratique et sociale*).¹⁶³ Tunnuslause on vakiintunut fraasi, joka on itse asiassa Ranskan perustuslain ensimmäisen artiklan ensimmäinen lause.¹⁶⁴

Tammikuun viikonloppu 26.–27.1.2019 oli Pariisissa tapahtumarikas: lauantaina oli keltaliivien joka lauantainen mielenosoitus ja sunnuntaina ilmastoaktivistit kokoontuivat Tasavallan aukiolla ja punahuivit Bastillen aukiolla. Kiinnostavaa on, että punahuivitkin olisivat alun perin halunneet kokoontua Tasavallan aukiolla. Ilmastoaktivistit ja punahuivit halusivat molemmat kokoontua aukiolla, jota pidetään yleisesti Pariisin symbolisesti voimakkaimpana mielenosoituspaikkana. Punahuiveille olisi ollut tärkeää järjestää tasavaltalaisia oikeuksia puolustava marssinsa alkavaksi juuri Tasavallan aukiolta ja päättyväksi Bastillen aukiolle. Ilmastoaktivistit ja punahuivit olivat yhtä mieltä siitä, etteivät he halunneet jakaa mielenosoituspaikkaa toistensa kanssa.¹⁶⁵

Mielenosoittajien vakava suhtautuminen mielenosoitusten paikkoihin kertoo kiinnostavalla tavalla tietoisuudesta tilojen ja paikkojen merkityksiin. Tämä linkittyy Sojan teorisoimaan kolmas tila -käsitteeseen. Hänen määritelmäänsä kolmannesta tilasta sisältyy ajatus, että se on ”tapa ajatella ja toimia, ollen kriittisen tietoinen tilasta” ja että sen merkitys muodostuu ”uudenlaisesta tasapainosta tilallisuuden, historiallisuuden ja yhteiskunnallisuuden välillä”.¹⁶⁶ Nämä kolme kriittistä konseptia olivat läsnä niin keltaliivien kuin punahuivienkin toiminnassa.

¹⁶³ Le Parisien 27.1.2019. Après les Gilets jaunes, des milliers de Foulards rouges se font entendre à Paris.

¹⁶⁴ [Ranskan perustuslaki 4.10.1958] Legifrance.fr.

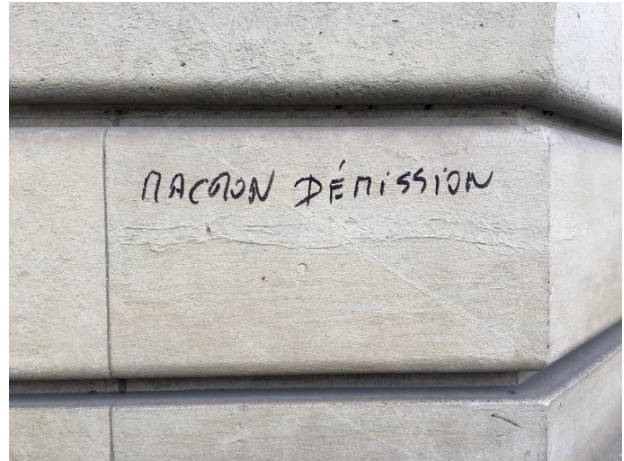
¹⁶⁵ Le Figaro 10.1.2019. Les ”foulards rouges” et l’agora pour le climat se disputent la place de la République.

¹⁶⁶ Soja 1996, 57.

6.5 Presidentin palatsi

Kuva 10, Presidentin palatsin edustalla.

Kuva 11, "Macron eroa".

Kävellessäni Presidentin palatsia kohti, tienvarteen parkkeerattujen poliisiautojen määrä kasvaa pikkuhiljaa. Täältä keltaliivitkin marssivat vuosi sitten päättäväisesti, päämääränään presidentti Macronin residenssi. Kadun kulmissa seisoo poliiseja ja sotilaita tarkkaillen tilannetta herkeämättä, vaikka nyt on tavallinen helmikuinen maanantai 24.2.2020. Presidentin palatsin edestä kulkeva tie on suljettu pysyvästi autoilta, ja sen molemmissa päädyissä vartioivat poliisiautot. Autotietä reunustaa kapea jalkakäytävä, mistä avautuu portti Presidentin palatsiin johtavalle tielle, siinä harvinaisessa tapauksessa, että sinne olisi jotain asiaa. Eräs nainen päästetään portista sisälle passin tarkastamisen jälkeen. (Kuva 10)

Ranskassa on sekä vahva sentralistinen valtio että vahva aktiivinen kansalaisyhteiskunta. Poliittinen päätöksenteko on keskittynyt Pariisiin ja kunnallishallinnon merkitys on pieni, ja kansalaisyhteiskunta manifestoi aktiivisesti poliittista eliittiä vastaan. Institutionaaliseen ja kulttuuriseen muutokseen perehtynyt Ronald Jepperson on kirjoittanut typologisista jaotteluista, jotka kuvaavat erilaisia poliittis-hallinnollisia järjestelmiä ja niiden variaatioista johtuvia kansalaisaktiivisuuden eri muotoja. Tässä typologiassa Ranska sijoittuu valtiokansakunta -malliin ja Suomi sosiaali-korporativistiseen malliin.¹⁶⁷ Suomessa valtio ja kansalaisyhteiskunta ovat kietoutuneet yhteen ja kansalaisyhteiskunta toimii valtion tukena,

¹⁶⁷ Jepperson 2002, 64.

jolloin päätöksenteko on konsensuaalista ja inklusiivista, mutta ei pluralistista. Sen sijaan valtio-kansakunta -mallissa vahva valtio liitetään universalistiseen periaatteeseen, mutta erityisintressien ajaminen torjutaan, mistä juontuu kahtiajako autoritaarisuuden ja vallankumouksellisuuden välillä. Keskusvallan ja paikallisen vallan suhde Ranskassa rakentuu siis vastakkainasettelun kautta.

Institutionaalista näkökulmasta katsottuna kansalaisaktiivisuus ja epäluottamus politiikkaan näyttävät Suomessa ja Ranskassa eri tavoin johtuen niiden erilaisista poliittis-hallinnollisista järjestelmistä. Keltaliivien radikaalilta vaikuttava toiminta on ominaista ranskalaisessa kontekstissa, missä kansalaisyhteiskunnan vaikuttamismuodot eivät toimi valtion tukena. Rosanvallon puolesta huomauttaa, että demokratia – kuten vastademokratiakin – on aina sidoksissa paikalliseen kontekstiin; yhteiskunnallisena tuotteena se kertoo pikemminkin paikallisesta kulttuurista kuin edustaa ”universaalia demokratiaa”.¹⁶⁸ Demokratian käsite, valtion ja kansalaisyhteiskunnan vastakkainasettelu, vallankumoushistoria ja mielenosoitusten perinne kietoutuvat yhteen Ranskassa.

6.5.1 ”Le Macronisme est mort”

”Macronismi on kuollut”, kirjoitettiin Le Figaron artikkelissa joulukuun 2018 lopulla.¹⁶⁹ Presidentti Macronin politiikka oli saanut oman isminsä, *le macronisme*, jo presidentinvaalien aikaan. Keltaliivit olivat keskenään eri mieltä monesta asiasta, mutta yhdestä asiasta he olivat samaa mieltä: presidentti Macron ei ole heidän puolellaan. Macronia kohtaan osoitettu pettymys ja jopa viha olivat laajuudessaan ennennäkemätöntä.

Presidentinvaaleissa hän oli alun perin noussut ehdolle osittain onnekkaiden sattumusten seurauksena muiden ehdokkaiden pilatessaan mahdollisuutensa. Lopulta moni oli antanut äänensä pikemminkin äärioikeistolaista Marine Le Peniä vastaan kuin Macronin puolesta. Presidentin ydinkannattajakunta oli siis melko ohut. Vaalikampanjassaan Macron oli kritisoinut Ranskan poliittista eliittiä ja perinteisiä puolueita vanhoihin malleihin jumiutuneiksi ja lupasi uudistaa ranskalaisen valtakoneiston. Hän oli myös kannustanut ihmisiä ruohonjuuritason poliittiseen toimintaan.¹⁷⁰ Keltaliivien näkökulmasta Macron ei ollut lunastanut lupauksiaan.

¹⁶⁸ Rosanvallon 2008, 15.

¹⁶⁹ Le Figaro 28.12.2018. ”Le macronisme est mort”.

¹⁷⁰ Heikkilä 2019, 18–21.

Jo keltaliivien ensimmäisessä mielenosoituksessa he pyrkivät presidentin palatsille. Mellakkapoliisit ovat eristäneet presidentin palatsin edustan, mutta keltaliivit kaatoivat suoja-aitoja ja pääsivät jopa parinkymmenen metrin päähän palatsista, saaden silmiinsä kyynelkaasua.¹⁷¹ Keltaliivit kommentoivat, että dieselveron nosto kallistaa huomattavasti heidän elämäänsä, mutta nimeävät todellisiksi ongelmiksi ostovoiman ja ”Macronin politiikan, joka suosii rikkaita ja pankkiireja ja on tulonsiirtoja vastaan”.¹⁷² Macronin yksi vaalilupaus oli omaisuusveron (*impôt de solidarité sur la fortune, ISF*) poistaminen, ja tämän lupauksen hän myös toteutti. Omaisuusveron poistaminen oli symbolisesti vahva ja riskialtis päätös. Veron asetti sosialistipresidentti François Mitterrand vuonna 1982, eikä siihen ole sen jälkeen juuri koskettu. Oikeistolainen Jacques Chirac, silloinen pääministeri, kumosi omaisuusveron hetkeksi vuonna 1987, mutta se otettiin uudelleen käyttöön vuotta myöhemmin. Sen jälkeen presidentit ovat edustaneet vuoroin poliittista oikeistoa ja vuoroin vasemmistoa, mutta ISF:ään ei ollut kukaan kajonnut ennen Macronia.¹⁷³

Omaisuusvero velvoitti kansalaiset maksamaan veroa kaikesta yli 1,3 miljoonan euron rajan ylittävästä omaisuudesta. Macronin mukaan omaisuusvero karkotti Ranskasta pääomaa ja sijoittajia. Varallisuusverolla oli kuitenkin laaja kannatus: kaksi kolmasosaa ranskalaisista piti sitä oikeudenmukaisena.¹⁷⁴ Samalla presidentti halusi uudistaa työlakia, työttömyyskorvaus-, ja sosiaalimaksu- ja eläkejärjestelmää sekä avata Ranskan rautatiet kilpailulle ja karsia rautatieläisten etuja. Matalatuloisten, keltaliivien riveihin yhtyneiden näkökulmasta Macronin politiikan kritisoiminen ja epäoikeudenmukaisuuden tunne on ymmärrettävä. Keltaliivit näkivät omaisuusveron poiston rikkaiden suosimisena ja työläisten sorsimisena, kun samaan aikaan tiukennettiin eläkejärjestelmää ja uudistettiin työlakia heikentäen työntekijän suoja.

Macronin puolue *La République en marche (LRM)* koostuu pitkälti ranskalaisen eliitin edustajista. Macronin lähipiiri on harvinaisen varakas ja vaikutusvaltainen, mihin ranskalaiseen oligarkiaan perehtyneet tutkijat Michel Pinçon ja Monique Pinçon-Charlot syventyvät artikkelissaan ”Superrikkaiden presidentti”. He osoittavat, että Macronin lähipiiriin kuuluvat henkilöt eivät ole pelkästään taloudellisesti menestyvä, vaan heillä on myös tiiviit yhteydet liikemaailman johtoon. Macronin parlamentissa 76 % kansanedustajista on siirtynyt politiikkaan johto- tai asiantuntijatehtävistä. 577-paikkaisessa kansalliskokouksessa istuu yksi työläistaustainen kansanedustaja, vaikka heidän osuutensa Ranskan väestöstä on 20 %.

¹⁷¹ Le Parisien 17.11.2018. A Paris, les Gilets jaunes se sont approchés tout près de l’Elysée.

¹⁷² Le Parisien 17.11.2018. Des Champs-Élysées au palais présidentiel, la folle journée des Gilets jaunes à Paris.

¹⁷³ Heikkilä 2019, 35.

¹⁷⁴ mts. 35, 57.

Työntekijöiden osuus väestöstä on 27 % ja heidän osuutensa on vain 4,58 % kansalliskokouksen edustajista. Macron kokosi ympärilleen ”rikkaiden hallituksen”: 32:sta ministeristä ja valtiosihteeristä 15 ovat miljonäärejä.¹⁷⁵ Edustuksellisen demokratian yleinen ongelma on se, että kansanedustajat eivät edusta yhteiskuntaa todenmukaisesti, mutta Macronin parlamentti edustaa Ranskan eri yhteiskuntaluokkia harvinaisen huonosti ja vielä heikommin kuin edellinen parlamentti. Lisäksi Macronin vaalikampanjan perustana oli ajatus, että hän ei edusta perinteistä vasemmistoa eikä oikeistoa, mutta hänen kansanedustajansa, ministerinsä ja hänen liberaali talouspolitiikkansa näyttävät hyvinkin oikeistolaisena. Ihmiset tunsivat olonsa harhaanjohtetuiksi; ”bling bling presidentti” -nimen saanut presidentti Nicolas Sarkozy oli avoimen rehellisesti äveriäs, kun taas Macron antoi ymmärtää olevansa jotain muuta.

Keltaliivejä tuntui ärsyttävän myös Macronin mahtaileva persoona. Macron kertoi vuonna 2016 Challenges-verkkolehden haastattelussa haluavansa hallita Ranskaa kuin Juppiter. Roomalaisessa mytologiassa Juppiter on jumalten kuningas eli kaikkia hallitseva ja kaikkia suojeleva hahmo. ”En usko tavalliseen presidenttiin”, oli Macron todennut viitaten edeltäjänsä François Hollandeen, joka oli sanonut olevansa ”président normal” eli kansanomainen ja lähestyttävä valtion päämies.¹⁷⁶ Presidentin virkaanastujaisparaatiin Macron valitsi tavallisen Citroënin sijaan ajoneuvokseen tiedustelupanssarivaunun.¹⁷⁷

Keltaliivien liikkeen aikana kysymykset valtiosta, hallituksen politiikasta ja presidentti Macronista dominoivat julkista keskustelua. Habermasin käsite ”poliittinen julkinen tila” on julkista keskustelua valtion toimintaan liittyvistä aiheista, mikä keltaliivien liikkeen aikana oli erityisen aktiivista. Valtionjohto on poliittisen julkisen tilan toimeenpanija, mutta ei osa sitä. Valtio ja julkinen tila eivät koskaan mene päällekkäin, vaan ne kohtaavat toisensa vastapuolina.¹⁷⁸ Habermasin ”yleinen mielipide” taas viittaa kritiikin ja kontrollin tehtäviin, joita kansalaisten muodostama julkinen ryhmä harjoittaa epävirallisesti – ja vaaleissa myös virallisesti – suhteessa hallitsevaan rakenteeseen eli valtioon.¹⁷⁹ Yleinen mielipide keltaliivien liikkeen ollessa suosituimmillaan oli, että Macronin pitäisi erota virastaan. Mielenosoitusten suosituin iskulause ”*Macron démission*”¹⁸⁰ taltioitui myös rakennusten seiniiin (kuva 11).

¹⁷⁵ Le Monde Diplomatique Nro 779, 2019. Le président des ultrariches – La caste au pouvoir. Artikkelin on ote tutkijoiden kirjasta *Le Président des ultrariches. Chronique du mépris de classe dans la politique d’Emmanuel Macron* (2019).

¹⁷⁶ Challenges, 16.10.2017. Macron ne croit pas ”au président normal, cela déstabilise les Français”.

¹⁷⁷ Heikkilä 2019, 39.

¹⁷⁸ Habermas 1964, 49.

¹⁷⁹ ibid.

¹⁸⁰ Le Parisien 17.11.2018. A Paris, les Gilets jaunes se sont approchés tout près de l’Élysée.

6.5.2 Mielenosoitusten ja Macronin historiapolitiikkaa

Keltaliivien mielenosoituksiin on etsitty historiallisia yhteyksiä myös 6. helmikuuta 1934 järjestetystä äärioikeistolaisten ryhmittymien mielenosoituksesta, jolloin mielenosoittajat myös pyrkivät Presidentin palatsille, käytössään kovemmat toimet. Yhteydet liikkeen välillä on kuitenkin todettu väljiksi.¹⁸¹ Vuoden 1934 mielenosoituksen tarkoituksena oli hajottaa parlamentti ja kaataa kolmas tasavalta (1870–1940) tunkeutumalla Élysées-palatsiin. Epäonnistuneessa vallankaappauksessa kuoli 15 henkeä ja loukkaantui 1000. Toisin kuin keltaliivit, vuoden 1934 mielenosoittajat olivat erittäin hyvin järjestäytyneitä ja radikaalien poliittisten puolueiden tukemia. Keskeisessä roolissa mielenosoituksissa oli ensimmäisen maailmansodan entiset taistelijat ja äärioikeistolaisten järjestöjen (kuten *Croix-de-Feu*) jäsenet, jotka muodostivat puolisoitilallisia joukkoja.¹⁸² Keltaliivit taas ovat suuremmaksi osaksi ”tavallisia” ranskalaisia.

Vuoden 1934 tapahtumat nousivat keskusteluun sen jälkeen, kun sisäministeri Christophe Castaner viittasi vuoden 1934 mielenosoitukseen puhuessaan keltaliivien aiheuttamasta tuhosta Champs-Élysées’illä.¹⁸³ Valitessaan vertailukohteeksi vuoden 1934 äärioikeistolaisen mielenosoituksen, sisäministeri väritti myös nykyistä liikehdintää äärioikeistolaiseksi, vaikka liikehdinnät olivat luonteiltaan hyvin erilaisia. Toimittaja Barbara Lefebvren analyysin mukaan Castaner’n strategialla keltaliivien mustamaalaamiseksi oli poliittisten tarkoituksena, kuten toukokuussa 2019 lähestyvät Euroopan unionin parlamenttivaalit.¹⁸⁴ Samalla hänen onnistui kääntää ihmisten mielet hetkeksi historiaan, pois ajankohtaisista, yhä väkivaltaisemmiksi käyneistä mielenosoituksista. Yleinen mielipide Ranskassa vuosien 2018 ja 2019 vaihteessa oli, että vaikka ei itse identifioitu keltaliiviksi, on heidän toimintansa ymmärrettävää ja enemmän tai vähemmän oikeutettua.¹⁸⁵ Vuoden 1934 mielenosoitus oli marginaalisen ryhmän toteuttama, eikä se nauttinut yleistä kansansuosiota. Molemmissa mielenosoituksissa pyrittiin luvattomasti kohti Élysée-palatsia ja kritiikki kohdistui poliittisiin instituutioihin, mutta muuten liikkeen yhteys jää heikoksi.

Presidentti Macronia on verrattu useampaan Ranskan historian merkkihahmoon, vuoroin Napoleon Bonaparten, Aurinkokuninkaaseen ja Marie-Antoinetteen. Esitellessään Euroopan

¹⁸¹ Noiriël 2019, 32.

¹⁸² mts. 32–33.

¹⁸³ Le Figaro 25.11.2018. ”Christophe Castaner et le 6 février 1934: la double faute du ministre”.

¹⁸⁴ ibid.

¹⁸⁵ Keltaliivien kannatus 27.11.2018; 75 % ranskalaisista joko kannatti keltaliivien liikettä tai he tunsivat sympatiaa liikettä kohtaan. Liite 4.

uutta visiotaan ja suuria projektejaan Macron on rinnastettu Napoleoniin; käyttäessään Versaillesin palatsia valtiollisiin tapaamisiin (kuten Venäjän presidentti Putinin kanssa) häntä on verrattu Aurinkokuninkaaseen; keltaliivien mielenosoituksissa hänet nimettiin kansasta vieraantuneeksi Marie-Antoinetteksi. Keltaliivit näkivät mielellään analogiaa myös kuningas Ludvig XVI:n ja Macronin välillä: monissa mielenosoituksissa kannetuissa julisteissa viitattiin giljotiiniin ja toivottiin Macronille samaa kohtaloa kuin vuonna 1792 mestatulle kuninkaalle. Myös yhteiskunnallisiin liikkeisiin erikoitunut historioitsija Stéphane Siroto uskalsi verrata Macronia kuuluisaan hallitsijaan. Hänen mukaansa Macron toimi keltaliivien mielenosoitusten yhteydessä kuten Ludvig XVI, kun tämä Ranskan säätyjen yleiskokouksessa tarkasteli listaa kansan valituksista (*cahier de doléance*), mutta ei ymmärtänyt siitä mitään.¹⁸⁶

Yksi Macronia Marie-Antoinetteen verranneista on *La France insoumise* -vasemmistopuolueen kansanedustaja François Ruffin, joka osoitti tukensa keltaliiveille ja kommentoi seuraavasti: ”Macron on kuin Marie-Antoinette Ranskan vallankumouksessa – ”Jos teillä ei ole leipää, syökää leivoksia – jos teillä ei ole varaa täyttää auton tankkia täyteen, ostakaa uusi auto”.¹⁸⁷ Tankkaamisen vertauskuva liittyy dieserveron nostoon, josta keltaliivien liike alun perin alkoi. Ranskalaisten kollektiivisessa mielikuvassa Marie-Antoinette olisi lausunut ”S’ils n’ont pas de pain, qu’ils mangent de la brioche!” päivälleen 5.10.1789, kun pariisilaiset saapuivat Versaillesiin kuningasparin ikkunan alle valittamaan leivän hinnan noususta.¹⁸⁸

Leipään viittaava lausahdus ei ole peräisin Marie-Antoinetelta vaan filosofi Jean-Jacques Rousseau’n teoksesta *Des Confessions*, mutta ranskalaisessa kulttuuriperinnössä kaikkien tuntema historiallinen referenssi on attribuoitu kuuluisalle kuningattarelle. Lausahduksella on kuvattu sitä, kuinka vähän kuningatar ja aateliset tiesivät tai välittivät kansan heikoista elinoloista. Mielenosoitusviikkojen aikana monet poliitikot käyttivät tätä vertausta puhuessaan Macronista.¹⁸⁹ Keltaliivit näkivät Macronin elävän omassa ylhäisessä maailmassaan, ymmärtämättä tavallisen kansan taloudellisia haasteita. Macronin politiikkaan tyytymättömät halusivat osoittaa tälle suuttumuksensa marssimalla niin lähelle presidentin palatsia kuin mahdollista.

¹⁸⁶ Le Parisien 2.12.2018. Gilets jaunes: ”Emmanuel Macron, c’est Louis XVI au moment des Etats généraux”.

¹⁸⁷ L’Express 24.11.2018. ”Macron, c’est Marie-Antoinette”, raille François Ruffin.

¹⁸⁸ Libération 26.11.2018. Marie-Antoinette a-t-elle vraiment conseillé aux Français de “manger de la brioche” comme le dit Ruffin?

¹⁸⁹ *ibid.*

7 Johtopäätökset

Tutkielmani tarkoituksena oli selvittää, minkälaisiin historiallisesti, taloudellisesti ja poliittisesti latautuneisiin paikkoihin mielenosoitukset sijoittuivat Pariisissa, ja miten keltaliivien mielenosoitukset sijoittuvat poliittisessa kentässä tapahtuviin muutoksiin. Keltaliivien kapinointi on osa ranskalaista vallankumousten ja yhteiskunnallisen liikehdinnän jatkumoa, mikä näkyy havaintojeni mukaan myös heidän käyttämässään kaupunkitilassa. Keskeisimmät johtopäätökseni liittyen paikkojen merkityksiin ovat seuraavat: Pariisin mielenosoituspaikat ilmentävät Ranskan historiaa ja yhteiskunnan eri toimikenttiä. Pariisi on pääkaupungin lisäksi finanssikapitalismiin tiiviisti kiinnittynyt globaalikaupunki, joka toimii vastakohtaisena parina keltaliivien edustamalle Ranskan maaseudulle.

Toiseksi tarkastelin politiikan ja keltaliivien suhdetta: miten keltaliivit heijastelevat poliittisessa kentässä tapahtuvia muutoksia ja miten hallitus vastasi mielenosoituksiin. Tässä osiossa keskeisimmät havaintoni ovat seuraavat: keltaliivien populistinen kansanliike toimi vastareaktionä Macronin teknokraattiselle keskusta-liberaalille politiikalle. Mielenosoituksiin hallitus vastasi antamalla poliisille enemmän valtuuksia ja tiukentamalla mielenosoitusten rajoituksia sekä toisaalta järjestämällä suuren kansalaiskeskustelun avoimen vuorovaikutuksen lisäämiseksi.

Keskeisimmät tulokset

Pariisi on todellinen kansallisvaltion pääkaupunki, jonka kulttuurinen topografia ilmentää Ranskan yhteiskunnallista historiaa. Ranskan vallankumoushistoria ja yhteiskunnan suuret muutokset ovat konkreettisimman näkyvissä juuri Pariisissa siellä sijaitsevien muistomerkkien, rakennusten ja aukoiden kautta. Ranska on sentralistinen valtio, jonka tärkeimmät toiminnot on keskitetty Pariisiin: Ranska jakautuu Pariisiin ja ”muuhun Ranskaan”. Osa keltaliiveistä ei ollut käynyt Pariisissa koskaan aiemmin, ennen kuin he matkustivat sinne osallistuakseen mielenosoituksiin. Heille oli siis tärkeää tulla osoittamaan mieltään juuri pääkaupunkiin. Pariisissa keltaliivit iskivät keskustakortteleiden kansallisiin symboleihin.

Tutkielmani osoittaa, että keltaliivien mielenosoitukset kiinnittyivät yhteiskuntahistoriallisia merkityksiä kantaviin ja yhteiskunnan eri toimikenttiä kuvaaviin paikkoihin. Keltaliivien päänäyttämönä toimi Champs-Élysées, joka edustaa globaalia kapitalismia ja pariisilaista eliittiä. Presidentin palatsi merkitsee valtionjohtoa ja Parlamentin alahuone demokratiaa, minne

keltaliivit marssivat osoittaakseen tyytymättömyytensä Macronin politiikkaa kohtaan. Keltaliivit tärvelivät Riemukaaren, mikä on tulkittavissa suorana hyökkäyksenä kansallista ja valtiollista symbolia kohtaan. Bastillen aukio, joka oli merkittävä paikka Ranskan vallankumouksessa, toimi sekä keltaliivien että vastamielenosoituksen järjestäneiden ”punahuivien” kokoontumispaikkana. Tasavallan aukio puolestaan symboloi Ranskan tasavaltalaisia arvoja eli vapautta, veljeyttä ja tasa-arvoa. Paikkojen syvätarkastelu niiden historian ja toisaalta nykyisten käyttötarkoitusten valossa nosti esiin niiden merkitykset.

Tutkielmani tuo esille, että Pariisi on kansallisen pääkaupungin lisäksi finanssikapitalismiin tiiviisti verkottunut Sassenin teorisoina globaali kaupunki, joka toimii vastakohtaisena parina keltaliivien edustamalle Ranskan maaseudulle. Pariisi on yksi maailmantalouden ja erityisesti finanssisektorin solmukohdista, jonne keskittyy paljon kansainvälistä varallisuutta. Vuonna 2019 Pariisi nousi jopa maailman kalleimmaksi kaupungiksi jakaen ensimmäisen sijan Hongkongin ja Singaporen kanssa. Näin ollen keltaliivit hyökkäsivät myös globalisaatiota ja kapitalismia kohtaan.

Keltaliiviliike toi esille maaseudun ja kaupungin dikotomian. Suurin osa maaseutuväestöstä kuuluu alempiin sosiaaliluokkiin ja heitä yhdistää tulevaisuuden näköalattomuus, tunne yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisestä ja epätasa-arvoiset mahdollisuudet verrattuna kaupunkien koulutettuun väestöön. Goodhartin *anywhere-somewhere* -jaottelua hyödyntäen katson keltaliivien edustaneen *somewhere*-ryhmän vähemmän koulutettuja ihmisiä, joille paikallisuus on tärkeää. Guilluyn *prolos-bobos* -jaottelussa näen keltaliivit maaseudun työläisinä, jotka ovat kaukana kaupunkilaisen ylemmän keskiluokan elämänpiiristä.

Tutkielmani perusteella paikkojen erilaiset merkitykset olivat ilmeisiä sekä mielenosoittajille että poliitikoille. Keltaliivit kokoontuivat Riemukaarella ja tärvelivät sen, minkä lehdistö näki ”kansallisena häväistyksenä”. Keltaliivien toisessa mielenosoituksessa heidät määrättiin osoittamaan mieltään Champs-de-Mars -puistoon, mutta se ei ollut heille mieleinen paikka, vaan he suuntasivat Champs-Élysées’lle ja kohti Presidentin virka-asuntoa. Lisäksi keltaliivien vastamielenosoituksen järjestäjille tasavaltalaisia arvoja puolustaville ”punahuiveille” ja toiselle mielenosoitusjoukolla tuli kiistaa siitä, kumpi saisi järjestää mielenosoituksensa Tasavallan aukiolla, sillä molemmat olisivat halunneet kokoontua Pariisin keskeisimmällä mielenosoituspaikalla.

Paikkojen historiallisten merkitysten rinnalla tilojen rajoittaminen näyttäytyi keltaliivien liikkeessä monitasoisena ilmiönä. Keltaliivit suuntasivat Pariisin poliittisen ja taloudellisen

vallan hallitsemiin keskustakortteleihin, jotka ovat henkisesti kaukana tavallisen kansalaisen elinympäristöstä. Keltaliivit myös pystyttivät barrikadeja Pariisin keskeisimmille kaduille aiheuttaakseen yleistä epäjärjestyä ja erityisesti rajoittaakseen poliisivoimien etenemistä. Lisäksi mielenosoituksilta kielletyissä paikoissa mielenosoittamisesta saattoi saada rangaistukseksi jopa porttikiellon Pariisiin. Keltaliivit edustivat alempia sosiaaliluokkia ja olivat jo valmiiksi kaukana Pariisin kansainvälisesti verkottuneesta globaalikaupungista, mutta rikostuomion myötä pääkaupunki oli lainvoimaisesti kielletty heiltä.

Tutkielmani vahvisti ennakkokäsitystä siitä, että presidentti Macron oli keltaliivien protestien keskeisenä kohteena. Ranskan semipresidentialistisen hallintojärjestelmän vahvuus ja samalla heikkous on se, että istuvan presidentin puolueen saadessa enemmistön parlamenttivaaleissa oppositiolla ei ole todellista mahdollisuutta toimia poliittisena vastavoimana. Tällöin presidentti pystyy hyödyntämään valtaoikeuksiaan, ja ylin toimeenpanovalta on käytännössä presidentillä. Myös Macronin puolue sai enemmistön parlamenttivaaleissa, jolloin hänelle keskittyi paljon valtaa. Tässä mielessä on luonnollista, että keltaliivien kritiikki kohdistui suoraan Macroniin.

Poliittisen vasemmiston ja oikeiston rajojen uudelleenmuokkaantuminen näkyvät keltaliivien liikehdinnässä ja sen taustalla monin tavoin. Asettuessaan ehdolle presidentinvaaleissa Macron vakuutti, ettei edusta perinteistä poliittista oikeistoa eikä vasemmistoa asemoiden itsensä keskustaehdokkaaksi. Presidenttinä hän pyrki niin sanottuun ”win-win” -politiikkaan ja johti asiantuntijoista koostuvaa hallitustaan teknokraatin ottein. Keskusta-liberaalin hegemonian tulkitaan kasvattaneen populististen liikkeiden suosiota. Tässä mielessä myös keltaliivit olivat populistinen liike ja toimivat vastareaktionä Macronin keskusta-liberaalille politiikalle. Keltaliiveihin kuului kannattajia ääri-vasemmalta ääri-oikealle ja kaikkea siltä väliltä.

Keltaliivien mielenosoituksiin valtiojohto vastasi antamalla poliisille enemmän valtuuksia, tiukentamalla mielenosoitusten rajoituksia ja koventamalla mielenosoitusten yhteydessä tehtyjen rikkomusten rikostuomioita. Toisaalta Macron järjesti myös ”suuren kansalaiskeskustelun” avoimen vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Keltaliivien liikehdinnän myötä Macronin kannatus siirtyi oikealle vuoden 2019 eurovaaleissa: monet Macronia presidentinvaaleissa tukeneet äänestivät eurovaaleissa vihreitä tai vasemmistoa ja aiemmin konservatiivista oikeistoa kannattaneet antoivat nyt äänensä Macronille. Keltaliivien liikehdinnän seurauksena eurovaaleista muodostui lopulta myös kansanäänestys presidentti Macronin luottamuksesta.

Suurin osa keltaliiveistä vastusti liikkeen muuttumista vaikuttamaan edustuksellisen demokratian keinoin, mikä osoittautui yleiseksi piirteeksi Ranskan kansanliikkeiden historiassa. Ranskan vallankumouksessa vakiintui ajattelutapa, jonka mukaan valtion johtoon tulee valita älykkäimmät ja koulutetuimmat yksilöt, jotka taitavat politiikan argumentaatiotaidot parhaiten. Tavallisten kansalaisten ”politiikan taidot” eivät yllä niiden odotuksiin, joten läpi historian monet ranskalaiset kansanliikkeet ovat vierastaneet edustuksellista demokratiaa. Näin ollen keltaliivitkin tukeutuvat sellaisiin kansalaistoiminnan muotoihin, jotka toimivat pikemminkin edustuksellisen demokratian valvontamekanismeina. Nämä väkivaltaisiakin muotoja saavat poliittisen toiminnan muodot näen vastademokratiana Rosanvallonin käsitettä hyödyntäen.

Menetelmän arviointia

Pariisin kaupunkitilan tutkimisessa hyödynsin etnografisen kävelyn menetelmää. Menetelmä pohjautuu oletukseen, että kävely auttaa luomaan yhteyksiä paikan ja mielen välillä: fyysisesti paikassa oleminen ja ruumiillinen liikkuminen tutkittavassa ympäristössä auttaa mielle yhtymien ja merkitysten luomisessa sekä haastaa entisiä näkemyksiä. Etnografinen kävely todella toimi ajattelua rikastuttavana metodina. Kävelyni aikana näin lehtikioskeissa ajankohtaisia otsikoita ja kuulin ohimeneviä keskusteluja metrossa, kadulla ja radiosta, mikä auttoi syventymään tutkimusaiheeseeni laajemmin. Osa etnografista kävelyä hyödyntäneistä tutkijoista on korostanut keskustelun paikallisten kanssa olevan osa metodologiaa. Oman tutkimustyöni osalta tämä toteutui pariisilaisen ystäväni kautta, jonka kanssa keskusteleminen avasi minulle uusia näkökulmia.

Kävellessäni Pariisin arvokortteleissa tulin entistä tietoisemmaksi kuilusta Pariisin ja kuihtuvan maaseudun välillä. Keltaliivien mielenosoitusreitti kulki myös Pariisin Sciences Po -huippuyliopiston ohi, missä presidentti Macron on opiskellut. Pysähdyin yliopiston kohdalle, jonka edessä seisoi kolme tummaihoista miestä isot mustat toppatakki yllään ja kaikilla on korvassa huomaamaton kuuntelulaite. Turvamiehet vartioivat huippuyliopiston ovea tarkkaavaisesti. Tämä havainto kuljetti minut miettimään Macronin huippuvirkamiehistä koostuvaa hallitusta, jonka monet jäsenet ovat käyneet Pariisin Sciences Po -yliopiston ennen opiskelua Kansallisessa hallintokorkeakoulussa¹⁹⁰ ja toisaalta nuorten keltaliivien olemattomia mahdollisuuksia päästä näihin oppilaitoksiin. Ranskassa sosio-ekonomisen aseman vaikutus

¹⁹⁰ École nationale d'administration, ENA. Ranskan huippuvirkamiesten ja politiikan eliitin käymä hallintokoulu.

koulumenestykseen on yksi OECD-maiden korkeimpia.¹⁹¹ Etnografinen kävely mahdollisti odottamattomien asioiden yhdistelemisen ja alustavien päätelmien tekemisen jo kentällä.

Kävelyni ajankohta oli vuosi mielenosoitusten aktiivisimman kauden jälkeen, joten en oletettavasti nähnyt katukuvassa keltaliivien mielenosoitusten välittömiä seurauksia. Tavoitteeni havainnoida kaupungin julkista tilaa, erilaisia paikkoja ja ihmisten käyttäytymistä niissä kuitenkin onnistui nähdäkseni hyvin. Suunnittelin etukäteen mikä päivä, arki vai viikonloppu, olisi hyvä päivä minkäkin paikan havainnoimiseen. Esimerkiksi presidentin virka-asunnon edustalla kävin maanantaina eli arkipäivänä ja Tasavallan aukiolla puolestaan viikonloppuna, jolloin siellä järjestetään usein mielenosoituksia ja poliittisia kokoontumisia.

Olen samalla tietoinen, että kävelyni aikana syntyneisiin päätelmiin tulee suhtautua myös kriittisesti. Helposti käy niin, että valmiiksi mielessä oleva ennako-oletus vain vahvistuu sen myötä, kun asian ”kokee” ja toteaa itse, mutta pyrin olemaan varovainen välttääkseni ylitulkinnan ja päätelmien tekemisen liian nopeasti. Esimerkiksi näin Pariisissa monia seinäkirjoituksia, jotka liitin ensin keltaliiveihin niiden sisällön ja sävyn vuoksi, mutta kriittisen tarkastelun myötä minulle selvisi, että ne liittyivätkin kampanjointiin naisiin kohdistuvan väkivallan vastustamiseksi. Pyrin siis olemaan lähdekriittinen myös etnografista kävelyä tehdessäni.

Kenttätutkimuksen haasteena oli, että jouduin toteuttamaan sen lyhyessä ajassa. Lisää syvyyttä tutkielmaan toisi pidempiaikainen etnografinen tutkimus tai menetelmän toistaminen useita kertoja, jolloin eri aikoina tehtyjä havaintoja voisi verrata toisiinsa. Tilojen käyttöä mielenosoituksissa olisi luonnollisesti kiinnostavaa tutkia tekemällä etnografinen kenttätutkimus osallistumalla itse mielenosoitukseen tai haastatteleamalla mielenosoittajia. Paikkojen ja tilojen yhteiskunnallisia merkityksiä olisi mahdollista tutkia tarkemmin tekemällä katsaus kaupungin asemakaavaan ja aukioita ympäröivien rakennusten rakennushistoriaan. Mahdollinen suunta jatkotutkimukselle olisi paikkojen historiallisten käyttötarkoitusten tutkiminen eri aikakausina arkistolähteiden avulla. Tämä avaisi yhteiskunnallisia olosuhteita ja motiiveja, jotka ovat kaupunkitilan rakentamisen, restauroinnin ja purkamisen taustalla.

¹⁹¹ Ranskan PISA-tulokset 2018, OECD 2019.

Pohdintaa

Uudenlaiset populistiset liikkeet ovat tämän hetkisen maailmantilan ilmiö. Keltaliiveistä on mahdollista löytää yhtäläisyyksiä niin Brexitiin, presidentti Trumpin valintaan kuin AfD:n nousuun Saksassa. Kaikilla mailla on omat erityispiirteensä ja historiansa, jotka vaikuttavat siihen, mitkä ovat polttavimmat kysymykset ja ajavat voimat uusien liikkeiden nousussa. Brexitin ja keltaliivien vertailussa yhtymäkohtia ovat talouspoliittiset päätökset, jotka ajavat merkittävän väestönosan taloudellisesti ahtaalle ja jotka sitten osoittavat tyytymättömyyttään keinoilla, jotka ovat heille mahdollisia tai luontevia. Brexit ja keltaliivit toimivat voimakkaina protestiääninä valtaa pitävälle poliitikoille. Brexit-kansanäänestys oli monelle tilaisuus osoittaa tyytymättömyyttä politiikkaa kohtaan, kun taas Ranskassa mielenosoitusten historian vuoksi katujen valtaaminen on luonteva tapa osoittaa mieltä.

Keltaliivit edustivat myös maaseudun uutta alaluokkaa, joiden sosioekonominen asema on heikko. Marxilaisesta näkökulmasta keltaliivien liikkeen voi nähdä luokkataisteluna. Historiallinen ja politisoitunut marxilainen luokka-käsite esiintyy yhä usein ranskalaisessa keskustelussa, sekä akateemisessa että julkisessa keskustelussa. Tämä kävi myös ilmi etnografisessa kävelyssä, sillä lehtikioskeilla ja kirjakaupoissa myydään hämmästyttävän paljon Marxin ajatteluun perehtyviä kirjoja ja populaärejä aikakauslehtiä. Toisaalta marxilainen lähtökohta häivyttää 2000-luvun yhteiskunnallisen muutokseen linkittyvät elementit sekä ranskalaisen yhteiskunnan erityispiirteet. Keltaliivien mielenosoituksissa on kyse myös nykypäivän työn murroksesta ja kiihtyvästä globalisaatiosta, kuten myös ranskalaisen demokraattisin järjestelmän haasteista. Keltaliivien mielenosoituksissa tosin oli läsnä globaalin markkinatalouden kritisoiminen ja joissain tapauksissa jopa vahva antikapitalistinen elementti, mikä palauttaa marxilaiseen ajatteluun.

Keltaliivien liike lähti alun perin liikkeelle dieselveron nostosta, joka osoittautui erityisesti vähävaraisimpiin maaseudun autoilijoihin vaikuttavaksi toimenpiteeksi. Kansainväliset ilmastopöytäkirjat velvoittavat hallituksia toteuttamaan päätöksiä ilmastomuutoksen torjumiseksi, ja erilaiset ilmastoverot ja ympäristönsuojeluun tähtäävät verojenkorostukset ovat keskeisiä mekanismeja. Yksityisautoilun hinnan nosto ei vaikuta varakkaiden elämään ratkaisevasti, mutta maaseudulla julkisen liikenteen reittien ulkopuolella asuvien pienituloisten elämään se vaikuttaa merkittävästi. Keltaliivien liikehdintä herätti keskustelun ilmastomuutoksen torjuntaan tähtäävän veropolitiikan laajemmista vaikutuksista.

Keltaliivien mielenosoitukset hiipuiivat kesäkuussa 2019 ja kesä oli hiljainen. Syksyllä 2019 mielenosoitukset jatkuivat jossain muodossa, mutta paljon pienemmällä skaalalla. Vuoden 2019 lopussa Ranskassa todistettiin kuitenkin suurlakkoja, kun eläkkeeseen oltiin tekemässä merkittäviä muutoksia. Keltaliivien liike siis laski, mutta suuret mielenosoitukset ja lakot jatkuivat. Mielenosoittajat vaativat osittain samoja asioita kuin keltaliivit, eli voi olettaa, että osa alkuperäisistä keltaliiveistä hylkäsi keltaisen liivinsä, mutta siirtyi protestoimaan uusissa mielenosoituksissa. Kun vierailin Pariisissa helmikuussa 2020, eläkeuudistus oli yhä ajankohtainen kysymys. Sitä vastaan pidettiin yhä mielenosoituksia ja katujen varsilla oli siihen liittyviä julisteita (liite 2, kuva 4). Vastaani tuli protesteihin liittyvä julistekangas ja muuan mies tarjoutui itse pitämään ammattiyhdistysliikkeen lippua kuvaani varten, ja niinpä sain kuvaani myös punaisen lipun (liite 2, kuva 5). Eläkeuudistukset ja niiden vastustaminen rajautuvat tarkastelujaksoni ja aiheeni ulkopuolelle, mutta ne voi nähdä eräänlaisena jatkumona keltaliivien liikkeelle.

Mielenosoitukset ilmentävät ranskalaisen yhteiskunnan ongelmien lisäksi ylikansallisia kysymyksiä, joihin kansallinen politiikka voi vaikuttaa vain rajallisesti. Tuloerot, maaseudun ja kaupunkien kasvavat erot sekä kysymys siitä, kuka maksaa ilmastonmuutoksen torjunnan ovat globaaleja kysymyksiä. Mielenosoitukset eivät ole ainoastaan paikallisia, vaan ne voivat levitä myös kansallisvaltioiden rajojen ulkopuolelle, etenkin digitaalisena aikana. Syksyllä 2019 Chilessä oli suuria mielenosoituksia, jotka lähtivät liikkeelle metrolipun hinnan kallistumisesta mutta laajenivat, niin kuin keltaliivien tapauksessa, koskettamaan laajemmin yhteiskunnallisia kysymyksiä. Chileläiset mielenosoittajat kertoivat seuraavansa osaltaan keltaliivien esimerkkiä protesteissaan. Vallankumouksilla ja yhteiskunnallisilla liikkeillä on tapana puhjeta odottamatta useamman asian summana saaden lähtölaukauksen pieneltä vaikuttavasta asiasta.

9 Lähteet ja kirjallisuus

Arkisto- ja viranomaislähteet

[Charles de Gaulle esittelee perustuslain Tasavallan aukiolla 4.9.1958]
Charles de Gaulle présente la Constitution à la Place de la République, 4.9.1958.
<https://enseignants.lumni.fr/fiche-media/00000000070/charles-de-gaulle-presente-la-constitution-place-de-la-republique.html>

[Europarlamenttivaalien tulokset 2019]
Ranskan Sisäministeriö, 26.5.2019. Résultats des élections européennes 2019.
[https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Europeennes/elecresult_europeennes-2019/\(path\)/europeennes-2019/FE.html](https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Europeennes/elecresult_europeennes-2019/(path)/europeennes-2019/FE.html)

[Ranskan sisäministeriön tiedote, 22.3.2019]
Ranskan sisäministeriö, 22.3.2019.
Nouvelles mesures annoncées en vue de la manifestation du 23 mars 2019.
<https://www.interieur.gouv.fr/Actualites/L-actu-du-Ministere/Nouvelles-mesures-annoncees-en-vue-de-la-manifestation-du-23-mars-2019>

Ranskan PISA-tulokset 2018
OECD, *PISA 2018 Results (Volume I-III)*, OECD Publishing: Paris 2019.
https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018_CN_FRA.pdf

Suuren kansalaiskeskustelun verkkosivusto.
Le grand débat national
<https://granddebat.fr/>

[Tasavallan aukion restaurointisuunnitelma]
Pariisin kaupungintalon julkaisu. Tammikuu 2009.
Projet d'aménagement de la place de la République.
<http://www.placedelarepublique.paris.fr/sites/default/files/diagnostic-pistes-de-reflexion-pour-le-programme.pdf>

Lait ja lainopilliset dokumentit

[Ranskan perustuslaki 4.10.1958]
Constitution du 4 octobre 1958. Legifrance.fr.
https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=F7839881320AE7B32623260FD7082EAC.tplgrf23s_3?cidTexte=JORFTEXT000000571356&dateTexte=20200507

[Kiertokirje mielenosoitusten ja muiden liikkeiden yhteydessä tehtyjen rikkomusten estämiseksi, 30.9.2016.] Legifrance.fr.
Circulaire du 20 septembre 2016 relative à la lutte contre les infractions commises à l'occasion des manifestations et autres mouvements collectifs. BOMJ n°2016-09 du 30 septembre 2016.
http://circulaires.legifrance.gouv.fr/pdf/2016/09/cir_41346.pdf

[Kiertokirje koskien ns. keltaliivien liikkeen yhteydessä tehtyjen rikkomusten oikeuskäsittelyä, 22.10.2018.] Legifrance.fr.
Circulaire du 22 novembre 2018 relative au traitement judiciaire des infractions commises en lien avec le mouvement de contestation dit « des gilets jaunes ». BOMJ n°2018-11 du 30 novembre 2018.
http://circulaires.legifrance.gouv.fr/pdf/2018/11/cir_44133.pdf

Sanoma- ja aikakauslehdet

AFP 27.11.2018. 1934, dernière manif "autre que festive sur les Champs?", selon Castaner – Des centaines de milliers de Gaullistes marchaient sur les Champs en mai 68. Sami Acef.

<https://factuel.afp.com/1934-derniere-manif-autre-que-festive-sur-les-champs-selon-castaner-des-centaines-de-milliers-de>

Challenges 16.10.2017. Macron ne croit pas "au président normal, cela déstabilise les Français".

https://www.challenges.fr/election-presidentielle-2017/interview-exclusive-d-emmanuel-macron-je-ne-crois-pas-au-president-normal_432886

Le Figaro 2.3.2017. Emmanuel Macron dévoile enfin son projet attrape-tout. François-Xavier Bourmaud.

<https://www.lefigaro.fr/elections/presidentielles/2017/03/02/35003-20170302ARTFIG00320-emmanuel-macron-devoile-enfin-son-projet-attrape-tout.php>

Le Figaro 18.11.2018. Christophe Guilluy: "Les 'gilets jaunes' attestent la révolte de la France périphérique". Eugénie Bastié.

<https://www.lefigaro.fr/vox/societe/2018/11/18/31003-20181118ARTFIG00132-christophe-guilluy-les-8220gilets-jaunes8221-atteignent-la-revolte-de-la-france-peripherique.php>

Le Figaro 24.11.2018. "Gilets jaunes": ce samedi des barricades ont été érigées en plein Paris. Julien Boudisseau ja Luc Lenoir.

<https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2018/11/24/01016-20181124ARTFIG00076-gilets-jaunes-ce-samedi-des-barricades-ont-ete-erigees-en-plein-paris.php>

Le Figaro 25.11.2018. "Christophe Castaner et le 6 février 1934: la double faute du ministre". Barbara Lefebvre.

<https://www.lefigaro.fr/vox/societe/2018/11/25/31003-20181125ARTFIG00143-barbara-lefebvre-christophe-castaner-et-le-6-fevrier-1934-la-double-faute-du-ministre.php>

Le Figaro 28.12.2018. "Le macronisme est mort". Raphaël Glucksmann.

<https://www.lefigaro.fr/politique/2018/12/28/01002-20181228ARTFIG00214-raphael-glucksmann-le-macronisme-est-mort.php>

Le Figaro 10.1.2019. Les "foulards rouges" et l'agora pour le climat se disputent la place de la République. Aude Bariéty.

<https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2019/01/10/01016-20190110ARTFIG00089-les-foulards-rouges-et-l-agora-pour-le-climat-se-disputent-la-place-de-la-republique.php>

Le Figaro 1.2.2019. Élections européennes: les "gilets jaunes" face au piège de la division.

<https://www.lefigaro.fr/politique/2019/02/01/01002-20190201ARTFIG00336-elections-europeennes-les-gilets-jaunes-face-au-piege-de-la-division.php>

Le Figaro 19.5.2019. Christophe Guilluy: "La classe moyenne occidentale ne veut pas et ne va pas mourir". Alexandre Devecchio.

<https://www.lefigaro.fr/vox/societe/christophe-guilluy-la-classe-moyenne-occidentale-ne-veut-pas-et-ne-va-pas-mourir-20190519>

Le Figaro 27.5.2019. Européennes 2019: les listes "gilets jaunes" obtiennent moins de 1% des voix.

<https://www.lefigaro.fr/elections/europeennes/europeennes-2019-les-listes-gilets-jaunes-obtiennent-moins-de-1-des-voix-20190527>

Le Monde 26.4.2017. Christophe Guilluy: "Macron, le candidat des métropoles mondialisées".
https://www.lemonde.fr/idees/article/2017/04/26/christophe-guilluy-m-macron-est-le-candidat-des-metropoles-mondialisees_5117791_3232.html

Le Monde 6.11.2017. Emmanuel Macron, la technocratie au pouvoir. Solenn de Royer.
https://www.lemonde.fr/politique/article/2017/11/06/emmanuel-macron-un-pouvoir-technocratique-a-distance-du-jeu-politique_5210654_823448.html

Le Monde 6.11.2018. Les "gilets jaunes", nouveaux "bonnets rouges"? Aline Leclerc.
https://www.lemonde.fr/politique/article/2018/11/06/les-gilets-jaunes-nouveaux-bonnets-rouges_5379347_823448.html

Le Monde 24.11.2018. "Gilets jaunes": près de 106 000 personnes dans les manifestations et les blocages en France.
https://www.lemonde.fr/societe/article/2018/11/24/gilets-jaunes-au-moins-81-000-personnes-dans-les-manifestations-et-les-blocages-en-france_5388126_3224.html

Le Monde 2.12.2018. Les "gilets jaunes", des révolutionnaires sans révolution? Abel Mestre.
https://www.lemonde.fr/societe/article/2018/12/02/les-gilets-jaunes-des-revolutionnaires-sans-revolution_5391608_3224.html

Le Monde 11.12.2018. "Gilets jaunes" et justice fiscale. Thomas Piketty.
<https://www.lemonde.fr/blog/piketty/2018/12/11/gilets-jaunes-et-justice-fiscale/>

Le Monde 1.1.2019. "Je viens faire la fête en colère": un réveillon sur les Champs-Élysées avec les "gilets jaunes". Florence Aubenas.
https://www.lemonde.fr/societe/article/2019/01/01/je-viens-faire-la-fete-en-colere-un-reveillon-sur-les-champs-elysees-avec-les-gilets-jaunes_5404155_3224.html

Le Monde 24.5.2019. Elections européennes: au RN, un scrutin en forme de référendum contre Macron. Lucie Soullier.
https://www.lemonde.fr/politique/article/2019/05/24/au-rn-un-scrutin-en-forme-de-referendum-contre-macron_5466467_823448.html

Le Monde 19.2.2020. Urbanisme: les Champs-Élysées, avenue en quête de Parisiens. Isabelle Regnier.
https://www.lemonde.fr/culture/article/2020/02/19/urbanisme-les-champs-elysees-avenue-en-quete-de-parisiens_6030016_3246.html

Le Monde Diplomatique Nro 779, 66e année, 2019. Lutte de classes en France. Serge Halimi ja Pierre Rimbert.
<https://www.monde-diplomatique.fr/2019/02/HALIMI/59568>

Le Monde Diplomatique Nro 779, 66e année, 2019. Le président des ultrariches – La caste au pouvoir. Michel Pinçon ja Monique Pinçon-Charlot.
<https://www.monde-diplomatique.fr/2019/02/PINCON/59561>

Le Monde Diplomatique Nro 779, 66e année, 2019. Des violences policières aux violences judiciaires. Raphaël Kempf.
<https://www.monde-diplomatique.fr/2019/02/KEMPF/59541>

Le Monde Diplomatique Nro 779, 66e année, 2019. Qui a peur de l'initiative citoyenne? Guillaume Gourgues ja Julien O'Miel.
<https://www.monde-diplomatique.fr/2019/02/GOURGUES/59531>

Le Parisien 17.11.2016. Présidentielle: Macron le candidat attrape-tout. Pauline Théveniaud.
<http://www.leparisien.fr/politique/macron-le-candidat-attrape-tout-17-11-2016-6337350.php>

Le Parisien 17.11.2018. Des Champs-Élysées au palais présidentiel, la folle journée des Gilets jaunes à Paris. Boris Cassel ja Christine Henry.
<http://www.leparisien.fr/economie/des-champs-elysees-au-palais-presidentiel-la-folle-journee-des-gilets-jaunes-a-paris-17-11-2018-7945341.php>

Le Parisien 17.11.2018. A Paris, les Gilets jaunes se sont approchés tout près de l'Élysée. Aurélie Rossignol.
<http://www.leparisien.fr/paris-75/les-gilets-jaunes-envahissent-les-champs-elysees-heurts-avec-la-police-17-11-2018-7945206.php>

Le Parisien 1.12.2018. Gilets jaunes: Paris a vécu un samedi noir.
<http://www.leparisien.fr/paris-75/ambiance-de-guerre-civile-a-paris-01-12-2018-7958628.php>

Le Parisien 1.12.2018. Paris: l'Arc de Triomphe tagué par des Gilets jaunes.
<http://www.leparisien.fr/paris-75/paris-l-arc-de-triomphe-tague-par-des-gilets-jaunes-01-12-2018-7958508.php>

Le Parisien 2.12.2018. Emeutes à Paris: pour Anne Hidalgo, "on n'avait pas vu ça depuis Mai 68" Nicolas Maviel.
<http://www.leparisien.fr/politique/emeutes-a-paris-pour-anne-hidalgo-on-n-avait-pas-vu-ca-depuis-mai-68-02-12-2018-7959024.php>

Le Parisien 2.12.2018. Gilets jaunes: "Emmanuel Macron, c'est Louis XVI au moment des Etats généraux". Vincent Vèrier
<http://www.leparisien.fr/economie/gilets-jaunes-emmanuel-macron-c-est-louis-xvi-au-moment-des-etats-generaux-02-12-2018-7958691.php>

Le Parisien 26.1.2019. Manifestation des foulards rouges: "Nous ne sommes pas téléguidés" affirme son organisateur. Corentin Lesueur.
<http://www.leparisien.fr/val-de-marne-94/manifestation-des-foulards-rouges-nous-ne-sommes-pas-teleguides-affirme-son-organisateur-26-01-2019-7997418.php>

Le Parisien 27.1.2019. Après les Gilets jaunes, des milliers de Foulards rouges se font entendre à Paris.
<http://www.leparisien.fr/politique/apres-les-gilets-jaunes-des-milliers-de-foulards-rouges-se-font-entendre-a-paris-27-01-2019-7998048.php>

Les Echos 11.2.2019. "Gilets jaunes": les mesures en faveur du pouvoir d'achat.
<https://www.lesechos.fr/economie-france/budget-fiscalite/carburants-fioul-voitures-polluantes-les-aides-annoncees-par-le-gouvernement-147446>

Les Echos 9.5.2019. Macron s'engage ouvertement dans la campagne des européennes.
<https://www.lesechos.fr/elections/europeennes/macron-sengage-ouvertement-dans-la-campagne-des-europeennes-1017483>

L'Express 24.11.2018. "Macron, c'est Marie-Antoinette", raille François Ruffin.
https://www.lexpress.fr/actualite/politique/macron-c-est-marie-antoinette-raille-francois-ruffin_2050177.html

Libération 29.11.2018. Pourquoi le soutien des Français aux gilets jaunes varie-t-il d'un sondage à l'autre? Fabien Leboucq.

https://www.liberation.fr/checknews/2018/11/29/pourquoi-le-soutien-des-francais-aux-gilets-jaunes-varie-t-il-d-un-sondage-a-l-autre_1695022

Libération 2.12.2018. Paris: émeutes inédites depuis 68.

https://www.liberation.fr/france/2018/12/02/paris-emeutes-inedites-depuis-68_1695615

Libération 3.12.2018. Gilets jaunes: "Une réaction à l'explosion des inégalités entre les super riches et les classes moyennes". Simon Blin.

https://www.liberation.fr/debats/2018/12/03/gilets-jaunes-une-reaction-a-l-explosion-des-inegalites-entre-les-super-riches-et-les-classes-moyenn_1695788

L'OBS 23.11.2018. Gilets jaunes: y a-t-il un rapport avec le poujadisme? François Reynaert.

<https://www.nouvelobs.com/histoire/20181123.OBS5964/gilets-jaunes-y-a-t-il-un-rapport-avec-le-poujadisme.html>

L'OBS 12.2.2019. Noiriél versus Boucheron: bataille d'historiens sur les gilets jaunes. Gérard Noiriél.

<https://bibliobs.nouvelobs.com/idees/20190212.OBS0049/noiri-el-versus-boucheron-bataille-d-historiens-sur-les-gilets-jaunes.html>

Paris Match 2.12.2018. "Gilets jaunes": L'Arc de Triomphe, un symbole national saccagé.

<https://www.parismatch.com/Actu/Societe/Gilets-jaunes-L-Arc-de-Triomphe-un-symbole-national-saccage-1592048>

The Economist Intelligence Unit 2019. Worldwide Cost of Living 2019. Which global cities have the highest cost of living?

raportti ladattavissa sivulta:

http://www.eiu.com/public/thankyou_download.aspx?activity=download&campaignid=WCOL2019

Verkkolinkit tarkistettu 16.5.2020.

Kirjallisuus

Anderson, Jon. "Talking whilst walking: a geographical archaeology of knowledge." *Area* 36 (2004): 245–261.

Bantigny, Ludivine. *"La plus belle avenue du monde" Une histoire sociale et politique des Champs-Élysées*. Lisieux: Éditions La Découverte 2020.

Bantigny, Ludivine. *La France à l'heure du monde. De 1981 à nos jours*. Éditions du Seuil 2013 [2019].

Bhabha, Homi K. *The Location of Culture*. London: Routledge 1994.

Blank, Yishai ja Issi Rosen-Zvi. "Introduction: The Spatial Turn in Social Theory." *Hagar* 10, no. 1 (Winter 2010): 3–8, 151–152.

Castells, Manuel: *The City and the Grassroots: A Cross-cultural Theory of Urban Social Movements*, Berkeley: University of California Press, 1983.

Certeau, Michel de. *The Practice of Everyday Life*. Berkeley: University of California 1984.

Conley, Verena Andermatt. *Spatial Ecologies: Urban Sites, State and World-space in French Cultural Theory*. Liverpool: Liverpool University Press, 2012.

Esmark, Anders. *The New Technocracy*. Bristol University Press 2020.

- Foucault, Michel. "Des Espaces Autres." *Architecture, Mouvement, Continuité*, No. 5 (1984): 46–49.
- Guilluy, Christophe. *No society: la fin de la classe moyenne occidentale*. Paris: Flammarion 2018.
- Habermas, Jürgen. "The Public Sphere: An Encyclopedia Article (1964)". *New German Critique* 3 (1974): 49–55.
- Habermas, Jürgen. "Julkisuus". *Tiedotustutkimus* 3/1985.
- Habermas, Jürgen. *Julkisuuden Rakennemuutos: Tutkimus Yhdestä Kansalaisyhteiskunnan Kategoriasta*. Tampere: Vastapaino 2004.
- Hazan, Eric. *La Barricade: Histoire d'un objet révolutionnaire*. Éditions Autrement 2013.
- Heikkilä, Annastiina. *Miksi Ranska raivoaa? Macron ja keskiluokan kapina*. Helsinki: Kustantamo S&S 2019.
- Hetherington, Kevin. *Expressions of Identity: Space, Performance, Politics*. London: Sage, 1998.
- Jepperson, Ronald L. "Political Modernities: Disentangling Two Underlying Dimensions of Institutional Differentiation." *Sociological Theory* 20, No. 1 (2002): 61–85.
- Kuran, Timur ja Diego Romero. "The Logic of Revolutions: Rational Choice Perspectives" teoksessa *The Oxford Handbook of Public Choice, Volume 2*. Oxford: Oxford University Press 2019.
- Laclau, Ernesto ja Chantal Mouffe: *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. 2nd ed. London: Verso 2001 [1987].
- Laclau, Ernesto. *On Populist Reason*. London: Verso 2005.
- Lefèbvre, Henri. *La Vie Quotidienne Dans Le Monde Moderne*. Paris: Gallimard 1968.
- Levavasseur, Ingrid. *Rester digne*. Flammarion 2019.
- Luhtakallio, Eeva. *Practicing Democracy. Local Activism and Politics in France and Finland*. Basingstoke: Palgrave Macmillan 2012.
- Luhtakallio, Eeva. *Local Politicizations: A Comparison of Finns and French Practicing Democracy*. Helsinki: University of Helsinki 2010.
- Manin, Bernard. *Principe du gouvernement représentatif*. 3e éd. Flammarion 2019 [1995].
- McPhee, Peter. *A Companion to the French Revolution*. Chichester, West Sussex, UK; Malden, MA: John Wiley & Sons, 2012.
- Moles, Kate. "A Walk in Thirdspace: Place, Methods and Walking." *Sociological Research Online* 13, no. 4 (July 2008): 31–39. doi:10.5153/sro.1745.
- Mouffe, Chantal. "Keskusteleva demokratia vai kiistelevä moniarvoisuus?" *Media & Viestintä* 32:3, 45–53, 2009.
- Mouffe, Chantal. *Pour un populisme de gauche*. Albin Michel 2018.
- Noiriel, Gerard. *Les gilets jaunes à la lumière de l'histoire*. Le Monde/Éditions de l'Aube 2019.
- Penttilä, Inari. *Pariisi Palaa: Ranskan Lähiömellakat Poliittisen Osallistumisen Näkökulmasta*. Helsinki: Helsingin yliopisto 2011.

- Pierce, Joseph ja Mary Lawhon. "Walking As Method: Toward Methodological Forthrightness and Comparability in Urban Geographical Research." *The Professional Geographer* 67, no. 4 (2015): 655–662.
- Piketty, Thomas. "Brahmin Left vs Merchant Right: Rising Inequality & the Changing Structure of Political Conflict (Evidence from France, Britain and the US, 1948-2017)." World Inequality Database. <http://piketty.pse.ens.fr/files/Piketty2018.pdf>
- Pinçon, Michel ja Monique Pinçon-Charlot. *Sociologie de Paris*. Éditions La Découverte 2004.
- Ridell, Seija. (toim.) *julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa: tieteidenvälisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. Tampere: Tampere University Press 2009.
- Rosanvallon, Pierre. *Notre Histoire Intellectuelle et Politique 1968–2018*. Paris: Éditions du Seuil 2018.
- Rosanvallon, Pierre. *Vastademokratia: politiikka epähuulon aikakaudella*. Vastapaino 2008.
- Royall, Frédéric. "The *Gilets Jaunes* protests: mobilisation without third-party support." *Modern & Contemporary France* 28, No 1 (2020): 99–118. DOI: [10.1080/09639489.2019.1676217](https://doi.org/10.1080/09639489.2019.1676217) (haettu 3.2.2020)
- Sassen, Saskia. *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton, NJ: Princeton University Press 2001 [1991].
- Soja, Edward W. *Thirdspace*. Malden, Mass.: Blackwell, 1996.
- Sutherland, Donald. "Urban Crowds, Riot, Utopia, and Massacres, 1789–92" teoksessa *A Companion to the French Revolution* (ed. Peter McPhee). Chichester, West Sussex: John Wiley & Sons 2012.
- Todd, Emmanuel. *The Making of Modern France: Ideology, Politics and Culture*. Oxford: Blackwell 1991.
- Wahnich, Sophie. "Nuit Debout". *L'homme et la société* 200 (2016): 7–12.

Liitteet

Liite 1. Keltaliivien mielenosoitusten reitit Pariisissa.

Lieux de pouvoir à Paris, une carte qui dérange, *Le Monde Diplomatique* Nro. 779, 2019.

<https://www.monde-diplomatique.fr/2019/02/A/59572>

Liite 2. Etnografisen kävelyn aikana kerättyä aineistoa, valokuvia Pariisista.

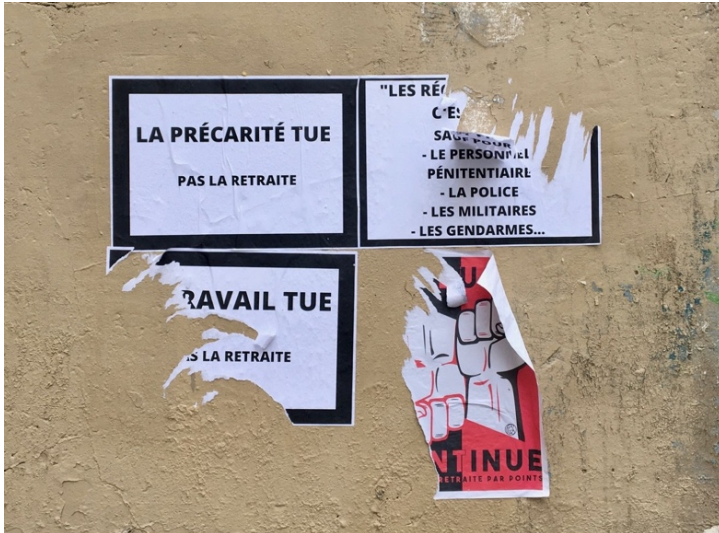
Liite 2, kuva 1. Elokuvajuliste metroasemalla. Valkoisen paidan päälle on kirjoitettu tussilla Vive les G.J., Eläköön keltaliivit (G.J. = gilets jaunes, keltaliivit).

Liite 2, kuva 2. La liberté est à la paix ce que la victoire est à la guerre (Vapaus merkitsee rauhalle samaa kuin voitto sodalle).

Liite 2, kuva 3. Mainos historiallisella Concorden aukiolla

Liite 2, kuva 4. La précarité tue, pas la retraite (Köyhyys/prekariaatti tappaa, ei eläke)

Liite 2, kuva 5. Contre la casse des retraites et de l'école publique (Eläkkeiden ja julkisen koulun romuttamista vastaan)

Liite 2, kuva 6. l'Assemblée Nationale (kansalliskokous), jonka edessä Ranskan tasavaltaa symboloiva Marianne-patsas

Liite 3. Etnografisen kävelyn aikana kerättyä aineistoa, otteita muistiinpanoista.

20.2.2020

Koulun sisäänkäynnin yläpuolella on lakana, jonka kirjoituksessa vastustetaan opettajien eläkeiän nousua. Otan siitä kuvaa, kun ohi kävelee mies, pysähtyy, ja kysyy, haluanko myös lipun mukaan kuvaan. Hänellä on kädessään rullalle kääritty punainen lippu, ja arvelen jo mikä se saattaisi olla. Hän avaa lipun, ja se on tosiaan ajattelemanani ammattiyhdistysliikkeen punainen lippu, jossa lukee ”cgt” (Confédération Générale du Travail). Cgt on ensimmäiseksi perustettu ammattiyhdistysliike Ranskassa. Tänään järjestettiin mielenosoitus eläkeiän nostamista vastaan, mutta en lennoltani kerennyt paikan päälle.

”*Les militants, les anti-capitalistes et les gilets jaunes*” kuuluu jostain, radioista, mistä? Käännyin, ja kadun varrella penkillä istuu mies, joka kuuntelee radiota. Uutisohjelma käsittelee militantteja aktivisteja, anti-kapitalisteja ja keltaliivejä. Liikennemelu nousee, enkä kuule enempää. Jatkan matkaa.

Kävelen Luxemburgin puiston ohi, tässä lähellä on Sorbonnen yliopistokampus ja alueella liikkuu paljon opiskelijoita. Olen metron sisäänkäynnin kohdalla, kun näen nuoren miehen jolla on kädessään Christophe Guilluy’n teos, ja hän yrittää lukea sitä samaan aikaan kun kävelee. Guilluy on kirjoittanut kansainvälisten metropolien ja köyhtyvän, autioituvan maaseudun syveneivistä eroista. Guilluy on julkisuuden henkilö ja arvostettu kommentoija moniin yhteiskuntatieteellisiin kysymyksiin. Hauskaa, että tutkielmani kannalta kiinnostavaa teosta luetaan Pariisin kadulla matkallani metroon.

21.2.2020

Menen kaupungintalolle, Hôtel de Villen edessä olevalle aukiolle. Kaupungintalolla mielenosoittaminen kytkeytyy selkeästi poliittisen päätöksentekoon. Ranskassa kaupunginjohtajat ovat vaikutusvaltaisia henkilöitä politiikassa. Erityisesti monelle pikkukaupungin pormestarille kaupunginjohtajan virka toimii ponnahduslautana politiikan korkeampiin virkoihin, ja Pariisin kaupunginjohtajan tehtävä on luonnollisesti mitä korkeimpia. Hôtel de villen aukiolla pyörii vanhanaikainen ja värikäs karuselli. Pariisilaiset ja turistit nauttivat auringosta pitkällä penkeillä – täällä ei yleensä pidetä mielenosoituksia. Poliisiopartio kävelee ympyrää, mutta tämä ei ole mitään verrattuna parin vuoden takaisiin poliisi- ja armeijapartioihin, jotka päivystivät Ranskan katuja.

22.2.2020

Lehtikioskin seinässä talouslehden Challenge etusivu mainostaa lehden erikoisnumeroa ”*La vérité sur les inégalités*” (Totuus eriarvoisuuksista). Ranskan kielessä eriarvoisuudesta puhutaan aina monikossa (*les inégalités*), jossa erotetaan taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus (joskus myös kulttuurinen tai koulutuksen eriarvoisuus), kun suomen kielessä puhutaan yksikössä. Tämä voi toki olla vain kielellinen seikka, mutta toisaalta indikoi eriarvoisuuden käsitteellistämistä eri lailla kielissä ja yhteiskunnallisessa ajattelussa.

23.2.2020

Aloitin kävelyn République-aukiolta. Keskellä aukiota seisoo valtava Marianne-patsas. *Marianne* symboloi Ranskan tasavaltaa ja koristaa monia Ranskan valtiollisia rakennuksia tai instituutioita, kuten kouluja, virastoja ja kirjastoja. République-aukio on kuuluisa mielenosoitusten ja poliittisten kokoontumisten paikka. Nyt République-aukio on jo kielletty keltaliiveiltä, mutta vuosien 2018–2019 vaihteessa keltaliivit kokoontuivat täällä ahkerasti. Nyt täällä on toisenlainen mielenosoitus, nimittäin

Algerian demokratian edistämiseksi ja yleisesti maan poliittisen hallinnon ja yhteiskunnan parantamiseksi. Aukio oli täynnä algerialaistaustaisia, jotka vaativat muutosta.

24.2.2020

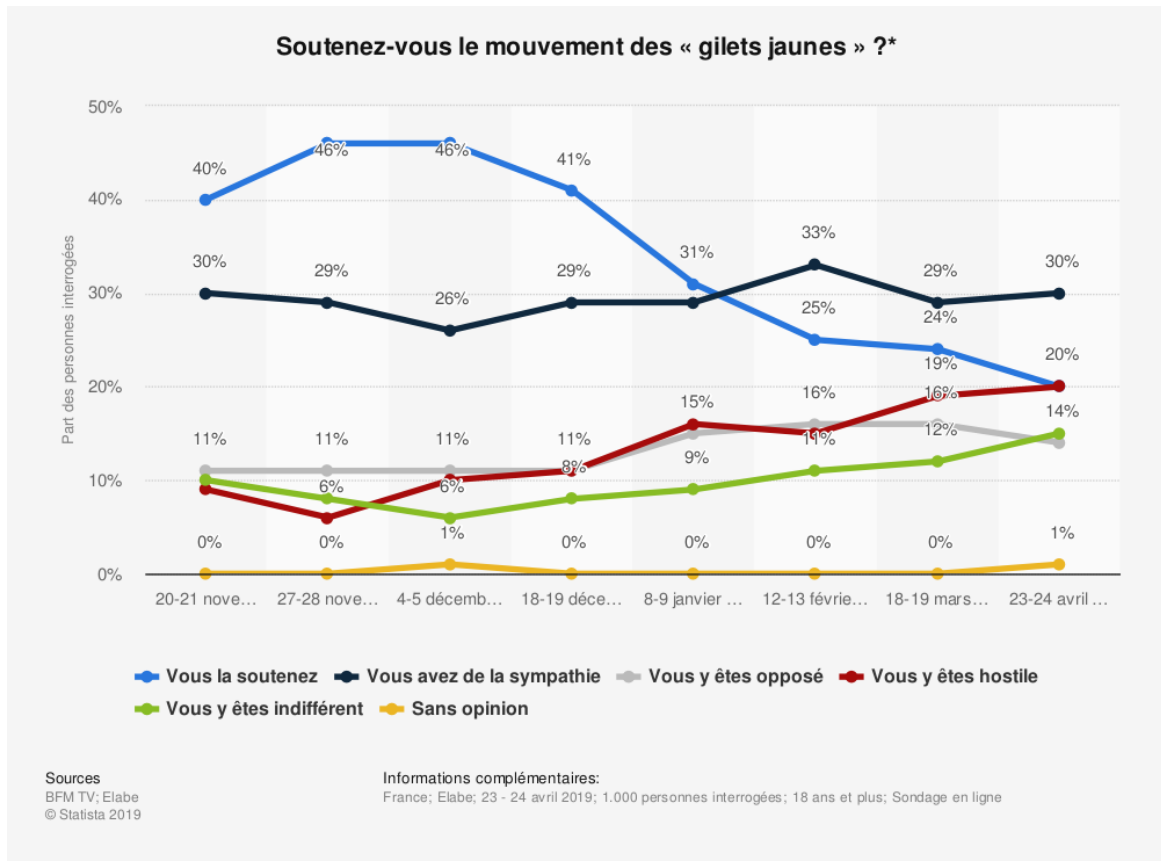
Kävelen Élysées-palatsille, eli presidentin virka-asunnolle. Keltaliivit mellakoivat täällä, ja ranskalaisittainkin on harvinaista tulla osoittamaan mieltä presidentin ulko-ovelle. Joka puolella parveilee poliiseja ja santarmeja. Palatsin edestä kulkeva tie on suljettu kokonaan autoilta, ja jalankulkijatkin on aidattu kävelemään kapeaa tien reunaa pitkin, niin että kävelijöiden ja palatsin muurin väliin jää vielä runsaasti tilaa.

Olen Bastillen aukiolla, missä mielenosoituksia niin ikää pidettiin. Täällä on sijannut ennen Bastiljin vankila, jossa vallankumouksellisia pidettiin vankeina. Ranskan kansallispäivä 14.7. tulee siitä, että pariisilaiset valtasivat linnoituksen, jota oli ennen toiminut vankilana poliittisille vangeille. Bastiljin valtausta pidetään yleisesti Ranskan suuren vallankumouksen lähtölaukauksena.

Liite 4. Keltaliivien kannatus marraskuusta 2018 huhtikuuhun 2019.

BFM TV; Elabe / Statista 26.8.2019.

<https://fr.statista.com/statistiques/945420/soutien-gilets-jaunes-par-francais/>

Kysymys: Kannatatteko keltaliiviliikettä?

sininen = kannatan

musta = koen sympatiaa

harmaa = vastustan

punainen = vastustan voimakkaasti

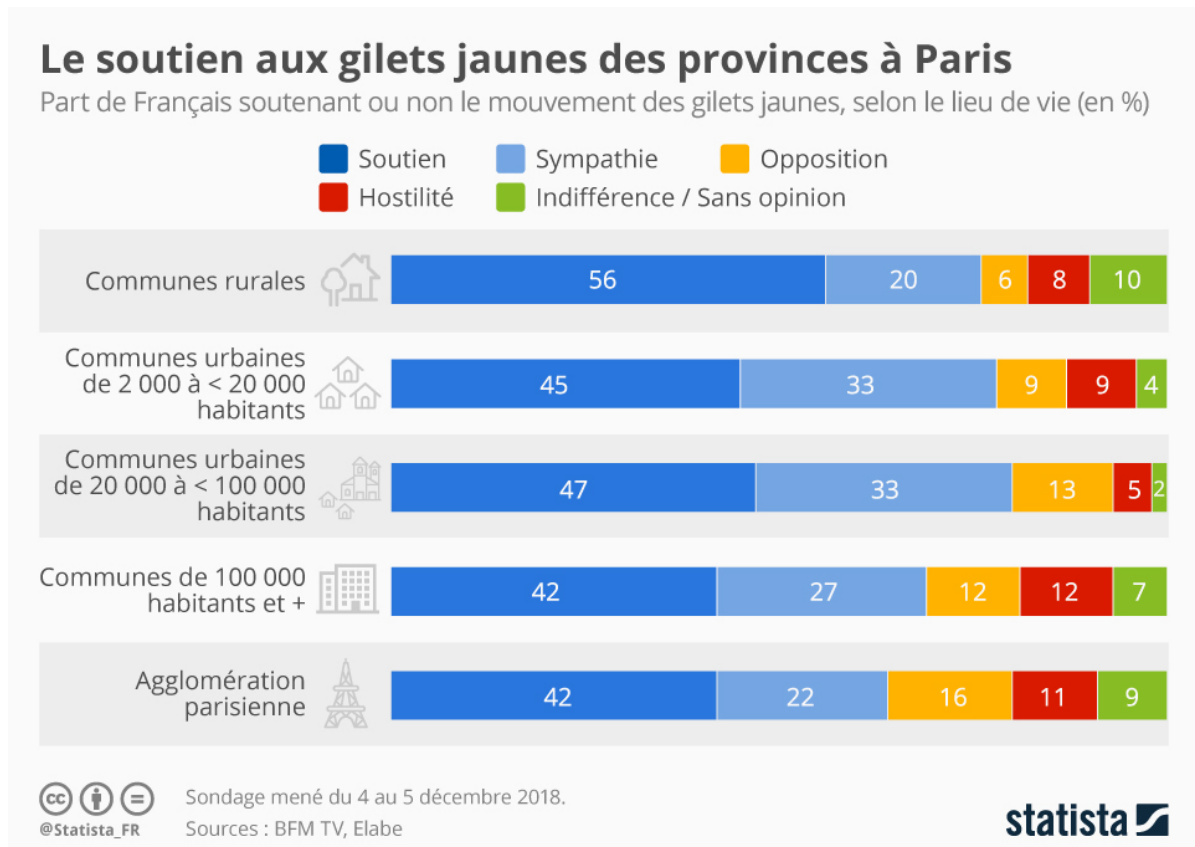
vihreä = yhdentekevää

keltainen = ei mielipidettä

Liite 5. Keltaliivien kannatus maaseudulla ja Pariisissa.

BFM TV; Elabe / Statista 10.12.2018.

<https://fr.statista.com/infographie/16367/soutien-au-mouvement-des-gilets-jaunes-en-france/>

Keltaliivien kannatus

maaseudulla

maalaiskylissä (2000–20 000 asukasta)

pienissä kaupungeissa (20 000–100 000 asukasta)

suurissa kaupungeissa (yli 100 000 asukasta)

Pariisin metropolialueella

tummansininen = kannatus

vaaleansininen = sympatia

keltainen = vastustus

punainen = voimakas vastustus

vihreä = ei mielipidettä